

Р. ПАКЛЕН

**ОСНОВИ
НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО
СВІТОГЛЯДУ
І
УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ**

ТОМ ІІІ

2

**1978
ЧУЖИНА**

переконувати у несправедливості його поведіння, безправності і злочинності користатися зі своєї сили? Словом: "Хижі! чулими, добрими станьте..."

Нашим провансальцям не приходило в голову, що такою пропагандою можна лише своїй нації прищепити "культ безсилля" і навіть може "непротивлення злу", але не можна цим шляхом здобути собі незалежність і волю.

Усвідомивши собі, що ціла всесвітня історія знає лише визволення з тої чи іншої неволі - шляхом боротьби і не інакше, українці /яких ще не так давно було 40 мільйонів, це б то це великий, а не малий нарід! / повинні були б сказати собі: 1/ так є на світі - той має державу, той має волю, той має незалежне становище, - хто БМІВ, зціпивши зуби, битися за волю і місце під сонцем, хто БУВ МУДРИЙ і ЗНАВ, як поєднувати цю силу, щоб бути на возі, а не під возом, і 2/ отже тому ми, замість того, щоб занедабувати творення власної сили, замість того, щоб дурити себе сподіванками на те, що всупереч усьому досвіду історії, саме нам-хтось без боротьби збудує державу, замість таких вигадками ДЕМОБІЛІЗувати психічно нарід і тим улегшувати гнобителям пановання над нами, - почнемо свідомо ГОТУВАТИСЯ ДО БОРотьБИ на життя і смерть, почнемо СВІДОМО НАКОПИЧУВАТИ СИЛУ, зміцнювати патріотизм і бажання "здобути, або дома не бути", почнемо плекати ЛЮБОВ до батьківщини і ЗНЕНАВИСТЬ до гнобителів - бо лише це все є реальним ЗАСОБОМ реальною зброєю, якою й можна здобути волю!

Наші "провансальці" не розуміють, що лише так накопичивши потенціальну енергію, ставши потенційною силою, ми можемо використати момент, коли буде наш гнобитель змагатися зі своїм ворогом, і тоді, спираючися на власну силу, - здобути собі незалежність.

Адже ж у 1917 році ми лише тому програли, що наші "провансальці" самих себе переконали, що на світі запанує "солідаризм", що єдині їхні "воріженьки" - поліцаї, жандарми і цар "зникли, як роса на сонці", і тому з запалом поборювали "контрреволюційні вигадки" самостійників, що вже в березні почали організовувати полки для боротьби з Москвиною!

Вони були патріотами, але їх "патріотизм" - це, пише Донцов, - "була любов до рідної стріхи, до всього "наського", до "земляків", нехить до всього, що може їх вирвати з стану провінційального", "благоденствія", що знає якусь силу понад їх

шастя в ріднім запічку, понад їх "добробут" /нехить до держави, нації, як примусового зв'язку, до війни, боротьби/, що порушує його рожевосяйну "гармонію", нехить до всього відважного /він звав його "брутальним"/, до сильного /він звав його "наси́льством"/, ідеалістичного /він звав його "фантомами"/...

"Коли йому тісно було в сім зачарованім колі провінціалізму, він ставав або перевертнем, приліплюючись цілком до нації /очевидно чужої/, і тоді й "рідний край" свої чужої нації ставав його рідним краєм, або затикав порожнечу парок звульгаризованих ідейок, нібито універсальних, як "людскість", "поступ", "пролетаріят", але які впливали з тої самої туги до помадкового спокою, до перекинення на кого іншого функцій нації, функцій влади, які були йому чужі і непотрібні. Коли має рацію Масарик, що "малий нарід тільки той, в якого малі думки", то судячи по думках нашого провансальства, ми були малим народом, або по prostu - племям".

"Провінціоналізм, світогляд провінціальних верств, ще не втягнутих в вир широкого національного політичного життя, був якраз матеріальним підложем їх ідеології. Це була ідеологія соціалістів та демократів, що виійшли з ідилічного оточення "пан-отців" надніпрянських, або галицьких "агомосців", з застиглих хуторів "крепких" хліборобів, або з розвалених замків шляхти, що вже хилилася до занепаду, з оточення перенятого чутливості старосвітською, трохи віддавна вкоріненою льоальністю, забарвленою російсько-драгоманівським народолюбством і "поступовістю", позбавленою її агресивного вістря, а головне - звичкою глядіти на цілий світ з точки погляду "числа", плебса, провінції, рідного прованса, як частини якоїсь вищої цілості. Їх ідеологія /як говорив Франко про Драгоманова/ була "наївним міркуванням мужика, що не бачив світа і не потребував піднятися думками до зрозуміння вищої сурпільної організації по над світ громади, або повіту". Ставлення інтересів одиниці, числа, провінції, класи понад інтереси вищого національного колективу, держави, засаднича компромісовість, теорія "мінімальнійшої" програми, пристосовання до обставин і "народу", ідеологічна хиткість, брак фанатизму, страх накинути свою волю, волю своєї ідеології - масі, противнику, одиниці, ворожій нації, страх поставити справу на вістрі меча, трусливе мімікрі, що хотіло перевести свій націоналізм під модним плащем якоїсь загально прийнятої ідеї - "людскости", "поступу", "децентралізації" "прав людини", "пролетаріату" то що, натиск на матеріальний "добробут", прекраснодушний утопізм, - все це були риси трусливого провінціалізму, нездібного ні до віри глибокої, ні до її оборони, слизнякувата "ідеологія", яка мусіла викликати відразу у всякій здоровій людині" /ст. 132/.

Вони готувалися "ходити один до одного у гості", готувалися "непоінформованих про справжні цілі українства" - "інформувати", але їм жадна національна боротьба навіть не снилася! Коротко, вони своєю пропагандою намагалися ще другий, ще здоровій чужій пануючій нації прищепити свою "релігію кволів і

розчавлених, але це їм не вдалося, і вони тільки самих себе і власний нарід виконували в душі тої наївної, фальшивої демобілізуючої віри.

Словом, та "ідеологія" захоплювалася "тактикою" малого кіннотного песика, що зустрівшись з чужим великим поом - перелякано підбирав хвостик, перекидався на опину і підбирав лапки. Так роблять і нині ті "націоналісти", котрі бояться вказувати на свого ворога - московський нарід, лише роблять перед ним реверанси, - закликають боротися "лише з режимом", або може з ідеологією /його зброєю/, а не з ним самим! Націоналізм справжній захоплюється тим котом, який, заатакований великим поом, не втікає, лише притискається спином до муру, наїжує повсть і готується дорого продати своє життя. Такий кіт не раз змушує великого поа лишити його в спокої.

Але Донцов знає, що не всі думали так, як наші "провансальці", - були й такі, котрі в певних випадках міркували дещо інакше.

Так напр. П. Куліш, як пише Донцов: "звеличує правду сильного над слабим..."; "вона бела, наперед господарство, промисли, торговлю, тяжкими непротореними шляхами", і додає: "в національним фанатизмі, в нетерпимості бачить він /П. Куліш/ велику зброю сильних народів, якою dokonується великі вчинки" /ст. 156/.

Далі цитує Донцов такі слова П. Куліша, які не зашкодило би всім нашим "націоналістам" вивчити, на пам'ять:

"Сила в історії - одиноким мірило значності, бо вона є те саме, що життєвість, а життєвість значить ПРАВО НА ЖИТТЯ, це бо то незаперечну правду... РАЦІЮ МАЄ СИЛЬНІШИЙ... АЛЕ ВІН МАЄ РАЦІЮ ЛИШЕ ДОТИ, ДОКИ ЛИШАЄТЬСЯ ПЕРЕМОЖЦЕМ".

Так думали краді українці в минулому і тепер, а ця ідея так сформулювала Леся Українка:

"Коли я крицею зроблюсь на оімі огні, скажіть тоді - НОВА ЛЮДИНА НАРОДИЛАСЬ! Коли ж зломлюсь, - не плачте по мені: пожалуйте, чому раніше не зломився".

Таку /в найголовніших рисах, бо ж ми тут не вказали дуже багатьох рис нашого провансальства, вказаних Донцовим/ характеристику "упадочного націоналізму" дав Донцов у першій частині своєї праці.

Ми до неї мусимо додати, що наша підовідомість, яка часто буває мудріша за тресований розум, яка впливає на творення мови, певно правильно підказувала і представникам того "упадочного націоналізму" і нам інтуїтивне розуміння, що те явище не можна звати націоналізмом. Наша мова знає слово "українство" і воно відповідає тому рухові краще за націоналізм. Ми не можемо сказати "московство", "росіянство", "польство" чи "німецтво", або "французтво" - то звучить смішно і явища того

роду немає ні в одній з тих націй. Це щось таке, як "масонство", "вольтеріанство", "фабіанство", "соціанство" і т.д. - це б то якась ідеологічна течія, яка не є висловом ідей, якими живе національна спільнота, - лише власне штучною й неприродною ідеологічною течією, яка повстала серед скаліченої української інтелігенції і яка була тим же "українофільством" /дивогляд і нонсенс/, яке, по окомпромітованню цієї назви, лише змінило її, однак зберегло в основі свою істоту. Ця течія ДЕМОРАЛІЗУЄ І РОЗКЛАДАЄ ТА ОТРУЮЄ ПСИХІКУ так, що видужати людини, заражені цєю хворобою, досить важко, тим більше, що вона відзвичається навіть виразно і мушню думати.

Ця течія сама стає в своїй основі бастардом і їй важко стати знову звичайним сином українського народу. Не може бути англієць - англіофілом, француз - франкофілом, а москвин - москвофілом. То Драгоманів міг бути, на наше лихо, "українофілом", міг ним бути Марголін, або навіть Хвильовий, але українець, справжній українець по походженню, - не міг, не пройшовши через яничарство і не зберегавчи його в собі, - стати "українофілом". Бо ж навіть чужинець з походження, від тої хвилини, коли почав себе уважати українцем, від коли почав діяти і почувати як українець 100-відсотковий, - не може бути "українофілом".

Ми тут принагідно поспробували висвітлити і ясно поставити це питання хоч би тому, що в "українофільстві" є з певністю не менше 70 відсотків "українофільства". Правильне розуміння природи "українофільства" є кінцеве для того, щоб українець-націоналіст міг зайняти до нього виразне і безкомпромісове становище. Одною з прикмет націоналізму є виразне ставлення до всіх справ, тоді, як властивість "українофільства" полягає в "надзвичайному хисті" - не ставити питання різко, об'являти гострі ріжки, доводити до згоди і порозуміння" /цитата з Офремова, за "Націоналізмом" ст. 128/.

Провансальство подібне було своїм примітивізмом думання до маси, про яку "Бекон Верулямовський" каже, що "примітивні чесноти стрічає чернь /vulgus / похвалою, пересічні подивом, але для найвищих - не має найменшого розуміння". Не мала для них розуміння і наша "людяна" "народолюбна" і "демократична" інтелігенська чернь. Серед нашої української суспільності /пише один з ідеологів рідного "вульгуса"/: "В останні роки з'являються такі розумники, які мало що не з заздрістю поглядають у бік московської чрезнайми, лають українську м'якість і готові проповідувати "стенку", як державний засіб. Але наперед можна сказати сим мудрим політикам, що їх кривавого романтизму нічого вийти не може,.... бо не має для цього ґрунту в моралі та психіці українського народу..."

Про нарід пізніше, але що наші демофіли, аж поки вої не вимруть, не позбудуться своєї "мякості", - се мабуть правда, як і те, що все над ними пануватимуть "тверді" сторонники "кривавого романтизму" з посеред чужинців.

"Як невільники, отричали й бачили вони героя лише, як пана, що гнітив їх, звідом їх ворожість до всього шляхотного /vornehm /, гордого, до якого як ось так ось. Геть насильників? - Сього було замало. Вони хотіли, щоби зчезло насильство з нашого життя, не визнаючи за ним, які за чинником розвою, жадного значіння. Чиннику, якому історія завдячує успіху всього, що було в ній *banfällig*, без якого неможливе було ніяке нове будівництво, який воє. "das Boese will, und das Gute schafft", перед ним моторошно було нашим провансальцям".

"Убогий легінь принав коло Довбушевої могили /читаємо в Федьковича/ і окаржився, що нема йому долі. Загріміло й заторохтіло в могилі, і почувся в ній голос: "Долі, хлопче? Царем будеш! І ме ті світ поклонялись в промінню"... І впав легінь зі страху на землю, з благанням: "Батьку! Я не хочу! Царем я не буду! Я за ката не придався!" - "То Довбушембудеш", - обізвався з-під могили, аж зжахнулися гори. - "Я, Довбушем?! Ніколи у світі", - відповів легінь. - "Тож кобзарем мені будеш!" - пукнуло в-третє з ями, наче грим. - І став легінь кобзарем, а з ним ціле наше провансальство, яке так само ідентифікувало "царя" з "катом", державну організацію з розбійничою бандою, опертою на насильстві над "народом" і на "імперіялізмі": яке не знало що робити з "довбушівством", з революційною стихією, ніколи не вміючи вні її опанувати, ані старатись розбурхати її в критичні епохи, - яке прагнуло видобути з-під землі свою долю, та боялося тих громів, які б її змусили вийти звідтіля, яке лише було створене "для звуків сладких і молитв", до старечого квиління Лазаря під столом у багатира, до нудного "камінярського" довбання, до плачу кобзарського над руїнами свого героїчного минулого". /от. 138-139/.

Перша частина праці Донцова, таким чином, змальовуючи негативний бік "провансальського світогляду", вже одночасно вказувала, який мав би бути український націоналізм. Друга частина /"Чинний націоналізм"/ подає ту філософічну основу, яка є сама подекуди висновком з того, що ствердили природничі наук, психофізія та суспільнознавство, на які не раз покликався і Донцов у своїй першій частині, зясовуючи помилки старого "українства".

Всякий чинний націоналізм виростає з тих усіх наук та в першу чергу природничих, а тому і є в порній згоді з тими філософічними тезами, які зясовує Донцов у цій частині.

На початку говорить автор про "волю, як закон життя" та "волю влади". Воля тут зясована як "воля до життя", як той гімн, який пригортає в собі всякий молодий, здоровий, живий істоті і який здебільшого /бувають винятки/ слабеє у кволих, старших і безнадійно хворих. Ця "воля", каже Донцов, виявляється вже у новонародженій дитині, яка страшенно "хоче", хоч не знає чого хоче. "На цій волі /не на розумі/... мусить бути збудована наша національна ідея" /от. 159/.

Тут наводить Донцов уривки з творів українських письменників, які тужили "за волею жити, за почуттями", а далі пише про М. Гоголя:

"Трагічно відчув драму розколотої української душі, яка терпіла на дисгармонії між інтелектом а волею, на зник ботан- ньої, - Микола Гоголь. Він задихався в рідній отаросвітщині, яка не в силі була видобути з себе нідної, казучи його стилем, гігантської ідеї, ані великого патосу. За сии патосом тужила цілий час його душа, брак його в українстві певно штовхнув його до Росії. "Ніколи /писав він/ не прагнули ми так п о р и в і в, що здвигавть дух, як в наші часи, коли тисне на нас і дуєть ціла дрібязковість забаванок і насолод, над яких вигадкою ломить собі голову наш XIX вік". Він протестує проти свого віку за те, що він "поривається заглушити і приопати н а ш і п о ч у т - т я". Він кличе втекти від релігії, добробуту і матеріального щастя до чогось великого, щоб могло "спасати нашу бідну душу", збудити "наші приспані почуття" і вивести нас з багна "жахливо холодного еґотизму". Прибитий марною і нікчемною сучасністю, марить він про давні залізні часи нашої історії, які так мало зро- зуміли сучасники, про "пристрасті м и н у л и х в і к і в" з їх "ляконізмом о н л и і свободи", про їх "дикі і мотиви по- риви", про "їх г р у б і й забобонні чесноти", про "їх з а - л і з н і пороки", про їх "нечувану самопосвяту", "дику н е - л ю д с ь к у великодушність", про "о ч а й д у ш н і о т ь авантурних віків". В своїй тужі за силою і чином, за невстрима- ним напняттям людської енергії і волі - як багато інших ширяє думкою в середньовіччя, шукаючи там тих чеснот, які даремно хо- тів бачити на Україні. Він звеличує папство за те, що воно не дало розсипатися народам заходу в багні зненавидженого меркан- тилізму, за те, що спаяло їх і наткнуло залізною ошлою е н т у - з і я з м у". Там шукає він за тою "енергією, без якої життя народів безбарвне і безсиле", за тим "фанастичним світлом", ба- чучи в тих віках вияв "кноти, прекрасної, повної найсильніших і найвеличніших надій, часто н е р о з о у д н о ї, але такої звабливої в сій своїй нерозсудності". За сєю молодістю та її нерозсудними поривами шукав він серед своїх тричі ним проклятих "мертвих душ" української сучасности, за нею ж шукала його і опрагнена віри і чину душа в давніх наших легендах і в суворій поезії старої України. Сю вічну кність хотів він прищепити сво- му поколінню, вщепити йому "все молоде, що кипить відвагою, по- риви і мрії, що не д у м а л и п р о н а с л і д к и, не кликали на допомогу х о л о д н о г о р о з м и с л у", що були "поезія і б е з м о т и в н і о т ь". Ідеалом для нього були не чеботливі провансальці, що підстригали свої вимоги до "бігу подій" і status quo, лише молоді і свіжі народи, що зяв- лися на овиді Європи на початку нашої новітньої історії. Все в них було "стремління" і "газарт", що "не знало меж своїому стрем- лінню" /от. 155/.

Отже, як ми вже згадували, Донцов писав "на цій волі /не на розумі/... муєть бути збудована наша національна ідея". Це "не на розумі" не є, звичайно, тотожним з "без розуму", лише автор хоче тим оказати, що національна ідея муєть ВИРОСТАТИ з НАШОГО "ХОЧУ", муєть бути висловом того "хочу" /жити й

розростатися/цілої нації, мусить бути оформленням рону до життя і запевнення її "вічності" в майбутніх поколіннях.

Воля... "Б ДВИГУНОМ людських чинів, а не розум", розум має іншу функцію, яку так визначив Спенсер: "Розум це око, через яке бажання бачить свій шлях, щоб себе заспокоїти".

Тимчасом, як пише Донцов: "Наші провансальні будували цілий свій національний світогляд на припущенні, що розум головний мотор похлібного життя" /от. 161/. Очевидно, вони ніколи не задумувалися над тим, як би безпомічними були всі живі істоти, коли б вони справді йшли за вказівками розуму! Адже ж 9/10 того, що чинить жива істота і що майже завжди її пок-зують собі мудрим, вона чинить ведена не розумом. І розум був би безсилим доконувати те, що вона доконує, ведена не своєю, а Вищою Мудрістю.

Людські емоції закладені також в людину Богом і в н-о-н-о-в-н-о-м у штовхають її у потрібному напрямкові. Донцов пише: "Людські емоції" мають на цілі не збереження одиниці, ЛІШЕ - вресієв /от. 162/, так як і в ЦІЛІЙ ЖИВІЙ ПРИРОДІ, якої частиною є людина, частиною так малою, що для неї ніхто б не давав окремих законів: "Гоненандо чину своїми емоціями", "волею", одиниця, невідома того, - переслідує свої "мети" - ОСЯГАЄ МЕТИ ПРИРОДИ" /от. 164/.

Тут, як бачимо, ДОНЦОВ цілком правильно і слушно ПОЯСНЮЄ "людські" явища - ЗАГАЛЬНИМИ ЗАКОНАМИ ПРИРОДИ, тому чиолі тими, що були відкриті Дарвіном. Робить це автор безперечно СВІДОМО, бо ж на ст. 170 чинимо:

"ЦЕЙ ЗАКОН БОРотьБИ ЗА ІСТНУВАННЯ З ТИМИ ЧИ ІНШИМИ ЗМІНАМИ ПРИИМАЄ СУЧАСНА СОЦІОЛОГІЯ, ЯК ФАКТ".

"Політичні публіцисти", - читаємо на ст. 176, - підкреслюють момент боротьби, його неминучість для життя націй, підкреслюючи згадану вгорі тезу Дарвіна".

Отже, як бачимо Донцов на ст. 76 знову згадує Дарвіна, якого він згадував не раз.

Воля отже у Донцова є тотожна до певної міри з гоном до життя, притаманним усьому живому ут-ву природі; воля - це універсальне "жабу жити".

Це бажання жити, змагатися, розростатися, - питома й людині, здоровій людині, якої частині природи, і це бажання є пов'язане з нахилом до боротьби.

Про цей нахил говорить англійський політик: "сер Джон Гора, на питання Льюїс Джорджа під час бурської війни, відповів: "Ви гадаєте, що ця війна провадиться, щоб наситити наше бажання заволодіти золотими копальнями Йоганісбурга, а Чемберлен думає, що ми воюємо за урівноправлення всіх білих на полудне від Зембе-зі. Обидва не маєте рації! Ми вплуталися в цю війну через те, що вже протягом більш, як одного покоління не було опуску крові, і людська природа не могла цього довше витримати.

Війна була конечна, і коли б ми не встригли в суперечку з Бурами, то мали б поважнішу боротьбу з якоюсь з континентальних держав. Ніколи досі не було такої довгої мирної перерви..." Англієць Балдвін, якого мало не розшарпав лев в Африці, описуючи свої враження, писав: "По що людина наражає життя, не маючи в тім жодного інтересу? - Се питання, якого розв'язати не буду силкуватися. Можу лиш сказати, що перемога дає нам внутрішнє задоволення, вартє, щоби наразитися на всякі небезпеки, навіть тоді, як нема кому бити нам браво". Се те почуття перемоги, яке огортає воїна і ловця, яке можна знайти у подорожника, колонізатора, інженера... Бажання "чутися великим" /от. 172/.

Це бажання випливає з того первісного бажання жити, рости. "Нації ростуть і живуть на те, щоби "дати себе взаємно чути", і лише в сім терті кожна з них може розвиватися. Звідси паде особливе світло і на війну. В італійця Енріко Корадіні, воля життя і воля влади переміняються в "волю війни", коли він говорить про справи національні. "Воля війни між націями вічна. Війна є вічна. Історія се підтверджує. Всі поодинокі історії націй і держав підтверджують се". І тут шлях до гармонії веде через боротьбу, "міжнародний мир - се єдність націй для витворення життєвих дібр. Війна - боротьба націй за їх посідання". Корадіні так само відкидає наперед усталену гармонію, відразову афірмацію. "В дійсности принцип війни і принцип мира є лише два боки того самого принципу. І принцип єдності і боротьби між класами є ніщо інше, як два боки того самого. Життя нації, як і життя між націями, не складається з єдності і не складається з боротьби, воно складається і з одного і з другого. Життя націй зложено: зі сталого руху, що переміняє мир на війну і війну на мир. Лише в "єдності і боротьбі клас... об'являється глибока єдність даного покоління. І ще глибше між націями, в їх мирі і в війні об'являється єдність нашої ересієс". Бо "війна не є серед людей, не є серед народів, не є серед націй, не є серед племен, - вона є між спеціями, а через те і між людьми, народами, націями і пр." /от. 177/.

Але розум має допомогти оформити те "хочу", визначити сталий згідний з законами, що керують світом живих істот, шлях, а також знайти найкращі і найкоротші шляхи здійснення того "хочу".

З цією ж метою розум зясовує, ЯКОЮ має бути національна ідея, щоб вона підсилювала те "хочу", а не гасила його, і щоб допомагала реалізувати його, Донцов зясовує, чому націоналістична ідея мусить відзначатися "романтизмом, догматизмом та ілюзіонізмом", які сприяють реалізації "хочу", суттєстивно діючи на маси.

Не маючи змоги переказувати всі цікаві міркування і вияснення автора "Націоналізму", ще раз повторюємо, що конечним є прочитати цю працю в цілости.

Спинимося ми лишє на "аморальности", яку також підкреслює, як одну з прикмет націоналізму, Донцов, і то тому, що у ворогів націоналізму є тенденція, використовувати нерозуміння терміну "аморальність" у Донцова та злочини гітлерівців, посуджувати,

немов "аморальність", про яку говорить "Націоналізм"; - має щось спільного з тими злочинами.

Отже на ст. 194, говорячи про "аморальність", автор книжки написав виразно, категорично і вичерпуючо:

"ЦЕ НЕ Є ЗВичАЙНО АМОРАЛЬНІСТЬ у зміслі повного увільнення від усякого етичного критерія, від всякого морального ідеалізму. НАВПАКИ, МАКСИМУМ ЕТИЧНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ ЦИХ ІДЕЙ ТА ЇХ СТОРОННИКІВ Є НАДЗВИЧАЙНО ВИСОКИЙ, ПІДПОРЯДКОВАННЯ ОСОБИСТОГО ЗАГАЛЬНОМУ, ЧАСТО ЖОРСТОКИМ МОРАЛЬНИМ ПРИПИСАМ - ТУТ СУВОРЕ І ТВЕРДЕ, ЯК НІДЕ".

Щоб з'ясувати краще про що мова, Донцов покликається спочатку на слова праці американця Уорда "Динаміка соціології", а саме: "справжня моральність, не менше, як справжній поступ, є в еманациї суспільної енергії і в повнім виявленні сили", а потім додає: "Треба розрізняти моральність і сторію і тих, що її роблять, від моральності одного з мільйонів, що не хоче ніякої історії... Що йде на жорстокий успіх - це добре, що на її загибелі - це зло" /ст. 197/. Це теза Уорда, але це й теза, яка є лише тим же, відкритим ще Дарвіном, законом природи. Уорд же пише, що "це єдине наукове розв'язання проблеми зла".

Спробуємо тепер ще докладніше з'ясувати, про що тут мова.

Коли хтось хоче усталити "один етичний закон" для приватної людини і для нації, чи держави, то тоді він мусить стати напр. на такому становищі: "всьяке позбавлення волі іншої людини є злочином", "всьяке убивство, не залежно від причин /хвіба, що в самообороні/, - є злочином", а тому - злочином є будувати в'язниці, позбавляти злочинців волі, карати їх смертю, а також вбивати людей на війні, або брати в полон. Ми навмиюне взяли такий яскравий і простий приклад, на котрий, не вагаючись, більшість дасть відповідь: того, що має моральне право робити нація, зорганізована в державу, - того в жодному випадку не має права робити особа.

Отже так ми дійшли до того, що притиски моралі є одні для нації, - інші для одиниці, одні для тих, що творять історію, а інші для одного з мільйонів.

Це є остільки жоне і воіми визнаване, - що важко здибати когось, хто би це заперечував, але...але, коли таку думку висловлює ідеолог націоналізму, - тоді люди, які принаймі в публіцистиці довели, що не визнають жодної моралі, жодної етики, - з виглядом тартіфа починають заломлювати руки і... обрікувати "для певности".

Адже ж їм, так само, як кожному нашому читачеві, ясно, про що говорить Донцов, а проте вони з цинізмом безпринципної людини пишуть: "Донцов... проповідуючи... аморальність, ...основно руйнував психіку тих, хто йшов за його пропагандою, ...сіяв духову й моральну розгнущданість, учив нашу молодь уживати життя для власної насолоди".

/Ісаак Мазепа, "Підстави нашого відродження", т. II, ст. II4/.

Чому ж "учить" оживає вже людина молодь, - так щирічно і так серомно брешучи, так безсоромно підсовуючи вигадки, замість правди? Чи таке поступовання є хоч трохи ліпше за поступовання шпига, що піше фальшиві доноси для власної користи на невинну людину, або що за гроші фальшиво свідчить на суді? Чи цим власним прикладом не деморалізує п. Ісаак Мазепа молодь?

Ісаак Мазепа знає, що він деморалізує молодь так, як його колега по партії Винниченко, або інші подібні. Але що п. Ісааку Мазепі до моралі молоді, що до етики? - він давно вже глузує з того воєного, - йому просто треба в своїх власних інтересах очорнити противника, бо він йому нічого не встані закинути, коли не буде обстріхувати.

Ми дали читачеві так подвійний приклад, в якому перша частина являє думку Донцова, а друга ілюструє яскраво і наочно, що завжди Тартіфи виступають "в обороні моралі" тим голосніше, чим більшу підлість прикривають своїм криком.

Міркування, в яких так ясно виступила різниця між мораллю держави і мораллю одиниці, були більш-менш кожному зрозумілі, але є тисячі випадків, на які не так легко знайти відповідь та і в цьому разі треба мати відповідь на два засадничі питання:

1/ на підставі якого критерія ми визнаємо за нацією чи державою право робити те, чого не визнаємо за окремою людиною, що рішає про призначення тавого права, і

2/ оскільки ми уважаємо, що на це має рішучий вплив заповідь: "що йде на користь спеціє - добре", то тоді маємо усталити, чи є якась межа, поза котру не вільно переступити і нації в інтересі національної спільноти?

На питання перше ми не лише відповіли вже в другому питанні, але й ще раніше, говорячи про моральність законів природи.

На питання друге ми також на своєму місці, говорячи про ті ж закони природи і закид проти "дарвінізму", дали відповідь.

Отже ми вже казали про "закон міри", про те, що одруження і кохання одруженої пари не є злочином, але те ж "кохання", коли жінка чи чоловік перетворюють його в розпусту, - стає злочином. Міру і межу у всіх випадках визначає неухильна конечність, альтернатива, яка стає перед відмінком. Отже з цього погляду лише крайня конечність, диктована інтересом відмінка, неухильна конечність, усунуває смертну кару, і то так довго, - як довго немає іншого виходу. Це ж торкається і вбивства на війні.

Те, що не виправдується безумовною і неухильною конечністю, збереженням життя і можливостей розвитку інших, збереженням, яке виступило в формі альтернативи перед нацією, - буде злочином.

Кожна думача людина розуміє, про що тут мова, і розуміє, що ані теза Донцова, ані тези Уорда не мають нічого спільного з вчинками гітлерівців, і вони в світлі "аморальності" Донцова лишаться такими ж злочинами, як і зі становища будь-якої етики. Ми знаємо зрештою, що московські комуністи заперечують саме ці

твердження Донцова, але чи це їм перешкодило доконати безлічі злочинів таких же, як і гітлерівці, або й ще жорстокіших? Адже ж вигубити довготривалим голодом, при котрому були навіть численні випадки людодства, кілька мільйонів людей, це може є ще більшим злочином і жорстокістю, ніж удушення газом.

Таким чином навіть посередньо, навіть у викривленій, випаченій формі ідея Уорда не могла мати нічого спільного з тими злочинами.

Далі Донцов завоює ролю "меншости", і н і ц і я т и в н о ї м е н ш о с т и в суспільному житті, і усправедливлює "творче насильство". Легко можна було б довести, що таке "творче насильство" меншости, в інтересі майбутніх поколінь, - завжди усправедливлювала історія.

Очевидно, Донцов добре знає, як до тої "Волі" Шопенгауера ставляться "провансальці", більш того, він на ст. 147 сам ототожнює цю "Волю" з "тангою, бажанням жити" буддістів, яку останні "проклинають". Це той "інстинкт" /Trieb / Фіхте, який т р е б а "перекласти" на поняття, ідею, але без якого мертвою стає сама ідея /ст. 189/: "... великі ідеї, які мають накинути себе світові, без а ф е к т і в, що й д у т ь ї м у с у п р о в о д і, н і к о л и н е м а ю т ь п о р и в а ю ч о ї с и л и" /там же/.

Далі Донцов цитує такі слова Стендаля: "... нарід н е м а є с и л и і н і ч о г о н е з н а ч и т ь, к о л и в і н н е є в г н і в і".

Тепер, коли ми придивилися до роботи тих "антивістників-ців", це б то а н т и н а ц і о н а л і с т і в, що пролізли і захопили "командні висоти", - то побачимо, що вони власне завзято "гасять гнів", окерований проти нації-гнобителя, "приглушують емоції", або океровують їх, обнижуючи до літєплої "несимпатії", у н е в л а с т и в о м у н а п р я м і. Чи хоча один з "антивістників-ців" намагався загострити почуття нашого гніву проти московської нації? Жоден! Навпаки, вони пропагують, як і всі провансальці, "об'єктивне наставлення", "поміркваність", яка завжди у них обертається у привітне помахування хвостом у бік московського народу. Для маскування вони вправді вживають інколи нападів на "сталінський режим", але й то, коли "нападає", - то другий - тут же "боронить" /див. справоздання часопису "Час" з третього зїзду МУР-у і виступи Шереха та Бойка, в якому говориться типовою для них мовою героя Гоголівської "Шинелі" про "малий ренесансець" і т. д., який переживає наче б то українці під московською окупацією, під тим же "сталінським режимом" /.

Тимчасом націоналізм здорових націй, не розі́джений до щенту пістряком рабського вороголюбства, на всі ці справи дивиться не так, як наші "тоже націоналісти". Вони мають іншу філософію, інший "філософічний настрій". Який?

- На це дає відповідь аж ніяк не "нацист" і не "білява бестія" /як нас певно хотіли би переконувати п.п. Косачі та Шерехи, а також взагалі окункою, виплекані Москвою/, лише філософ Плятон,

якого такі слова цитує Донцов на ст. 189: "... в а р т о в и й має бути "фільософічно" настроєний; він впадає в лют, як тільки побачить ворога, хоч би навіть перед тим він не знав від нього нічого злого. Але перед знайомим, мов пес махає хвостом дуже привітно, хоча би навіть він не бачив від нього нічого приданого".

Так учив Плятон, а що роблять наші "провансальці"? Вистарчить тут нагадати скандальну історію з москалем, професором історії, який протягом довгих літ своєї праці тільки те й робив, що паплюжив усіх українських патріотів і ширив москвофільство, та який і тепер це обережненько робить, якого саме "вартові" нашої науки, наукові установи, зустріли - "привітно махаючи хвостом", доручили йому оборону найважливіших наукових позицій і репрезентацію. Мало того, хоча ті "вартові" досі від нього не бачили нічого доброго для української нації, - взяли його в оборону від тих, котрі і остерігали і протестували проти толерування ворога. Чи може вони є, властиво, "вартівими" нашого ворога, і тому почувають "лють", але до українських патріотів. І це діється тоді, коли норвежський суд засудив Кнута Гамсуна, справді велетня літератури, оправді патріота, який н а в і т ь п о к а я в о я у невілних гріхах! А у нас?

Такі факти, як наведений, показують, що український націоналізм має перед собою важку працю: припинити "виродження" і викликати процес "відродження" української еліти!

А для того треба плекати, за вказівками Стендала, "оилу", і, за вказівками Плятона, "лють" до нації гнобителя. Треба нагадати слова великої української націоналістки - Лесі Українки, яка писала: "ТІЛЬКИ ТОЙ НЕНАВИСТИ НЕ ЗНАЄ - ХТО ЦІЛИЙ ВІК НІКОГО НЕ ЛЮБИВ", бо лише "рука порушена любовю, ... здолає видобути з піхви меч ненависти".

Треба пам'ятати її слова: "н е б у л о б життя таке нещасне, якби вогонь ненависти не гас!".

Він, укупі з фільозофічним настроєм "Плятонового" вартового унеможливив би регенерацію "українофільства" в його червоній редакції та появу "антивістниківівства".

Українська ідея мусять бути, крім того, вчить Донцов, натхнута патосом і мусять відзначатися фанатизмом: "всяка нова ідея є нетолерантна" /ст. 192/. До цього мусямо додати: звичайно, коли її визнають справді виразно її відрізняють від інших ідей, бо "фанатизм збудований НА ЗАПЕРЕЧЕННЮ, НА ПРОТИСТАВЛЕННІ, НЕ НА "cum" ЛИШЕ НА "contra" /ст. 194/.

Ці слова Донцова мають величезне значіння, - вони ядро накреслюють провідну лінію, намічають шлях.

Організовані націоналісти в значно пізнішій виданій ними "Націократії", власне цілковито порушили цю тезу, яка для кожного справжнього націоналіста є самоозрозуміла, але для "провансальця", який звик до всього достосуватися, обмежуватися до

"доповнень" і "поправок", - є "книгою за сімома печатями".

Провансалець /навіть коли є НЕ соціалістом/, замість поставити ядро власний оригінальний програм і в справах соціальних /в тому числі й земельних/ і в справах державно-політичних, пробує укласти програм, в якому було б трохи лібералізму, трохи соціалізму, трохи націоналізму, трохи фашизму і трохи демократизму!

А що зовнішні обставини безнастанно змінюються, незалежно від нас, то й мусять провансальці змінити програми, як рукавички. Вчора - "націократія", нині - "ваплітянщина" і "азійський ренесанс", а завтра - або "Фронта Кореновського" або... "правовірна комуністична група", що буде домагатися напр. "поновної зміни державного прапора", або іншого порядку "представництва" в центральному уряді СРСР.

Звичайно, можна фанатично боротися за щось окреслене, власне те, в що віряться і що вважається добрим для нації і остільки відмінним від існуючого, - що лише боротьба може мати місце. Не можемо натомість нікого, крім смішно малої групки одиниць, пхнути до боротьби напр. за "другий з половиною" інтернаціонал - проти третього.

Тому ми виставляємо виразні й ясні домагання, які здійснимо в оправді незалежній нашій державі: націоналізації землі, принципу власності, одночасно - радикального розв'язання соціальної проблеми на національній основі /більш детально про те - в другому томі/. Це б то щось - чого жадаємо лише ми, і що лише нашої нації конечно.

Далі, Донцов багато пише про те, якою повинна бути українська національна ідея, підкреслюючи, що вона має бути яскравою, виключною, всеобіймаючою, та поєднувати в собі "містику" з "реальністю".

Стоючи, як це ми бачили, на ґрунті етичного наукового, укладаючи свій програм не за чужими зразками, а на основі з одного боку націоналістичного світогляду, що опертий на здобутках стислих наук, а з другого - докладного вивчення справжніх потреб нації української, отже на основі більш продуманій і узasadненій за всякі "марксистизми", - Донцов розуміє і ЗНАЄ, яку також велику роль відіграють емоції, ірраціональне захоплення мітом. Тому Донцов включає "романтизм", як одну з прикмет націоналістичної ідеології.

Тут Донцов цитує відомого американського соціолога - Уорда /L. Ward/, якого слова ми за працею Донцова далі подаємо:

"Двигуном усякого чину є почування. Воі великі історичні руки, були попереджені великими почуваннями. І власне ті особистості, яких почуття були найбільш несамовиті, мали найбільший вплив на стан і характер суспільності. Чисто інтелектуальне почування /purely intellectual feeling/ ніколи не вистарчає для опановання юрби... Величезний успіх релігійних реформ, завдячують вони переважно ірраціональній силі їх почуттєвої природи і ніколи інтелектуальній". До того додає Донцов:

"Щоби ідеї втілюлися, мусять вони мати до послуг собі

мрійників і сновид" /"Націоналізм" ст. 202/.

А ці мрійники, часто цілком несвідомо, штовхають нації до акції, яка в остаточному - зводиться до тої ж боротьби за "місце під сонцем", але боротьби, опроміненої якоюсь блискучою ідеєю.

При цій нагоді Донцов прекрасно розуміє, що знова всі відмінки тваринного й рослинного світу в протязі мільйонів літ, борються між собою за існування в наслідок тої боротьби, дбаючи немов лише за інтереси відмінка - посували наперед органічний світ. Адже ж і людина є наслідком тої боротьби, адже ж коли яшурів перемогали осави, то для того, щоб посуватися вперед - до людини. Нації борються між собою, - знова в кінцевому результаті мусять здійснитися на вищий щабель. Тому Донцов пише:

"Право нації на самоозначення? Певно, але не кожна нація, що "має" це "право", "має" його!"

А далі це сказане ще ясніше: "Правда, що жадна ідея не перемогла, яка не носила прикмет "романтичної" доктрини, яка не мала на своїм чолі фанатиків, але також НЕ ПЕРЕМОГЛА І ТА ІДЕЯ, ЩО НЕ ПОСУВАЛА ЛЮДСЬКІСТЬ В ЇЇ РОЗВОЮ ХОЧ НА ОДИН КРОК НАПЕРЕД" /ст. 206/.

Навівши ці слова Донцова, мусямо перервати на хвилину виклад його думок з "Націоналізму", і опинитися над справжнім значенням наведених слів. Коли б не "провансальська отрута", якою в більшій чи меншій мірі отруєні майже всі наші "націоналісти", це було б зайве, але в наших умовах - це конечне.

Кілька років перед війною, в "Українському Голосі" /Перемиськель/ що був тоді "націоналістичним" органом, колишній с-р і драгоманівець /який цих прикмет певно не позбудеться до кінця життя/ Євген Онацький опублікував серію статей про духовий імперіалізм. Ці статті порушували власне ту ж ідею, яку висловив Донцов у щойно цитованих словах, лише вона у п. Онацького мала всі позначки "провансальської думки". П. Онацький доводив, що перемогу і панування над іншими здобувається не матеріальною силою, не збройною перемогою, але "вищістю духової культури", "вищістю духа".

Така ідея для поверхово думачного може здаватися тотожньою з ідеєю, висловленою Донцовим, хоча в дійсності вона не має з нею нічого спільного, перечить правді і є суперечна націоналістичному світоглядові.

Ціла всесвітня історія, від найдавніших часів аж до нині, стверджує фальшивість такої думки. Вправді п. Онацький також покликався безнастанно на історію, але він при тому нехтував тим, без чого історія перестає бути історією, і тратить всякий зміст, а саме хронологічним моментом.

П. Онацький підкреслював слушно, що і римляни і інші народи, що створили імперію, під тим чи іншим оглядом у царині духа переважували підлеглі їм народи, але п. Онацький не звернув цілком

уваги на те, чи ця вищість існувала в моменті, коли ті народи починали творити імперії, чи коли вже імперії були створені. Рівнож згаданий автор здебільшого зводив вищість у царині духа до вищості культури й освіти, віддаючи їм данину драгоманівсько-просвітянському вихованню.

В дійсності ж справа малася цілком навідворот. Римляни, коли підбивали народи Італії, а далі - Середземноморського басейну, - ні під оглядом культури, ні під оглядом цивілізації не с т о я л и вище своїх сусідів, яких вони підбивали. Підбиваючи народи Італії, Картагену, Грецію, Єгипет, - римляни були в порівнянні до трьох останніх - майже варварами і перевищали їх лише силою жадоби панування, силою характеру, патріотизмом і виключністю. Завдяки цим прикметам вони створили імперію, і щойно тоді почали переймати культуру від підбитих народів та почали, використовуючи величезні засоби імперії /наслідок підбій і грабунку підбитих/, розвивати переняту від подоланих культуру, а конечність упорядкування і керування величезною імперією сприяла розвиткові адміністративного генія та науки права.

Розцвіт грецької культури припадає також на ті часи, коли елліни були військовим і підприємливим народом, коли вони були майже панами Середземного моря. Грецький епос /Іліада й Одисея/ є відгомонам часів, коли мореплавці й воєнки - здобичники в одній особі здобували собі "впливи" чи просто панування на узбережжях Середземноморського басейну. Проте мистецтво, філософія, література, живилися тими "соками", які виомоктували і постачали Чорноморські та Малоазійські колонії, - а ці колонії повстали не в наслідок вищості ідей Платона й Аристотеля та краси фідієвих статуй, лише навпаки, наслідком підбиття силою зброї багатьох "Трої", наслідком озброєної пенетрації, завдяки торговельним монополіям, могли розвинутися коштом подоланих і олімпійські забави і театральні вистави, й вирости в атенському Акрополі мармурові розкішні храми.

Розмилад занукної держави, дегенерація пануючого народу опричиняли в держу чергу п о л і т и ч н и й занепад, який з а в ж д и зів за собою занепад культурний. Герція, втративши незалежність, - втратила і своє місце передового культурного народу, і нині місце Греції в розумінні культури відповідає її значінню політичному. Штучно створена силою римського меча Візантія доти опроможна була давати цінності в царині духа, доки мала силу.

І Рим і Візантія, упавши, - перестали творити культурні цінності.

У осьомому віці араби с п о ч а т к у підбивають культурніші від себе народи, а потому щойно переймають від них культуру й коштом тих народів творять власний стиль, власну літературу, розвивають науку, поглиблюючи й поширюючи попередні досягнення.

Карло Великий закладає підвалини нової імперії, яка уможливлювала повстання середньовічної культури.

Зріст значіння італійських міст за часів хрестових походів,

могутність мілітарна і фінансова Венеції, були передумовою розвитку італійського мистецтва. Мілітарна і політична могутність італійських міст - республік, яка дуже нагадує подібне ж значіння еллінських міст, була базою, на якій міг розвинутися ренесанс мистецтв, могли появитися Леонардо-да-Вінчі, Мікель Анджело, Рафаель.

Мілітарна могутність Іспанії попередила період розвитку її літератури і мистецтва, так, як зріст могутності Франції і Людовик XIV попереджують культурний розквіт Франції.

Кольоніальні здобутки Англії, імперія створена силою мечів і підприємливості англійських мореплавців - попередили період розквіту англійської науки і мистецтва.

Нарешті, коли звернемо очі на Україну, то і тут було те саме, а "загальноновизнаним" вкладом у світову культуру є такі твори /"Слово про похід Ігоря"/ з доби, коли Україна була могутньою імперією. Роль "домашнього вчителя" у північного варвара протягом XVII-XIX століття, природно, спричинила лише наш занепад і розквіт культурний ворога.

При тому слід підкреслити, що дуже часто менші культурні народи, створивши імперію, не лише творять власну культуру завдяки матеріальним засобам, які уможливають їм самим плекати науку і мистецтв, але дуже й дуже часто викормовують людей іншої раси, синів інших народів /найнятих, чи асимільованих/, яких доробок потім записують на своє конто. Так напр. з числа творців московської літератури і культури не були в дійсності москвинами: Березовський, Бортнянський, Промопович, Даль, Греч, Кантемир, Державін, Карамзін, Херасков, Фонвізін, Пушкін, Дельвіг, Жуковський, Лермонтов, Гоголь, Булгакін, Зотов, Огарьов, Мей, Трібсєдов, Загоскін, Гербель, Грот, Мюллер, Григорович, Тургенєв, Салтиков-Шчєдрін, Аксаков, Міллер-Міхайлов, Боборикін, Надсон, Бренбург, Чіріков, Айзман, Некрасов, Мережковский, Короленко, Толстой, Достоевський і т. д. і т. д.

Коли б московським "стрільцям", "опричникам"-енкаведистам Івана Лєтєго, "потешним" Петра I, Бряку, диким і фаталістично завзятим ордам не вдалося залізом, кровю, підступом і підкупом "збити" імперію, - ці люди не потрапили б в орбіту московських впливів і не творили б московської мови, а тим самим не було б створено ними московської культури.

На підставі наведених прикладів ми вправі ствердити, що імперії творяться силою зброї, керованою тим духом, яким був натхнений і Олександр Македонський і римський сенатор, що повторював своє "ceterum censeo ...", і Кромвел і ті пізнірати-півкупці, що поклали підвалини Бритійської Імперії.

Що ж до культури, - то вона є одним із плодів створеного силою.

Однак по створенні імперії кожний пануючий нарід завзято працює над створенням легенди про свою "вишідь", про свою незаперечну перевагу. Така ідея /як і всяка месіянстична ідея/

потребує силу самої пануючої нації, усправедливлює у власних її очах всі ті насильства, яких вона допускається, і викликає "святе обурення" на тих "невдячних", які хочуть визволитися з ярма. Ця ж ідея впливає на поневолений нарід, і так, як крила колишніх гусарів підчас атаки на ворога, а також так, як мовчазне визнання псом переваги його пана.

Нині ми обсервуємо, як у цих цілях москвини "відкривають", що все визначне й вартне в науці й техніці завдячує світ москвинам, що москвином був і герой троянської війни Ахіллес і творець першого танка і першого літака. В цих же цілях переконують москвини і себе і інших, що навіть

"Ніхто на світі не уміє

Краще нас сміятись і любити".

Ми не повинні забувати, що це все не є комічним лише тому, що всі вигадки підперті зброєю.

Слова Донцова не перечать цьому. Всі праці Донцова доводять, що він прекрасно знає все тут сказане, а в твердженні, нами наведеному, говорить не про культурну видіють, як передумову, лише про те, ЩО ІДЕЯ, ЯКУ НЕСЕ НАЦІЯ на вістрях своїх багнетів, повинна "посувати людськість в її розвою хоч на один крок наперед".

Але в зв'язку з цим виникає питання: чи має рацію окремого існування той український "націоналізм", який ширить ЧУЖІ ідеї?

Чи потрібно українцям для самих себе і поступу людства творити щось окреме, відроджувати свою націю, як самостійну одиницю, коли вона має ширити напр. ідею "комунізму", яку "фахово", і маючи значно більші засоби, ширить Московщина? Або ідею "азійського ренесансу", це б то мобілізації Сходу для наступу на Захід, коли і цю ідею висунула ще царська, а поновила 22/ХІ, 1919 р. на з'їзді народів Сходу і реалізує та ж, лише червона, Москва? Або ідею "народніх фронтів", чи нарешті ідею східньо-європейського "монархізму"? Чи для того потрібна на шатівниці історії Україна, чи краще без неї може й обійтися?

Донцов не раз слушно підкреслював, що не в формі справа, а в змісті. Отже мусить бути окремий зміст, і то власний, котрий не тільки не є плягіятом, але є оригінальним і дає щось нового, "посуває людськість в її розвою".

Не забув рівнож Донцов підкреслити ще одну важливу річ:

"Бути перенятим великою ідеєю і фанатизмом до її зреалізування, це ще не забезпечує перемоги, - т р е б а м а т и г е н і й ї ї о п р а в д і з д і й о н и т и" /ст. 206/.

Як бачимо, Донцов ставить великі вимоги і заперечує право кожного народу на самоозначення, вимагаючи від нього - певних кваліфікацій.

Чи це з погляду "демократії" або "соціалізму" є інакше, чи вони також не розрізняють "нарід ведущий" від звичайного? Ні, це лише наші "провансальці" думали і думають, що коли їм вдасться

переконати дужі й здорові нації в тому, що сором бути дужим, - тоді всі каліки й покриві одержать змогу засісти в арештах націй.

Так, на жаль, думають усі "провансальці", і має рацію Донцов, пишучи: " - Яке значення мало при цьому, до якої політичної секти належав той чи інший факір, або та чи інша каста? Один міг бути автономістом, другий - самостійником, москвофілом, буржуа, або "соціалістом", але всі вони були цими факірами, бездушними браманами з психологією китайських кулі, отуманілих кріпаків, проповідників нової моралі серед орлів і беркутів" /ст. 142-143/.

Це є світогляд нації паріїв, нації феллахів.

Наші "провансальці" не розуміють тому, ані Енгельса, що писав: "Як би й не були симпатичні балканські слов'яни, оскільки їх визвольні змагання йдуть в розріз з інтересами пролетаріата, про мене, хай їх чорт візьме", ані таких слів Фукідида, які наводить Донцов: "Я не картаю атенців за бажання правити іншими людьми, бо це природно, але я ганьблю інших за те, що дозволяють собою правити".

І це зрозуміло, тому читаємо в "Націоналізмі": "Хто не має відваги, або даних стати рівним, вищим, не має "права" ані змоги стати рівноправним, незалежним /ст. 208/.

Бо пише Донцов: "Природа не знає гуманності і справедливості, вона знає лише заслуги й винагороди. Коли селянин не орав і не сіяв, природа не каже йому: - він порядний чоловік, ми не можемо бачити його голодного... Вона каже: сей чоловік не сіяв, він не жатиме! Коли рибалка не закинув сіти в море, природа не каже: він має діти й жінку, йому треба помочи... вона каже цілком просто і зовсім не "людяно": він не працював, хай терпить! Природа винагороджує лише в пропорції до зусиль і заслуг - для її мети. В суспільнім житті обов'язує та сама засада, і ні одна нація не дістане в дарунок жнив від "справедливої природи, коли вона не сіяла, ні одна не дістане незалежності, коли не хоче і не може її досягнути, коли не має чутства і сил здорових рас; не можуть панувати над людьми, землею, повітрям і морями, служачи собі і людському поступови".

"Великі амбіції, віра великих народів в своє післанництво, їх жадоба пановання, чуттєвість їх похитки, стремління до розросту привело до притягнення цілих континентів до європейсько-американської культури..." "Так само, як в біології, не та чи інша раса, не той чи інший організм, але органічний світ взагалі тягне користи з боротьби за існування /опертої на жадобі пановання кожної спецієс/, - так і в соціальній сфері не одиниця..., але ціла суспільність користує з додатних наслідків динамічної активності /її членів/" /ст. 208 і 209/.

В розділі VI Донцов зясовує нам, що звичайно не можна сподіватися визволитися, відновити державу, зреалізувати свою ідею, овій програм лише шляхом лагідного переконування літнім вечором під крилатою грушою або в мійській каварні. Всяку ідею поширювано не лише словом, але й силою. Християнство завдячує своє

поширення не лише крові мучеників, але також і активній підтримці з боку римських імператорів, коли останні стали християнами. Зрештою й на Україні - Володимир Великий та його безпосередні наступники окрестили наших предків за допомогою насилля. Завжди всі ідеї здійснювала якась ініціативна меншість, приєднуючи словом тих, кого можна приєднати, і накидуючи силою тим, кого словом приєднати не було можна.

"АГРЕСИВНІСТЬ, НЕ КОМПРОМІС" - ТАКИМ ШЛЯХ КОЖНОЇ НОВОЇ ІДЕЇ, ЯКА ПРОТИСТАВЛЯЄ СЕБЕ ДРУГІЙ..." пише Донцов /ст. 212/. А "впроваджує в світ, здійснює ідею - активна, або ініціативна меншість". Особливо це торкається національної ідеї, про яку Шпенглер каже: "Нація, як всі великі символи культури, се внутрішнє посідання н е м н о г и х людей". Другий констатує /як подає Донцов: "египетська, європейська, середньовічна, ісламська, культура Арабів вивели себе з не величкого числа релігійно переконаних, які витиснули свою печать на найменших елементах цих культур". Меншість же і кождочасна "аристократія", що править країною. /ст. 212/.

"Н а р і д н і к о л и н е д о м а г а є т ь о я у р я д у, о к р і з ь у р я д п о в с т а є о н с о б о ю. В і с т о р і ї н а р о д і в щ е н і к о л и н е с т а л о с я, щ о б и н а р і д п і д н я в п о ч а т к о в і к р о к и д л я ф о р м у в а н н я у р я д у. У р я д и з а в щ е у с т а н о в л я л и с я м е н ш і о т ю, щ о ш у к а л а в л а д и, а л е н і к о л и б і л ь ш і о т ю, щ о ш у к а л а о х о р о н и" - так писав Уорд /ст. 213/.

Донцов слушно твердить, що бачать і інші, лише не признаються до того, а саме, що зреалізувати свою ідею /тим більше, коли для цього треба визволити поневолений нарід/ неможливо без "творчого насильства", це б то насильства, яке має на меті творення нового, кращого завтра, і яке не слід розуміти обов'язково, як якийсь терор. Воно зрештою існує всюди. В одних випадках - це насильство помічають усі, в других - воно приховане, але воно існує.

Людина /а тим більше вихована окупантами/ потребує над собою влади. Що це так - може бути прикладом хоча б уже згадуваний тут не раз Ісаак Мазепа. Він зловживає волею слова тому, що жодна сила не стоїть на стороні чесного її використання.

І ось тому, літня вже людина, наче б то претендуюча на ім'я громадського діяча і навіть представника нації, заховується, як звичайний злочинець-бандит, навіть гірше, бо бандит нападає зі зброєю і відбирає гроші, зароблене майно, а п. Іс. Мазепа відбирає в людини добре ім'я, грабує її честь, а одночасно обкрадає націю з її доробку, підсовуючи їй замість здорового харчу - отруєний, при чому це пограбовання dokonує найбільш негідним способом. Він використовує довіря читача і підступно фальшує чужі слова та на підставі того фальшу фабрикує свої брудні наклепи. х/

Існує байка "Наклепник і змія", в якій оповідалося, що посперечалися раз наклепник і отруйна змія, за те, кому належить з

них першенство. Звернулися до Вальзевула і той признав, що отруйний змії далеко до наклепника.

Чи, запитуємо, в подібному випадкові допоможе якось "уові-щування", чи може, коли б існувала національна українська влада, допомогло би краще примусове позбавлення змоги ширити наклепи й отруту?

Так, на цьому прикладі бачимо, що творення здоров'я, в і д н о с и н, оздоровлення духа українського народу, викривленого окупантами, є також не можливе без певного "насилюства", яке має на меті охорону творчих одиниць від підступних злочинних нападів.

Ми тут навели тому такий простий приклад, бо він припа-ком знайомий добре читачам нашої книжки, тому, що ми в ній, уділяючи місце з'ясуванню найбільш поширених наклепів на Донцова, - дали досить фактичного матеріалу в цій справі. Але в даному випадкові ми це подаємо лише як приклад, що зявляє ко-нечність інших засобів для охорони нації, ані ж "умовляння" і "дискусії".

Донцов звичайно не лише, так би мовити, в розумін-ні "поліційному" говорить про насильство, він говорить ширше, але, самозрозуміло, мова у нього не про насильство в інтересі особи. Донцов, як знаємо, є завзятий ворог усякого егоїзму осо-биного, а проповідує його лише в інтересі нації, яка здійснює історичне покликання. Тому Донцов, маючи на увазі період зма-гань, пише:

"Творче насильство - як "що", іні-ці я т в н а меншість - як "хто", - ось - підстава всякого майже суспіль-ного процесу, опосіб, яким перема-гає нова ідея. Сі два моменти, як домагання практичної політики, є шостою підставою і складовою частиною всякої нової ідеї, що здобуває собі право на життя"/ст.215/.

При тому Донцов цитує Simmel'a : "Всі революції, через які якась політична групка /меншість/, повалюючи свій уряд, знов ставить законодавство і адміністрацію під безпосередній вплив особистих ініціатив, є соціологічні феномени цього по-рядку". Але кличе маси на арену знов таки меншість! Отже - при всякій стані суспільности, для утримання її при житті, для ус-піншої оборони і всякої акції взагалі, - неминучою умовою є іс-новання активної, відважної, опрагненої влади меншости, сеї правдивої носительки великих ідей, найважливішого чинника історії"/ст. 215/.

В розділі зьомому пише Донцов про світогляд "фавотівських" і "буддійських" народів, це б то - розглядає питання, до якого вернеться в праці "Дух нашої давнини", зясовуючи ще докладні-ше його.

Донцов зве "фавотійовськими" ті народи, які є опановані жа-добою діяльности, творчости, поширення і розросту. "Буддійовськими" ж

зве народи ті, які культивують втечу від життя, пасивне заохочення вищому світі, перемогу над бажаннями і пристрастями, над самою охотою жити.

Донцов не вважає, звичайно, такий поділ за поділ сталий, це б то такий, що одні народи завжди мали і матимуть напр, світогляд "буддійських народів", тільки вважає, що світогляд має велике значіння, і засовує нерозум, чому той або інший народ грає в історії людства таку, а не іншу роль. Він може втратити /змінити/ свій спосіб думання, свій світогляд, і тоді це потягне за собою й дальші зміни, а в першу чергу - зміну в тому становищі, яке він мав /приклад: римляни, що створили імперію, - мали інший світогляд і інші прикмети духа, як ті римляни, що її втратили, і як сучасні італійці/. Однак, як бачимо на прикладі арабів, які під впливом Магомета і його науки - створили ряд великих держав і попіхнули вперед людську науку й культуру, - світогляд може мінятися.

"А тому, - пише Донцов, - кожна здорова нація повинна отрясувати з себе "буддизм", бо він є смерть і гибель. "Мрійники про всесвітній мир і братерство народів /каже Шпенглер/... се духові провідники феладства, се лиш інша форма пацифізму. Антинаціональний елемент все був в історії всіх культур... Здане на себе саме міркування /інтелекту/ все було вороже життю і історії, невоєвничне, нерасове... Світовідчування воєго расового, рішення бути суб'єктом, а не об'єктом історичного розвитку, бо третього немає, коротко, воля влади мусить тепер боронитися перед доктринами, якої прихильники... думають заступити дійсне логічним, владу фактів абстрактною справедливістю, долю розумом... Майбутнє кожної нації залежить від того, ... як далеко вдасться расовому моментові сей напад ударемити. Колись переміг Рим рашту античного світу тим, що зміг викреслити з своєї політики феладські інстинкти гелленізму... Практичний наслідок теорій, що хочуть ушасливити світ, є правила безформна і тому а-історична маса. Всі ушасливолювачі світу і космополіти заступають феладські ідеали, чи вони того свідомі, чи ні. Їх успіх означає зречення нації з історії не на річ вічного миру, лише на річ інших". Така феладська нація вертає до первісного стану спокою, зняряддя в руках інших, який "хитається між довгим терпінням і переминаючими вибухами люті..."

Чи треба звертати увагу читача на аналогію, які мимоволі самі напрошуються? В кожному разі в однім Шпенглері має рацію: люди будуть вічно ритися в землі, будувати піраміди, завойовувати країни, організувати незорганізоване і боротися між собою. Хто хоче вирватися з під влади нього закону, в ім'я "миру" і "загальної справедливості", лишиться його пасивним виконавцем, хто не хоче працювати для своїх абстрактних ідеалів, працюватиме "на фараона". Лише се ділема стоїть перед нами." /ст. 222-223/.

Говорячи перед тим про патріотизм, Донцов наводить такі слова Рузвельта: Людина, що любить чужі країни так само, як свої, шкідлива для успішності" /ст. 21./.

Українофке провансальство а б у л о, пише Донцов, - про

той "суб'єктивний момент", без якого ані природні багатства, ані число людности, ані жадна "еволюція" нам не допоможуть. "Національність" - пише Келен - в першій лінії має суб'єктивний бік. Це волевий і тепловий елемент, який може підноситися до температури пропасниці, але й спадати нижче нуля. В останнім разі не вистануть нації жадні об'єктивні передумови, щоби здобути від історії приєнання своїх претензій на державне існування. В о і м л е ж и т ь с я м. і н. т о ч к а. т я ж о с т и п р о б л е м и У к р а ї н и /ст. 225/.

Наші провансальці виступають все з "ців-ідеями", не розуміючи, що "Вірити можна лише в те, що яскраво стоїть перед духовим зором... Яскраворо протиставлення Бога і мамони, якому завдячує свою силу кожда релігія, - в нашій національній ідеології не було, не було догми, а значить і "еросу", а значить і правдивого націоналізму, який притягав би маси.

Яскравом ідеєю був образ російського трьохраменного хреста на св. Софії в Стамбулі, або Польщі од моря до моря.

Можна було вмирати за суверенність народу, але за пропорціональне виборче право? За Україну "як земля вширки, як небо ввишки", але за "автономію", "самоопределение з приєднанням"? Можна було гинути за самотійність, але не за федерацію, не за ту са-ламаху звалених в одну кучу, "невідділених яскраво одна від одної" ідейок, з прицепленими до них безконечними "але".

Не маючи яскравого ідеалу, що виразно відрізнявся б від інших, українство не могло мати сильної віри в нього. Тому і старалися підперти його розумними доказами, від яких сей ідеал бліднув і розпливався мов туман". /ст. 234/.

Росія в світовій політиці, Бельгія в світовій війні і Чехія, що відразу стали по боці Антанти, більшовики, що відразу виступили з інтернаціональними гаслами підчас тріумфу націоналізму, - отверто протиставляли свою ідею ворожим їй силам. В нас старались вгадати: яка сила переможе, щоби на ту "орієнтуватися", і це звалось "реальною політикою"...

"Думаючи передовсім не про "власть", лише про "благоустройство", - українська ідея не могла бути ані яскравою, ані різко, "со всеї енергією", протиставляти себе іншій, і в наслідок того - "неизбежно деморалізовалась". "Was ihr den Geist der Zeiten heisst, das ist im Grund der Herrn eigener Geist" - це правило второпали інші, сильні народи, які з себе т в о р и л и "дух часу". Наш провід - волів до нього пристосовуватися... Заповнити кожду чужу форму своїм змістом, а не надати матерії власну форму" /ст. 255/.

Не зміли рівнож провансальці відрізнити істотне від неістотного. Ось що про це пише Донцов: "Щоби говорити за Карлейлем, провансальський націоналізм звертав увагу на "неістотне" національного ідеалу. Великі ідеї все відрізняють істотне від побічного. В істотнім - не знають компромісів. Неістотне - лишать на волю долі, не зачіпаючи його, як царська Росія, що лишила нам шаровари, галушки, горілку, ковбасу і "малоросійські драми", або як більшовицька Росія, що лишила нам урядову

мову, а урядовців - для себе, залишаючи нам землю, а собі - законодавство про неї і державну владу, на взір царату, що "увільнив" селян політично, закріплюючи їх соціально, і пр. В своїх споминах оповідає Раковський, що коли - під час якихось українсько-більшевицьких переговорів - Леніну донесли, Винниченко готов визнати совітську владу, щоби лише забезпечити права української мови, - більшевицький папа весело гукнув: Але ж добре! Д а й т е й о м у н а в і т ь т р и м о в и! Се саме відповів одному священикові, що готов був вже перейти на протестанство, "лиш не хотів проповідувати без рясц", - Лютер: що ж йому завадить ряса? Хай має свою рясу при проповіді, х а й м а є т р и р я с и, коли се справляє йому приємність"... І більшевицький і протестанський папа відділені від себе трьома сотками літ, - були апостолами нового "невільництва", нової гієрархії. Загумінковий пастор і проповідник українського соціалізму - дбали лиш про "потреби часу", про "приємність", але не про "послух", про ту миску сочевиці, за яку продаються права первородства"...

"Бо лише та ідея, що організовує життя, надає йому свій національний характер, а не та "рідна", якою дихають пасивні маси. Українські пісні співалися від давна, але світ признав їх нашими лише від хвили, коли з'явилися українські диригенти світової слави. Українське ксацтво перестало існувати для світу, відколи дістало чужих генералів. Українські легенди пізнав світ не тоді, коли їх оспівував по-російськи Гоголь, лише від часів Марка Вовчка. За Куліша, наш музик, вірний своєму аристократичному інстинкту, називав Правобережжя Польщею, бо коли там головні експортери збіжжя, цукроварники, аптекарі, інженери, агрономи були поляки, коли вони були організаторами життя, коли вони лише отреміли до політичної влади в край в 1863 році - то й край до них належав; не лише в їх власних думках, але почасти і в очах закордону і навіть самої Росії, яка це за Карамзіна уважала Польщею все, що за Дніпром. Українська маса працювала перед 1917-1921 рр. так само, як перед тим і потім але Україну, яко таку, визнав світ лише в сі роки, себто тоді, коли український селянин, покинувши свої ідеали "мирної селянської країни", взявся за політичну і економічну організацію краю, коли його еліта, хоч незугарно, старалася засвоїти собі прикмети кожної національної еліти.

Без всеобіймаючої ідеї ніколи українство не вийде зі стану провінції. Без революційної ідеології соціалізму, самий рух за підвищення зарібної платні був би мертвою ідеєю. Боротьба за соціальні і політичні здобутки французької революції не дала б жадних наслідків без староримської республіканської містики, якою окружено рух 1789 року. Всі зусилля англійських колоніальних отаманів-купців не привели б до нічого, коли б не велика ідея, що одушевляла їх, ідея вибраного народу, що має п а н у в а т и над світом. Без сеї ідеї не могла б повстати і габсбурська імперія з її гордою девізою - "Австрія повинна панувати над світом". Імперіалізм з доби Вільгельма II був засуджений на невдачу, бо зовнішнє виявлення могутності є ніщо, коли бракує волі володіти світом. Сям сраком "кермунчої", владарної ідеї пояснює Барес якраз невдачу Булянжизму, "безплідність чудових національних

конвульсій"... Такими "безплідними конвульсіями" були напр.: і наші козацькі рухи в XVI, і XVII віках проти Туреччини, не уняті, не опановані великою ідеєю заволодіти південними берегами Чорного моря, "скувати" їх ідеєю української державності, привести їх до "послуху". В своїй зовнішній політиці кермувалися ми не гадкою щось "опанувати", лише "погуляти", задоволити свої примітивні потреби, як соціалісти і провансальці, гадкою про "соціальне визволення", про "мову", "расу", не журчись, "як там впорядкується вище державне начальство". Тому й прийшло в обох випадках на Україні лише до "безплідних конвульсій", жакерій, але не до свідомих політичних рухів.

Коли Україна хоче вийти зі стану провінції, мусить витворити в собі, oprіч волі до влади, цю велику всеобіймаючу ідею, ідею опановання економічного і політичного нації. Без неї ми все лишимося уярмленою-провінцією, народом, що житиме роздвоєною душею, не встані витворити збірної волі, народом "конвульсійних вибухів", народом без патосу, сателітом сильніших, парією, верстою, навіть у себе в дома невідьником не лише політичним, але й соціальним, нацією з "анархією доктрин" і з "ослабленням волі"... Поки не виповімо безоглядної війни всім атомістичним та інтернаціональним доктринам, що панують у нас, які оковують думку нації та її енергію, які розсаджують всяку збірну національну волю. Такою ідеєю може стати в нас не воєвільницька, ані соціальна, лише і тільки національна ідея, щоб гляділа в майбутнє і мала відвагу окорити собі світ" /ст. 237-38, 241-242/.

Як побачимо далі, те, що сучасники і наступники Донцова вирости в задушливому-деморалізуючій атмосфері провансальства, дишаючи стало нею, мало фатальні наслідки. Вони не лише не були в стані, за вказівками Донцова, створити докладно опрацьовану справді націоналістичну ідеологію, оперту на націоналістичному світогляді, але навіть і те зрозуміти, якою вона повинна бути.

Як побачимо, знова повторилося то, що було в 1917-1919 роках: маси /в даному випадку молодь/ у своїй діяльності, діяльності акції - виявили надзвичайний героїзм, безкомпромісовість і самопожертву, але ті, що мали дати тому ідеологічне оформлення, започаткувавши тим духове відродження нації, - не спроможні були це зробити, і тому та молодь, виладувавши молодечу енергію, але не перешкодивши в царині духа й ідеології, яку їй підмінили на "патос фраз", хаотичних і в істоті своєї не націоналістичних, - коли почала завмирати дія /з огляду на зовнішні причини/, остала на гальмах спускати в болото "провансальства". "Провансальці" ж /і зрадники та диверсанти/ "овіжого випуску", опритно "звільняти гальма", прискорюючи упадок, духово не озброєної, але патріотичної сили!

Це все, на жаль, безсилий був змінити Донцов, хоча розумів і передбачав небезпеку. Він писав: "Вірити можна лиш в те, що я о к р а в о о т о ї т ь п е р е д д у х о в и м з о р о м. А що могли любити ми, коли бачили світ, мов через льорнетку, накручену на чуже око, де все зливалось в неясну саламаху... звалених в одну кучу... ідейок?" /ст. 234/.

"Не мавши яскравого ідеалу, що виразно відрізнявся б від інших, українство не могло мати сильної віри в нього"... У нас старалися вгадати, яка сила переможе, щоб на ту орієнтуватися".

І додамо, справжній український націоналізм ще не повстав /пригадаймо тут слова Донцова про "гетьманців", яких "наше некритичне суспільство уважало за державників"/, бо ж він є неможливий без тої виразної ідеології, яка "відрізнялася б від інших, та яку не можна би було, як рукавички, міняти що пару років в залежності від моди; думаючи, що політична мудрість полягає в пристосовництві, тим легшому, коли замість ідеології мається "саламаху... звалених в одну кучу ідейок"!

"Бо ж ці всі ідейки /"слов'янофільство", "Схід Європи", "соціалізм" - пише Донцов, а ми ще додамо: "Азійський ренесанс", "Ваплітянство" та "Інтернаціонал Свободи" і всякі "умови" з підпорядкованою московському проводові й ідеї, еденаціоналізованою частиною українського козацтва/ - "м у с я т ь б е з - п л і д н и м и в м е р т и, я к в с е п о л о в и н - ч а с т е, щ о с т а є в д о р о г у ц і л о м у" /ст. 236/.

Мусить рівнож зникнути і "половинчасте" відношення до москвинів, яке було таке характерне для діячів Центральної Ради, що у відповідь на слова міністра московського уряду, московського соціал-демократа Церетелі: "Ва імя великаво едінаво цілаво, ми не астановімося, штоби задавіть малое", уміли лише писати про свою "закоханість у свободолубність, у широкість московської демократії" та заявляти, що ми є "органічною частиною... живого, охочого, єдиного цілого" /Винниченко/.

Нині "ми" ці ж настрої, у відповідь на окупацію і гноблення нашої батьківщини, висловлюємо "туманно і еластично", кажучи, що для "нас" та інших вихованців червоної Москви "непоправно ясно зробилося - такої України не може бути" /це б то не пов'язано з Москвою/ та пропагуємо, що ми є частиною "органічної України", якою у "нас" є звичайно - Україна", яка окорочено зветься У.С.С.Р. /Шерехівського "МУР-у"/.

Саме для того, щоб не було так легко підмінити націоналізм - провансальством, нагадував Донцов, що "українська ідея мусить ґрунтуватися не на частиннім, а на повнім запереченні чужої. Але для цього вона повинна бути всеобіймаючою".

В неї, писав при кінці своєї праці автор, повинна входити також "політична і економічна організація країни" /ст. 241/.

Адже і до України чужинці стосують спеціальну політику

не лише в сфері ідеологічній; "політичні інтереси вимагають, коли йде про завоювання країни, опановання її багатств і колоніального її визиску" /ст. 240/.

Через те Донцов, закінчуючи свою проповідь націоналізму, пише: "Коли Україна хоче вийти зі стану провінції, мусить виставити собі, окрім волі до влади, цю велику волю обіймаючи ідею, ідею опановання економічного і політичного нації" /ст. 242/, для скеровання її зусиль і засобів у одному напрямі, в інтересі її майбутнього, її розвитку.

Щодо "політичної ідеї", то ще раз нагадує автор: "Коли воля народу не суперечить не підлеглості нації, треба цю волю дати, коли ця воля веде до втрати не підлеглості, треба цю волю обмежити" /ст. 246/.

Виходячи з цієї думки, ми на цьому місці, зясувавши тіні та світла двох існуючих політичних устроїв, обстоювали новий, ще не стосований устрій, який досить близько стоїть до демократії, але намагається уловити чи хоч зменшити стверджені критикою її хиби.

У цій справі позиція Донцова завжди ясна, і він ще в 1925 році писав: "Повторяю, я ніколи не робив з форми державного устрою фетиша, і уважаю, що застосування чистого парламентаризму для країни в такому географічному положенні і з такою невиробленою культурою, як Україна, - є абсурдом, про який можуть мріяти хіба золотонішські Марати; думаю, що непарламентарна демократія, як напр. в Америці /де міністерство відповідає лише перед президентом/, була б відповіднішою формою державного ладу на Україні..." /ст. 361/.

Але не роблячи фетиша з форми державного устрою, Донцов писав: "Автор цих рядків був прихильником гетьманської ідеї ще тоді, коли великого труду коштувало зєднати для активної служби цій ідеї тих, які, як тепер виявляється, з молоком матері прийняли в себе гетьманську ідею. Не виключає автор цих рядків і тепер можливість реактивації гетьманщини, але як самостійної реактивації людиною, що вийшла з революції".

Устрій економічний у великій мірі залежить від того, добро якої верстви ми маємо на увазі, та від її значіння в межах нації /коли ця верства творить меншість - тоді обов'язково це змусить її, як в політиці так і в економіці, хапатися диктаторських методів/.

Донцов на ст. 252 ставить тому виразно питання: "Яка класа буде втілювати ці ідеали? - Та, що творить більшість, - це є то селянство", - тут же відповідає він.

Тут ми зустрічаємося з тим же явищем, що і в другому виданні "Підстав нашої політики". Книжка видана докладно в тому ж форматі, що й перше видання, має стільки ж сторінок. На початку є "Передмова до третього видання", яка має сім сторінок, написана так, що викликає певність, що автор і в третьому виданні обстоює те, що обстоював і в першому, що жадних змін нема.

У коротенькій передмові "Від Видавництва" є речення, яким В-во хотіло себе "заасекурувати" на всякий випадок /коли б хтось приловив/ від закиду ширення фальсифікату. Ось згадане речення: "Це вже третє видання "Націоналізму", - оправлене автором, з його новор передмовою, мовно зрєдаговане відповідно до сучасного правопису". Спритно дочеплена згадка про "сучасний правопис" інспірує думку, що видання "оправлене /це б то - поправлене/, лише в тому розумінні, що усунуті друкарські помилки, мовні, правописні і т. п. А тим часом, напр. в новому виданні пропущено цілий уступ, і то про справу засадничу, - про те, чи буде український націоналізм спиратися на селянську чи якусьтіншу верству /отже та верства буде, звичайно, мати більші обовязки, але й більші привілеї/.

В першому виданні виразно висувалася проти ідеї "диктатури пролетаріату" /а фактично - московської комуністичної партії/ ідея панування в державі селянства. В третьому виданні ця ідея зникла, і тим самим засадничо змінилася націоналістична "українська ідея". Ось цей уступ, що зник, а був у першому виданні на стор. 25:

"Перенесений в сферу конкретних відносин, сей ідеал був би для нас суверенність і "імперіялізм" в політиці, свобідна від держави Церква в релігії, окциденталізм у культурі, вільна ініціатива і розріст в економічнім житті. Коли запитають, як яка ж класа буде втілювати ці ідеали, не переоуджуючи дальший розвиток України, я відповім, що наразі та, яка творить більшість нації, себто селянство. Ані шляхта, ані пролетаріат, ані товсвоєю чисельністю, ані моральною вагою, носіями ідеї українського власнорладства стати не можуть. Село було борцем за свіден від 1917 року, на нм ся ідея і тепер повинна спертися. Всі закиди, що роблять селянству, як класі політично байдужій, замкненій у своїм малім світі, їх робили колись і буржуазії. Се не завадило їй зняти місце шляхти... Не вести "хлопа", не погорджувати його оудертістю, твердістю, коенофобством треба, лишсі інстинкти ушляхетнити великою ідеєю, замінити вузько гедоністичний національно творчим характером, погодити їх з прагненням великої правди і з запалом до втілення її в життя, з ідеалом не "ужиття", а "здобування".

Це той уступ, який зник з третього видання.

Тут слід пригадати, що запеклий ворог українського націоналізму, по походженню не українець - Швельов, який відіграв велику роль у дальшому розколі ОУН і ліквідації слідів справжнього націоналізму у цій організації, ворог, що не цурався наклепів, фальшовання текстів, приписування всяких вигадок, щоб їх потім самому "збивати", виступав з таким наклепом:

"За наукою Донцова народ - отарабаранів, бидло, нездатне ні на що велике" /Шевчук, "Українські Вісті" ч. 56-57, 1948/.

Щоб "правдою" здавалася ця вигадка Швельова, рівнож "зникло" з другого видання "Підстав нашої політики" зі ст. II7, разом з цілою сторінкою, на якій критикується московський соціалізм, твердження, яким та сторінка починається, а саме:

"Отже, селянська дрібно-буржуазна республіка. Такий наш ідеал".

У нас нині /а не в момент пізнання Донцовим "Націоналізму"/ вже майже не можна говорити про селянство в справжньому значенні цього слова. Московські окупанти знищили селянство і як класу і як психологічну та господарську цілість.

Маємо лише свіжо-вихованих окупантом " мешканців села " з психологією наймитів, чи працівників сільської кооперативи, /як кому подобається це окреслити/, але не з психологією господаря-селянина. Самовистарчальна перед тим господарка селянина /вої ролі збіжжя, городовина, олійні і садовина/, а разом з тим самовистарчальна в цьому розумінні харчова господарка України - замінена штучно "плановою", самозрозуміло, пов'язаною з господаркою окупанта. Так наступила сумнівної вартості "спеціалізація", за яку платиться господарчому не залежністю, а це більш варто за всі ілюзоричні "користі".

Ці "користі" є лише тоді, коли ми дивимося на Україну очима окупанта-гнобителя, який її трактує, як одну зі своїх колоній, і доручає плекати її лише певні рослини, інші - доручивши іншим. Окупант "розплановує" так, щоб своєю господарчу самовистарчальність затримати в цілому об'єкті.

Окупантові це не лише забезпечує більшу зручність при господарюванні, але прив'язує міцно господарчими кайданами колонію до метрополії /країна, котра напр. продукувала тютюн і бавовну, "вириваючи" з того господарчого систему, до якого її влучили, опиняється перед важкою проблемою: де знайти місце для своєї бавовни і тютюну, і інше місце, і то негайно, бо взамін треба негайно дістати засоби харчування/.

Ми притому вжили вислів "ілюзоричні", говорячи про користі такої господарки, тому, що в дійсності абсолютна кількість одержаних так плодів землі збільшується або дуже мінімально або й не збільшується цілком - натомість надзвичайно велике збільшення /в парі з колективізацією/ дає це збільшувати кількість тих плодів, які може відібрати держава, /збільшувати можливості докладного обліку. Однак збільшення "продукції", якою розпоряджає держава, не є тотожне зі збільшенням національної продукції.

Приймаючи це все на увагу, ми в інтересі української нації муємо окерувати в своїй державі усі зусилля на перетворення скаліченого організму нації знова в здоровий організм, шляхом відродження селянства, відновлення його як класу, та утворення такої економічної структури, яка є корисна для всебічного, максимального розвитку цілої нації. Це властиво означає цілком окреслено, яку організацію господарки ми вже тепер муємо пропонувати і опрацьовувати підстави її реалізації.

Наша соціально-економічна ідеологія -
х/ держава-гнобитель
хх/ див. том II цієї праці

логія має бути допасована НЕ до вимог "модних доктрин" /соціалістичних, комуністичних чи навіть ліберальних/, тільки бути виоло-вом справжніх інтересів нації.

Треба шукати не синтези між нашими інтересами й інтересами ворога, між нашою потребою й його ідеологією /чи "модною ідеологією"/, лише синтези між нашою потребою національною, нашим "хочу", та доцільністю і можливостями. Тимчасом у нас хотіли знайти синтезу між чужим "знаю" і своїм "хочу"... "в рідній рясі відмовляючи чужий отчечаш" /ст. 251/.

Такі були основні ідеї праці Донцова "Націоналізм", яка була закінчена в 1925 році, а почала ширше розходитися в 1926 році.

Як бачимо, Донцов, у першій частині свого "Націоналізму" піддав убийчій критиці о ві то г л я д нашої "провансальської" інтелігенції, світогляд, котрий їм здавався мудрим і науковим, але котрий в дійсності не є ані мудрим, ані науковим.

Наші "провансальці", як наївні малі діти, прийняли за ширшу правду все, чому їх навчали "старші", котрі знова дбали не про те, щоб діти пізнали істину, а щоб "чемно заховувалися" і не робили клопоту старшим.

В основі того фальшивого світогляду лежали: 1/ невідомість і нерозуміння того, що людина є частиною органічного світу і яко така не лише пов'язана нерозривними нитками з природою, але й підлягає всім її законам; 2/ незнання законів природи і нерозуміння їх доцільності, та нерозуміння того, що в межах тих законів є досить великого простору для дії людського розуму і людської волі, не менше, ніж його має кожна жива істота, котра перебуваючи на нижчому щаблі розвитку, не встані так, як людина, широко використати свої можливості; 3/ нерозуміння того факту, що увесь поступ органічної природи є щільно пов'язаний з боротьбою за існування, зі здатністю перемогати в цій боротьбі.

Подані вище підставові хиби світогляду, як наслідок, тягли за собою "примітивний інтелектуалізм", "науковий" квієтизм, хуторянський "універсалізм", матеріалізм, ідеї політичного симбіозу, антитрадиціоналізм, культ плебсу, утопічність, і хуторянську кальоскагатию.

Всі ці хиби нашого "провансальства", окритиковані Донцовим, виростали з тих підставових, світоглядових хиб.

Уважний читач легко може переконатися, що у людини, яка приймає в цілості світогляд, накреслений в нашому першому і другому томі, - ані одна з тих хиб не могла би зродитися. Зрештою Донцов сам пише: "Дарвинова теорія, що засовує поступ перемогою сильнішого над слабшим у непинній боротьбі за існування, не промовляє до їх втомленого і спокійного серця"... /ст. 77/

Не промовляла їм тому, що вони її не знали і не розуміли, що і в міжнаціональних відносинах "панує принесена зі світу органічного" боротьба за існування /ст. 9/, що людські "програми" тоді можуть дати добрі наслідки, коли не будуть порушувати законів природи.

Словом "провансальці" може не були б "провансальцями" - коли б "представляли собі національності, як особу "спеціес", які, як і в органічному світі, здані на вічну конкуренцію між собою" /от. 53/.

У другій частині говорить Донцов про значіння "волі", яке є властиво тим чинником, який штовхає все живе до боротьби за існування, до розросту, до життя, яка сама є ознакою інтензивного життя.

Зясовуючи чим є воля, Донцов, який прекрасно розуміє людську психіку, спеціально людські властивості її й потреби, говорить далі про значіння для суспільства, для мас: романтизму, догматизму, ілюзіонізму і фанатизму.

Опертий на знання законів природи світогляд є конечний для провідників, що ведуть націю, але широкі маси, молодь, потребують не лише прози, але й поезії. У житті людини дух грає надто велику роль і тому людина не тільки своє кохання і гін до розмноження потребує опромінити сяйвом любови, але й свою мету, ідеї за які бореться і вмирає, мусять бачити осяяні усею романтикою минулого, усім блиском міту і веселкою барв невмирущої ілюзії.

Третя частина говорить про той "національний ерос", без якого не миюлима ані самопожертва, ані фанатизм, ані містична віра в післанництво нації.

Отже, коротко підсумовуючи оказане: світ треба бачити таким, яким є, розуміти його залізни закони, але рівнож треба вміти в баченому побачити красу, треба вміти опромінити свої змагання сяйвом поезії і збудувати в серцях віру в справедливість і конечність боротьби за наші ідеали.

Закінчуючи короткий огляд "Націоналізму" Донцова, поставимо питання: чи вплинув цей твір, так як повинен би вплинути на свідомість загалу, бодай там де здавалось би повинен був вплинути і коли не вплинув, то чому?

Всі вороги українського націоналізму однозгідно стверджують, що такого впливу він не мав, що "Націоналізм" не був прийнятий ні в ще об'єднаній ОУН, ні пізніше жодним відлалом розеднаної ОУН, як підставовий ідеологічно-світоглядний твір. Це ж саме стверджують з жалем досить нечисленні гарячі прихильники.

Причин тому є кілька, опицимося коротко на головних:

1. Яких 80 відсотків красного письменства українофілами і автономістами створеного, прищеплюють читачам москвофільсько-провансальський світогляд. Винятки /Шевченко, Леся Українка, Стефаник і т. д./ або фальшуються і тенденційно коментуються /Шевченко/ або майже не читаються /Л. Українка/. А як пересічні інтелігенти, так і півінтелігенти, формують свій світогляд та свою свідомість на підставі прочитаних творів красного письменства і преси.

2. Серед членів УВО людей зі справді націоналістичним світоглядом було дуже мало, решта ж була типовими "провансальцями". Зміна ж назви з УВО на ОУН не міняла справи бо не була наслідком ревізії світогляду, тільки була наслідком конечности з причин

практичних змінити /і то швидко/ назву організації. Але люди пішлися такими ж як були.

3. Під оглядом ідеологічним і в нашому письменстві і в пресі панував цілковитий хаос. Що треба мати в голові щоб додуматися до "синтези": московський цар - "батько", а Україна - "мати", або вихвалити Катерину II за зруйнування Запорізької Січі, або воупереч фактам і даним слідства робити з Шевченка "кирило-методієвця", або запевняти, що Шевченковим наступником був... Драгомазов!

4. В УВО, а потім в ОУН було досить претендентів на "вождів", "ідеологів" та провідників, що стоячи значно нижче Донцова, бачили в ньому небезпечного конкурента. Вони уважали, що мають усі дані щоб критикувати і поправляти Донцова та показати свою вищість. І нарешті:

5. Донцов у "Націоналізмі" і критикуючи наше провансальство і одночасно намічаючи основи націоналізму, давав зарис нового світогляду, залишаючи однодумцям опрацювання опертого на тому світогляді політичного програму. Це не легка праця і для її успішності кінцем було до кінця опанувати істоту світогляду. Програм миг зі зміною обставин підпадати певним змінам, не порушуючи основ світогляду.

Автори програмів ОУН уважали, що треба до програму включити потрошки всього, щоб кожний знайшов у ньому де-що такого, що йому подобалося. Самозрозуміло, такої саламахи не було можливо погодити в "Націоналізмі" і треба було з виглядом всезнайки, відкрити "Націоналізм" Донцова, як непридатний. Зробити це було тим легше, що великій більшості він був цілком чужим.

Однак, з огляду на причини чому "Націоналізм" Донцова не вплинув належно на українських політиків, хоча і не слід було б забігати вперед та для повноти образу мусимо коротко згадати про три яскравіших напади з табору "організованого націоналізму" а саме: Мартинця, Сціборського і Сосновського.

Оскільки мова про першого, то мусимо опочатку поєзнайомити читача з метою, яку він отало оточує в своїй, як він її зве "аналітично-порівняльній студії".

Мартинець на стор. 165 пише, що Донцов написав таке:

"Оправд. єдиний фронт будують опортуністи там де їм треба обріхувати націоналізм. По виході "Правди прадідів великих" поспішалися наклепи не на книгу, а на її автора. Зміст самої книги поминули. Першим обізався п. Гетьман в "Нашій Державі" "Соціалістичний поворот" "націоналістичного" УНДО - "Народня Воля" теж накинuloся на автора "Правди прадідів великих". Про зміст книги, як і п. Гетьман мовчить оченидно!... "Атаку на Донцова повіє і славнозвісний В. Мартинець. Між іншим перераховує він усі видання, які в чужих мовах вели пропаганду української справи в Женеві, Берліні, Парижі, Мадриді і т. д. та патетично додає: "... і до тієї праці не мав ніякого відношення Донцов".

Далі Донцов вичисляє ряд чужинецьких часописів і журналів

в яких він співпрацював, називає три своїх праці виданих у чужій мові /з них одна протимоосковська, а одна - протипольська і одна на історичну тему/, а також згадує про сотні статей на українські теми міщені ним у чужинській пресі.

Подавши в уривках наведені слова, Мартинець вдає, що не знає чому про те не писали напасники і чому не згадували про появу книжки Донцова "Правда прадідів великих", а вдаючи з себе "ягнятко", Мартинець пише: "по перше виступали ми проти нього", але він, Мартинець, "не писав ніде, ніколи нічого... проти Донцова у зв'язку з книгою "Правда прадідів великих", ані про зміст цієї книжки, але тоді я навіть не мав змоги цю книжку перечитати..."

Підкреслення наведених попереду слів належать Мартинцю, який щоб обвинуватити безпідставно Донцова у брехні хотів так притягнути увагу читача не до тих слів своїх, якими змушений частково признати олушність Донцову. Мартинець признається, що належав до числа тих "ми", які "накинулися" на Донцова і що він, як і інші напасники, /і як підкреслив Донцов/ "зміст самої книги поминули". Отже п. Мартинець, з великим галасом ломиться у "відчинені двері" щоб за тим галасом читач не запитав себе: чому всі ті напасники, що їх згадав Донцов, виступили з наклепами на Донцова саме по появі його праці на 270 сторінок, а про саму працю, яку обов'язані були напасники перед нападом перечитати /адже ж міг її автор "поправитися" і написати і на їх погляд щось "доброго"/ не читали і нерозглядали цілком.

А причина була проста: всі напасники добре знали, що пересічний читач купує книжку на яку випадково натрапив у книгарні в залежності від того чи шанує її автора і чи вважає потрібним познайомитися з його думками. Щоб "атакувати" книжку треба щоб вона давала підстави для такої "атаки", або, коли навіть поперекичувати думки автора і приписати йому те чого він не писав /так найчастіше робили "критики" Донцова/ то і тоді є небезпека, що притягнеться увагу читача до неї, а одночасно поінформується прихильників автора про появу нової його праці. Тому п. Мартинець і його однопумці оббрихували автора книжки "Правда прадідів великих", але не спинялися над його книжкою.

Щоб очорнити автора /Донцова/ Мартинець, перерахувавши ряд пропагандових видань в чужих мовах головно ОУН /отже певного напрямку/ виступає з наклепом метою якого викликати враження, що Донцов нічого не робив для популяризації української справи! Цей наклеп зрештою Мартинець так: "до цієї праці немав ніякого відношення Донцов".

Не беремося оцінювати вартості і характеру названих Мартинцем видань, але промовчання веденої Донцовим праці, має на меті безпідставно принизити Донцова, усунути його "поза думки". Далі Мартинець вдає, що не розуміє, що мав на увазі Донцов, пишучи "справді єдиний фронт будуть опортуністи там де їм треба оббрихувати націоналізм" лише зараз же підсовує інше, невласливе пояснення і те своє пояснення "збиває" у демогагічний провакаційний спосіб. Він пише: "щоб створити неясну ситуацію і більш

вірогідні позори про мниму мою участь у "справді єдиним фронті обстрікування" Донцов, мовляв, не подав джерела з якого навів цитати, бо тим би розкрив фальшиві карти, бо то було писане в статтях "Український організований націоналізм це не донцовство" і "Хто розробляв ідеологію, програму і тактику організованого націоналізму" і кожний міг би ствердити, що Мартинець мав спільного з "єдиним фронтом обстрікування". І далі патетично вигукує Мартинець: "Чи Донцову коли небудь залежало на правді?!"

Тимчасом навіть із заголовка видно, що стаття таки була скерована проти Донцова і додамо ми, базована на вигадках і перекручених цитатах. Самозрозуміло з речення Донцова не випливає щоб існував формально "єдиний фронт". Кожній неупередженій людині ясно, що Донцов мав на увазі одночасність і односторонність нападу наклепників, але не твердив, що то була плянова, узгоджена формально акція.

З наведеного прикладу випливає, що Мартинець застосував не раз стосовану напасниками Донцова - ворогами справжнього націоналізму тактику: ухиляючися від чесної відповіді на 4 поставлені закиди, приписати Донцову інакші закиди і розбиваючи власні вигадки ще раз захляпати багном того хто боровся чесно. Полеміка з такими особистостями дає ті ж наслідки, як спроба схопити руками скупса.

Коли ми згадаємо прізвища і поєзда нападників, що не одночасно і не тоді як написав Донцов перекручену Мартинцем фразу, але подібним способом, повторюючи один одного очеркивали Донцова, нападників, що хоча належали до різних партій і виступали без попереднього порозуміння все ж в істоті речі творили "єдиний фронт", то виникає переконання в існуванні одної спільної причини того.

До цього "єдиного фронту" належали: О. Бочковський, В. Липиновський, М. Ягодівський, Ю. Липа, В. Мартинець, К. Пушкар /Коберський/, Л. Ребет, Р. Лісовий /В. Рудко/, С. Ленкавський, Л. Винар, А. Білинський, П. Мірчук, Ісаак Мазепа, Л. Білас, Ю. Падик, М. Стахів, В. Бадюкименко, Ю. Бойко /Блохін/, Ю. Шевельов /Ю. Шерех, Ткачук, Вебер, Шевчук/, А. Княжиновський, В. Бобинський, Я. Галан, С. Тудор, С. Наріжний, З. Книш, Д. Соловей, П. Христюк, Долек'я /Ольхівський/ і багато інших.

Що ж є причиною такої реакції, що так нагадує наслідки втримання палиці в осине гніздо? Донцов своїми писаннями влучив у самий похитливий осередок, в приховану істоту і москвофільства і провансальства та засудив його.

Отже напад був властиво "самообороною" москвофільства і провансальства, в тому числі і того, яке причаїлося під назвою "організованого націоналізму", самообороною скупса. Названі автори /і десятки дрібніших, не названих/, були в істоті речі "драгоманівцями", хоча може де-коли й не читали самого Драгоманова. Це наше твердження особам так слабо обізнаним з українським рухом як п. Мартинець, буде незрозумілим і вони, перекрутивши його ґрунтовно, постараються "розбивати", а тому спробуємо коротко з'ясувати, що маємо на увазі.

Мартинець на 162 стор. своєї "Ідеології організованого і т. зв. волевого націоналізму" признається, що "коли б не протидрагоманівська література" і то, пише він, "література публіцистичного та ще й масово - пропагандового характеру", пише він "за винятком прізвища Драгоманова, кількох наголовків його творів і кількох загальникових фраз - нічого не знав би про нього".

Це є цінне признание, яке слід пам'ятати стало читаючи все, що написав п. Мартинець, бо всі його твердження, коли не обперті на свідомій брехні, то впливають з колюсального незнання нашого давнього і недавнього минулого, а з окрема національного руху, його знання і тут обмежується до прізвищ, відомостей зачерпнутих із "літератури пропагандово-масового характеру" /бо інша була йому малозрозумілою/, "кількох наголовків" і спотворених "фактів" та кількох "загальникових фраз" ну і... власної фантазії!

Мартинець думає, що він, під впливом полеміки запізнався "дуже обширно з ідеями і взагалі творчістю Драгоманова" і "взагалі з всякими подробицями з діяльності Драгоманова" і це, як він думає зробило з нього знавця цієї справи. Тимчасом, як на це вказує все писане Мартинцем, таке його переконання дуже й дуже далеке від правди! Натомість, він сам не свідомий як багато він засвоїв шкідливих "істин" пущених в обіг Драгомановим.

Справа в тому, що не зважаючи на відруховий спротив деяких діячів українського національного /не націоналістичного! / руху - сучасників Драгоманова: Баштового /Нечуй-Левицького/, Вартового /Б. Грінченка/, Кониського та менш відомих авторів, яких М. Драгоманов, стосуючи нечесні методи та загортаючися в тогу вченого, змусив відмовитися від ряду закидів і його антинаціональні ідеї були прийняті більшістю українських авторів, як його сучасників так і тих, що жили пізніше і живуть нині. Наш загаль /у тому і Мартинець / сприймали Драгоманівські ідеї не читаючи писань Драгоманова і не знаючи того, що ті ідеї належать Драгоманову. Коли б було інакше - справді не було б потреби спинятися над тими писаннями. Але, на жаль, не всякій по написанню ряду творів, що ширять і досі отруйні погляди, так як автор "Мойсея", нарешті прозрів і побачив, що Драгоманов "родом рутенець, а національності російської". Початкові твори Лесі Українки рівно ж "драгоманівські" /і тому саме їх вивчають у школах, захвалюють наші провансальці /, тим же духом перейняті твори П. Мирного, Черкасенка і багатьох інших, а також писання таких авторів як Липинський, Д. Дорошенко, В. Дорошенко, М. Грушевський, С. Бфремов, Возняк, Охримовичта ряд інших.

Мало хто знав, що закордоном подавав себе Драгоманов як "росіянина", наукові, або поважніші праці писав по московські, а по українські писав, як це самствердив, лише те, що мало поборювати "національство" і ширити москвофільській "космополітизм".

Які ж його ідеї нам спричинили і спричиняють стільки шкоди?

В основі "драгоманівського" світогляду лежить нерозуміння причин боротьби між націями. Українців учив Драгоманов, що наче б

то боротьба між націями є або наслідком страху перед чужим і незнайомим, або виникшого вже на тому ґрунті "традиційного" ворогування. Відомий його приклад, "позначений примітивізмом думання, що народи ворогують між собою, як пси з котами" або тому, що "жахаються один одного, як кінь верблюда". А звідси висновок: як ближче познайомляться один з другим, як пізнають себе взаємно то й припиниться ворожнеча. Тому, думали драгоманівці, треба не зброїтися, не готуватися до війни - тільки "інформувати" про себе і поборювати прояви несимпатії національної, а тим більше - ворожости, як прояви "шовінізму". При цьому Драгоманов учив отосувати цю теорію до москвинів, але не прикладав її до німців, поляків чи взагалі націй, які протиставилися московському імперіалізму.

"Драгоманівцям" не приходить у голову, що "вчений" навмисне взяв невідповідний приклад вибранни тварини, які не мають жодної причини до ворогування, бо не провадять боротьби за існування - їх удержує господар. Взаємини хоча б між сарнами і вовками більше тут надавалися б, але такий приклад вивертав би з корінням "науку" Драгоманова. Племена і народи протягом десятків тисячоліть боролися і далі боротимуться за місце під сонцем, за право вільно жити і творити майбутнє. Крім того драгоманівська ідея хоче щоб ми забули, що найбільшими ворогами є не народи яких ми не знаємо, а вони нас і тому ми можемо їх "жахатися" тільки народи найближчі, сусіди, яких ми добре знаємо. Рівно ж далеке від правди твердження, що ті народи, а в першу чергу московський, належно "поінформовані", будуть у боротьбі за визволення найкращими нашими опільниками, а "ворогом" є лише "режим". Ці дві ідеї були основною причиною трагічного закінчення визвольної боротьби 1917-1921 рр.

Наводимо далі олова взяті зі статті половини УНР М. Грушевського, опублікованої ним по поверті до Києва разом з німецькими військами в 1918 році: "Війна большевиків з Україною так би сказати зняла з Московщини права "особо благопріятствуемой нації"... "я вважаю таке визволення від "песього обов'язку" супроти Московщини незвичайно важним і цінним". Далі називає М. Грушевський це "добровільне ярмо" - "духовим холопотвом", "холуйством раба" і вважає, що за звільнення з того ярма варто було заплатити "кров'ю тисяч розстріляних інтелігентів".

До наведеного слід додати, що на жаль він сам показав, у наведеному уривкові, що він не цілком визволився з того ярма, бо і в ньому написав не "війна москалів", тільки "війна большевиків", залишаючи за москалями "ролю особо благопріятствуемой нації", яка єдина на світі не відповідає на доконані злочини. Більше того! Повернувшись потім на окуповану Україну він тим підтвердив, що то не була описка. Ще слід додати, що за оте "холуйство" заплатили життям не лише "тисячі розстріляних інтелігентів", але й кілька мільйонів замучених голодом і пересуненням українського народу в число вимираючих народів! Боупереч М. Грушевському ми думаємо, що за ту страшенну ціну ми не дістали майже нічого. На те "холуйство раба" хворів і далі більша частина

інтелігенції, в тому числі і "організовані націоналісти".

Сам В. Мартинець у Присвяті до книжки "Від УВО до ОУН", коли мова про розстріляних і знищених наших борців німцями, поляками чи румунами - то так і надруковане. Коли ж хто згинув знищений "особо благосприятствуваним народом" - нарід у ту ж мить перестав відповідати за доконане і впливає - режим!

Широко реклямовані "організованими націоналістами", перебуваючі на окупованій території Мороз, Караванський, Дзюба і збираючий лаєри на еміграції Плиш рівнож є /чи вдають на доручення влади/ драгоманівцями і висувують лише домагання додержуватися конституції /яка, до речі - не дає навіть автономії/ і стоять за комунізм і приналежність до ССРСР. Вони, як і дітячі УІР не розуміють, що така приналежність забезпечує українцям долю ацтеків.

На еміграції створене за участю "організованих націоналістів" АБН для боротьби з ... режимом і тому читаємо "АБН широко вітає би в своїх лавах у боротьбі проти більшовизму також і росіян, які на рівні з іншими тяжко страждають від більшовицької тиранії..." /"Вісник" Жовтень - листопад 1948/. Для порівняння слова Драгоманова на цю тему: "Ведімо ж у купі зо всіма недержавними народами Росії спільну і енергійну критику теперішньої адміністративно - політичної централізації і деспотизму в Росії і таку ж агітацію за систему противну - вільності і децентралізації. На цій дорозі знайдемо ми допомогу у самих великорусів. Як бачимо за застосування цієї поради в 1917 році ми заплатили втратою самостійності, втратою більше десятка мільйонів жертв штучного голоду 1921-22 р., та 1933 року. Заплатили десятками тисяч розстріляних і сотнями тисяч засланих і платимо "вимиранням" нашого народу. Якої голови треба, щоб того всього не бачити і штовхати решту нашого народу на той же шлях?"

Драгоманов не хотів визнавати права нації /звичайно не московської/, як спільноти, яка беззапастережно панує над одиницею, родиною і "провінцією" і тому кожного наділяв правом "виходу" зі складу нації тоді, як націоналіст вважає такий вчинок зрадою, яка заслуговує на покарання.

Ми свідомі того, що Драгоманів хотів тим улекшити українцям "перехід" до москалів і усправедливити національну зраду. "Організовані націоналісти" толерували і толерують таких зрадників, як Винниченко, Скоропадський, автор "Історії Русов" і, думаючи, що москалі можуть бути нашими спільниками, видають "Історію України" Меншової /Василенко-Полонської/ і писання Оглобліна!

Самозрозуміло, що драгоманівці є пацифістами, а також прихильниками федерації типу Сполучених Штатів Північної Америки.

Особи, які мають погляди драгоманівські /не залежно від того, якою дорогою вони були ними засвоєні/ не можуть бути націоналістами і не можуть не кидатися "з піною на устах" на Донцова, аж доти, доки вони, зробивши ґрунтовну ревізію свого справді "органічного" /бо хочі з провансальського, але з українського кореня/ світогляду і переконавшись в його шкідливості, не позбудуться його. Але цьому на перешкоді стоїть у таких як Мартинець, підмічені ще Мосендзом риси, а саме "неуцтво і зарозумілість".

Ми не можемо усталити, що з тверджень п. Мартинця є доказом його неучтва, а що не згідного з правдою вигадав свідомо п. Мартинець, числячи на незнання своїх читачів і тому, подаючи кілька разячих, цілком не відповідаючих правді тверджень, залишаємо без задоволення, що з того належить до одної, а що другої групи.

В першу чергу для того, щоб приписати собі й своїм однодумцям роль перших оформлювачів і поширивачів націоналізму п. Мартинець порушує дійсний розвиток ідей і подій та змішує дві рівнобіжні течії в одну. Подаємо справжнє чергування:

Течія провансальська, яка себе початково правильно звала "українофільською": "Історія Русов", Баятиш-Каміньський, Гребінка, Основяненко, Гулак-Артемівський, Котляревський, П. Куліш, Костомаров, опотворений Шевченко, Старицький, Федькович, Шашкевич, Драгоманов, Павлик, початкові твори Франка, Офремов, Тобілевич, А. Кримський, М. Грушевський, В. Дорошенко, С. Чикаленко, Д. Дорошенко і багато інших. З організацій: Кирило-Методіївське Братство, Українська Громада, Радикально-Демократична Партія, РУП /по виході Міхновського і однодумців/, ТУП, УСДП, Автономісти-Федералісти, УСР, Радикали, Боротьбісти, Укапісти, Трудова Партія, УНДО, Сель-роб. і т. д.

Течія самостійницько-націоналістична:

Неспотворений Тарас Шевченко, Лоначевський-Петруняка, Братерство Тарасівців, Руп /по заснуванні до виходу Міхновського і однодумців/, Українська Народня Партія /Міхновський/, Братство Самостійників, Союз Української Державности, Клуб ім. Полуботка, Військове Т-во "Батьківщина", Партія Соціалістів Самостійників, Лєгія Українських Націоналістів /після заснування/.

Звичайно Мартинець /чи свідомо чи в наслідок "неучтва" /у книжці "Ідеологія організованого і т. зв. волевого націоналізму" /ласкаво погодився визнати Міхновського "передтечою" і "батьком українського націоналізму" /маючи на увазі "мельниківців" /перекрутивши для того ідеї ширені Міхновським /приписавши йому "соборництво", "солідаризм" ну і вигадану Сціборобьким "націократію" / Далі, щоб зробити себе і своїх однопартійців безпосередніми спадкоємцями Міхновського, промовчав усі нами названі націоналістичні організації /хоча в них і Міхновський брав активну участь / і щоб усунути в тінь Донцова, окориютався з нагоди пустити в рух ще один наклеп: "Справа в тому, що Донцов свідомо применщував, а то й неправдиво представляв... М. Міхновського... згадуючи його лише десь-не-десь та й то у викривленому образі... тенденційність Донцова супроти Міхновського просто бе в очі" /стор.33-34/.

А ось, що оправді написав Донцов:

"Я приступив до заложеної М. і С. Шеметами, В. Липинським і М. Міхновським партії "Хліборобів-демократів"... "Її самостійницький характер забезпечувала особа М. Міхновського, якого "Самостійна Україна", на мене, ще молодого студента, зробила незатертий вплив". /Д. Донцов, "Рік 1918, Київ, стор. 6/.

Коментарі - зайві!

У другу чергу п. Мартинець, замість усвідомити собі та за-

совувати іншим головною причиною чому українці в 1917-21 році програли визвольну боротьбу, дає про те, щоб і наслідки з тої ж причини знова прогнали нову визвольну боротьбу, якби трапилося нагода її поновити! Яка ж була основна причина програної боротьби? - Наївна віра, що "ворогом" української нації був і є той режим, який був у ту чи іншу добу нашої історії у московській державі і що, коли б належно "поінформувати" московський нарід він перший підтримував би українців у їх заходах над розвитком власної культури і влаштування вільного життя. Ворогом був "цар", потім "непоінформована" або "шовіністично" настроєна московська демократія /за Керенського/, а потім - "большевики-узурпатори", але ніколи московський нарід. А що, як "учив" М. Драгоманова: "Розумніші люди стали думати, що... нагніт одного народу над другим невигідний навіть для пануючого народу": то звідци - непотрібність власної армії, звідци - непотрібність творення окремої, не зв'язаної нічим з Московщиною власної держави, звідци заходи що-до утворення з об'єднаних знова народів імперії опільної федеративної держави і нарешті звідци ідея виняткової безвідповідальності непорішаного московського народу. Ві народи, як ми вже казали, в уяві й свідомості цих політиків-провансальців /румуни, чехи, поляки, німці, мадяри і т. п." відповідають за свої уряди і хот би в книжці того ж Мартинця, називається ті народи, як убивників наших борців за волю, але ніколи не називається непорішаний нарід московський /не "москалі" тільки "большевики"/. "Організовані націоналісти" не зміцнюють і теном національну опільність зливаючи її вогнем ненависті до головного ворога, тільки її ослаблюють, проводячи боротьбу з абстракціями: /"московським націоналізмом"/ і переконуючи, що москалі можуть бути нашими опільниками.

Винниченко пробував отримати наступачі під проводом Муравйова московські війська апелем до "опільного котелка" на противімецькому фронті, "організовані націоналісти" одного відламу запевняють, що Україна "для всіх" мешканців /у тому і тих хто її колонізував/, а знова "націоналісти" другого відламу організують АБН, який у своєму "маніфесті" /у 1948 році/ запевняв, що він "широ вітає би у своїх лавах у боротьбі проти большевизму також і росіян, які нарівні з іншими страждають від большевицької тиранії".

Ширення таких абоурдних тверджень спричинили атрофію здатності до логічного думання в питаннях, які торкаються московсько-українських відносин. Доказом того може хоч би бути стаття вміщена в 1977 році в "Гомоні України" якогось "В.С." під заголовком "Орієнтація на "демократичний" комунізм", яка може вражати хіба несподіваним висновком, що треба поважно трактувати т. зв. "рух опору". Далі автор каже, що "устами Снігірйова говорить український народ, жорстоко переслідуваний і нищений на протязі десятиліть російсько-большевицькою окупацією". Отже Снігірйов, як і слід москалеві /а за ним і "В.С."/ промовчав, що український нарід був "переслідуваний і нищений" не на протязі десятиліть, а століть воїми урядами, які висував московський нарід і

що він був "жертвою агресії" не лише "большевицької Москви", тільки - всякої. І тому на закінчення пише: "В.С." все ж про "можливість співпраці з росіянами" і що у "визвольному фронті" є також місце і для росіян".

Таким чином полемізуючи з В. Гришком та іншими, які пропагують працю з комуністами автор не пробує підійти до справи по націоналістичному і подати об'єктивні причини неможливості будь-якої співпраці з нашим головним ворогом.

Тимчасом головним завданням української еміграції було і є з'ясувати, що справжнє визволення з московського ярма поневолених ними народів потягло б за собою обниження життєвого рівня москалів у 12-14 разів, а на це не може піти жодний московський уряд.

Українська еміграція, завдяки таким політикам, далі хворіє на "органічну" хворобу національної оліпоті.

Той красномовний факт, що число українців за останніх 55 років не тільки не зросло до мінімально 100 мільйонів, тільки більш ніж на 2 мільйони зменшилося. Українська еміграція, загипнотизована рухами московської "дезіденовської" палички, цілковито того не помічає, як рівно ж не помічає катастрофічного зменшення народжень - уся наша увагу притягають байочки Сольженицина та його колеґ по завданню. Наша еміграція не виключаючи "організованих націоналістів" концентрує увагу загалом на пропаганді веденій Морозами, Дзюбами, Чорноволами, Плишчани і т. д., і трактує поважно хоч би підсумоване останнім "шляхотне національне завдання" української еміграції зосередити увагу на домаганні реабілітувати засуджених американським військовим судом за передачу москалям таємницю виробу ядерної зброї, Джуліана та Етілі Рєзенберґів.

Звичайно, довести до такого зідіотіння "самоотвержених малоресов" не можливо було відразу. На це треба було ряду десятиліть "праці" овідомих і не овідомих агентів московських, а на початку треба було поставити рішучий опротив ідеям ширеним Донцовим. Ідеї Донцова були націоналістичні, а тому треба було для збаламучення пустити в обіг "єрзац", підробку з тою ж назвою. Пробороти ті ідеї пробували ще перед війною і пущено було в обіг аж три підробки: одну -- очолив Коновалець, другу - Боднарівич, а третю - група згуртована довкола журналу "Ми". Протягом другої світової війни і по її закінченню частково розкладено групу очолювану перед війною Коновальцем, а дві других - самі зникли безслідно.

По війні московські агенти - сини "ведущого" народу почали працювати над цілковитим спотворенням націоналістичних думок, які мали своїх симпатиків і ісповідників в рядах ОУН. Щоб атака вдалася застосовано камуфляж - атаковано наче б то не націоналізм, а "вістниківство" в цілому. Потім з числа "вістниківців" по закінченню другої світової війни українськими москалі і-перекінчики відкололи людей, яким бракувало характеру з числа бувших співробітників "Вістника", а тих, що загинули в боротьбі, або вмерли, пробували окомпромітувати видаючи пофальшовані твори, або неправильно їх коментуючи. Далі взялись поборювати націоналізм звучи його

"донцовством". Назвою "організованого націоналізму" прикрили са- ламаку з провансальських думок приперчених націоналістичними фразами, яку ми коли б хотіли послужуватись такими засобами могли б звати "кововальством".

Нашим завданням, як побачить далі читач з цілковитим обек- тивізмом виявити симптоми, які допоможуть усталити правильну ді- ягнозу тої страшної хвороби на яку хворіє український національ- ний рух і допомогти її ліквідувати.

З цією метою вертаємося до історії української націоналіс- тичної течії до появи "Націоналізму" Донцова.

У

ІДІЇ, ЯКІ ШИРИТЬ ДОНЦОВ У СВОЇХ ТВОРАХ ОПУБЛІКОВАНИХ ПІСЛЯ "НАЦІОНАЛІЗМУ".

"Націоналізм разом зі статтями Донцова в Л.Н.В. друквани- ми в роках 1925 і 1926 мали величезний вплив на більш таланови- ті одиниці.

Однак, як бачимо далі, завдяки невідготованості читачів, оскільки мова про широкі кола, а не одиниці, той вплив був не глибокий.

Автор цих рядків завжди був і є прихильником принципу хро- нологічного при розгляді чийось писань, а однак у цьому випад- кові мубить відступитися від цього принципу.

Спробую коротко з'ясувати чому.

Ряд статей і брошур Донцова, які були опубліковані по "На- ціоналізмі" заторкували безпосередньо, або посередньо "організо- ваних націоналістів", ідеологічне обличчя котрих та діяльність на ідеологічному фронті є темою третього тому цієї праці.

Було би нерациональним спинятися тут на тих із них, які ма- ли виразно ідеологічний характер і були чимось пов'язані з "орга- нізованими націоналістами", бо їх однаково б довелося згадувати, говорячи потім про "організованих націоналістів".

Тимчасом Донцов уже віддавна задумував більшу працю, яка так би мовити продовжувала б і доповнювала б "Націоналізм". Так сталося, що ця праця зміг Донцов написати і видрукувати лише під час війни /в 1948 році/.

По війні, з причин, які висвітлені в наступному томі, ті, кого б е з п і д с т а в н о /а де-коли з підступними намірами/ звикли уважати за ового роду многоголову персоналіфікацію "апосто- ла Петра", за апостолів "донцовського" націоналізму, раніше, як тричі проспівав півець, уже встигли тричі відректися націоналіз- му Донцова. Так, що найменше здавалося непоінформованому загало- ві і так це представляли з тріумфом вороги націоналізму. У на- ступному томі ми з'ясуємо, що в дійсності ті, хто відрікався, не відрікалися ового учителя - бо не були його учнями у повному розумінні цього

слова, але тим не менше, зрадили і ті ідеї, які перед тим проповідували с а м і, даючи охоче місце в своїх виданнях людям ворожим усякому націоналізмові і ті люди почали виливати цілі барила смердячого багна на Донцова, а в першу чергу на цю його працю, про яку ми згадували. Вороги кричали, що ця праця є жахлива і т. д., а деякі наївні прихильники, в найліпшому випадкові, з "об'єктивним" виглядом згоджувалися, що ця праця, винятково є невдала.

Як цей факт, так і те, що та праця є продовженням усього писаного Донцовим /а подекуди і повторенням/ - змушує нас докладніше на ній спинитися і познайомити читача з її змістом та окремими думками.

Ця праця зветься: "Дух нашої давнини" і має 270 ст. великого формату. Вона далі цитуємо перше видання /1944 року/ цієї книжки Донцова, а не навмисне скорочене і частково змінене /зі шкодою для Донцова/ друге видання його праці. Зрозуміло, ми не можемо з браку місця надто докладно її зреферувати; не можемо подати навіть дуже багатьох цікавих поглядів там виловлених і обговорених, лише спробуємо передати її зміст, розділ по розділові, одночасно спеціально докладно зреферовувати які погляди Донцова на ті справи, які вороги українського націоналізму навмисне на-світлювали фальшиво і ової вигадки приписували Донцову, так і погляди, які мають особливе значіння для всякого націоналіста.

Як ми вже казали, всупереч поглядів наших політичних півінтелігентів і політичних ділетантів, Донцов не лише не б у в н і к о л и і д е о л о г о м "о р г а н і з о в а н и х н а ц і а н а л і с т і в" "урядово" ними визнаним, але протягом майже шістнадцяти /16/ років, що попередили вихід "Духа нашої давнини", не раз ясно і виразно зазначав своє становище до "організованих націоналістів", не раз звертав увагу на їхні помилки, засади чого характеру, які неможливі у націоналіста. "Ідеологія" яку визнавали за свою "організовані націоналісти" була виложена Сциборським у його "Націократії" /про яку буде ширше мова на своєму місці/.

Від 1939 року серед організованих націоналістів, якісь чинники вперто ширли вигадку, немов "Донцов перейшов до гетьманців".

Цим усім треба може пояснити, що Донцов уважав конечним уже в Передмові з притиском зазначити: "ІДЕЇ ЦІєї КНИГИ - ЗАСАДНИЧО ІНШІ ВІД ПАНУЮЧИХ ІДЕЙ ДЕМОКРАТІЇ, КЛЯСОВИХ ІДЕЙ, АБО НАЦІОКРАТІЇ" /ст. 6/.

Природно і ці слова не дійшли навіть до свідомості півінтелігентних наших "політиків" і одні з них думали, /або думають/, що книжка "Дух нашої давнини" - це книжка, що викладає в новій редакції ідеї Липинського, а другі - що це виклад ідей "організованих націоналістів" чи навіть... німецьких нацистів.

Коли б не претензійність /і на жаль - "командні пости"/ цих "мудрих" критиків і політиків, ми могли б їхні "оцінки" зберегти для гумористичних часописів.

У тій же "Передмові" ДОНЦОВ НАПИСАВ ПРО "НАЦІОКРАТІЮ" СІББОРСЬКОГО, ШО ВОНА "о в і д о м о р в е з д у х о м нашої давнини - як драгоманівці, висуваючи гасла інтернаціональної демократії, марксизма, прудонізма, чи соціалістичного російського народництва /Марко, Лавров, Чернішевський і інші/ намагаючи́ся погодити свій "націоналізм" з ідеями Грушевського і Драгоманова, з ідеями Західньо-європейського парламентаризму /"Націократія" / "Дух нашої давнини" ст.6/.

Рівнож намагається Донцов ОСТЕРЕГТИ своїх читачів перед фальшивим розумінням написаного в тій книзі про аристократію, перед змішуванням тямки "аристократія", уживаної Донцовим, з тою, яка властива прихильникам Скоропадського. Аристократію розуміє Донцов як "касту луччих людей", оперту на засаді суворого ДОБОРУ і чистки, на засаді персональної МОРАЛЬНОЇ якості, МОРАЛЬНОЇ ВИЩОСТІ І ЧИСТОТИ /"Дух нашої давнини" ст. 7/.

Донцов в і д к и д а є отже всяке "кляскратичне" розуміння аристократії і пише, що це має бути "активна верства, що об'єднує націю і вийде не з вибору, а з добору" /ст. 7/.

Таким чином Донцов сам, як автор тої книги, компетентно стверджує зказане нами попереду, а саме, що "ШО ЦЯ КНИГА Є ДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК ПИСАНОГО В ПОПЕРЕДНІ РОКИ" і тут же називає ряд своїх праць, починаючи від 1913 року, а далі кожним рядком доводить правдивість свого твердження.

У тій же передмові написав Донцов: "Звертаюся не до безсормних і розбійників, а до шляхетних, не до сліпих і дурних, а до мудрих і зрячих, не до слабих і трусів, а до мужніх", але практика то слідуєчих п'яти років показала, що - таких читачів для яких писав свою працю Донцов було жалюиво мало! Натомісць дошть обзивалося і обзивається тих, які належать саме до категорії для яких він писати не хотів. Згадати хоча б таких "розбійників пера", як хоча б Іоасаа Мазепу та інш.

Ми уникаємо подібних висловів, але як назвати того, хто з таким цинічним нахабством фальшує праці Донцова! Ось приклад: Донцов пише в "Дух нашої давнини"... більшовизм обернув Україну в рабство. У себе він робив усі зусилля, щоб високо тримати ідеї пануючої нації, які давали їм силу: культ власної державности, імперіалістичний розгін, дух комбативности, завоювання, расової вищости, традиції питомого Росії історичного устрою - абсолютизму і сильної, окремої від маси провідної верстви. На Україні ж старався більшовизм знеславити і зогидити все, що давало силу нашому національному організмові: во! славі спогади минулого, шляхетну гордість вільного народу, його завзяття, предківську мудрість, власну правду, правду не рабської, лише зієрархізованої, з окремою провідною верствою, суспільности" /ст. 8-9/.

*) див. примітку на ст. 154.

А ось, що з того робить п. Іоасаф Мазепа: "Донцов виразно захоплюється" традиціями питомого Росії історичного устрою - а б о о л т и з м у і сильної, окремої від маси провідної верстви"... "Донцов починає захоплюватися абсолютистичними традиціями старої царської і сучасної диктаторської Росії".

П. Іоасаф Мазепа твердить, що то Донцов "починає" захоплюватися... традиціями... Росії" бо "тоталітарні режими... отали наближатися до свого банкрутства... п о ч и н а є переорієнтовуватися на зразок тої східної деспотії, що показала себе сильнішою" /"Підстави нашого відродження" от. 108/. Ми навели цитату з Донцова, яку перекрутив Іо. Мазепа "для доказу", а тепер подаємо цитату з 1925 року зі статті Донцова: "Большевикам удалось натхнути своєю ідеєю вихованій царями московського-державницький патос. Коли п о д і б н е не вдається зробити української національній ідеї - їй лишається тільки покласти до домовини, їй усякій "пролетарській чи "куркульській". - Як бачимо Донцов у 1943 році повторив лише сказане в 1925, звідси ясно, що п. Іо. Мазепа допустився наклепу. Або другий приклад:

Донцов, як ми це щойно цитували, дав коротку, але правильну характеристику "Націократії", що, як побачать читачі оправдімає в особі гермафродитську мішанину з думок, які пропагує й п. Іоасаф Мазепа, та думок різних інших напрямків, серед котрих найменше - націоналістичних. Це однак не перешкоджає п. Іо. Мазепі писати, не даючи жодного доказу: "Щоб показати, як на практиці сформулювалися ідеї Донцова, серед організованих націоналістів, мусимо коротко опинитися на головних тезах "Націократії" /от. 102/, а в іншому місці називає цю книжку "дитиною Донцова",

Самозрозуміло, таким фальшивникам чужих думок, як Іоасаф Мазепа взагалі не можна йняти віри, про що б вони не писали б, бо немає жодної гарантії, що вони іншого не перекручують також.

У першому розділі розглядає Донцов причини, які призводять до упадку народів, а в тому числі й України.

Тут Донцов полемізує з нашими демократами, які, як це ні парадоксально, завжди пояснюють свою поразку в роках 1917-1920 "несвідомістю народніх мас", перекидаючи на маси народні відповідальності за власні злочини. Д о н ц о в ж е п и ш е: "Н а ш і н а р о д н і м а с и, щ о д о с в і д о м о с т и ЗОВСІМ НЕ УСТУПАЮТЬ таким же масам багатьох інших народів, яких доля однак щасливішою" /Дух нашої давнини" от. 14/.

"Нарід наш - скільки маємо історичні про це свідчення - все був працьовитий, відважний, доброї раси" /там же, от. 14/. Так, як бачимо, у праці, про яку мова, Донцов боронить український нарід перед нашими "демократами".

А далі стверджує, що "причин кожочасового її /України/ занепаду треба шукати не в "землі"... ні в "народі"... лише в третім і найважливішим окладнику - в провідній верстві" /от. 14/. У цьому випадкові Донцов має на увазі не лише козацьку старшину а і діячів Центральної Ради, та Директорії!

Від правлячої верстви вимагає Донцов у першу чергу ряду чеснот, а також "твердості і невблаганності", але "НАСАМПЕРЕД ШО ДО СЕБЕ САМОЇ".

Серед чеснот найголовніші: "г е р о ї з м, н е п о т у - р а н н я з л у, в і р а в о с о в е в и с о к е п і с - л а н н и ц т в о, в і д д а н і с т ь с п р а в і п о - н я т т я ч е с т и, ф а н а т и з м у о л у ж б і і д е ї" /ст. 15/.

Як і у всіх своїх писаннях, виступає і тут Донцов палким ворогом особистого і родинного егоїзму "шкурництва", ставлен-ня власних інтересів понад інтереси нації. "Істнує", пише Дон-цов, здавна отверджений соціологами факт, що сили, або енер-гії, які запевняють цілість, міцність і сталість /нації/ - не мають нічого спільного з інстинктом самозбереження одиниць, органів, чи окремих частин тої цілості" /ст. 16/.

Донцов тут, як ми бачимо, покликається на "соціологів", але в дійсності це більш загальний і більш повний закон важ-ний для всього живого, який так сформулював Ч. Дарвін:

"Природі не залежить на добробуті й щасті індивідуума, особи якої такої, а лише на розвитку й добресуті відмінка". Виходячи з цієї тези, ми в своїй праці /том I/ писали "одиниця приналежна до якоїсь спільноти живих істот є обов'язана жертвувати без надуми своїм, не виключаючи власного життя для добра своєї спільноти - на цьому тримається спільнота, ЦЕ НАДАЄ ЇЇ СИЛИ В БОРотьБІ ЗА ІСТНОВАННЯ і виправдує існування такої спільноти".

Отже, як бачимо і в цій справі наука Донцова є цілковито націоналістична і високо-соціальна.

Це звичайно не перешкоджає одному нам уже відомим фальшив-ників Донцова - Ісааку Мазепі писати: "Донцов... оіав духову і моральну розгнузданість, учив нашу молодь уживати життя для власної нагоди"... й далі "для зміцнення" подане було одне вирване речення Донцова, яке на своєму місці значило цілком щось іншого ніж з додатками Ісаака Мазепи.

Звичайно, добре би було, щоби кожна одиниця національної спільноти відзначалась всіма додатними прикметами, кожна була героєм і була наділена всіма чеснотами, але на жаль, так не є. Тому, шляхем добру мусять крاند одиниці висунутись і повести решту /і тоді, нація живе щасливим, суверенним життям/ або... коли таких одиниць немає, коли їх є так мало, що вони не встані взяти провід у свої руки - нація керує собою сама /і тоді най-частійше - тратить свою суверенність/.

Донцов наводить слова Карлейля: "Поки людина є людиною, якийсь Кромвель, або Наполеон завжди буде неминучим закінченням санкційотів".

х/ Книжка писана в 1943 р., а в 1949 р. п. Мартинець перераху-ючи, що він читав - ствердив правильність слів Донцова про "дже-рела мудрости".

У цій праці Донцов /як зрештою і в інших/ звертає дуже велику увагу на МОРАЛЬ і ХАРАКТЕР, конечні для еліти, та присвячує докладному розглядові цих примет майже 3/4 книжки. Донцов уважає, що занепад моралі і характеру викликає "занепад, перетворення бундючних і гордих хмельничан, дорошенківців і мазепинців в "служилое малоросійське дворянство" чужої імперії" /ст. 28/.

Цей занепад пов'язаний у першу чергу з шкурництвом /та вибачливістю до нього, а то й культм його/, яке привело до того; "Панство козацьке поволі розгубило всі духові примети правлячої верстви", а "душа Морозенка і Мазепи підмінилася душою Халаявських" /ст. 32/.

Серед української еміграції поширилася помилкова думка, що коли культ щиниці ще можна уважати шкідливим, то культ родини є основою здоров'я і міцності народу і нації. Тимчасом дбання передусім про свою родину в багато разів улегшило москалям по переяславі поневолення України. Адже ті згадані тут Халаявський дбав за свою родину. Бреховецький і Самойлович дбали більше за свою родину ніж Хмельницький і Орлик.

До цих слів Донцова мусимо додати, що коли б він цю працю кінчив не в 1943 році, а дині - він міг би додати свіжіший приклад - занепад моралі нашої еміграції, що йшов у парі зі зростом шкурництва і безпринципності /ця остання звалася "милозвучно" - "антидоктринеською толеранцією/ та привів до відвертої пропаганди "швейкінства" /Ю. Шерех, "Час" / й національного зрадництва /"Арка" ч. 5, 1947 р./ та перетворив пп. проф. Дорошенко, Кубишовичів, Крупницьких, Білецьких, Шербаківських та інших у німе знаряддя пп. "Шерехів", Оглоблінних, Окішневичів, "Полонських", "Багрянних", "Бойок", "Голубенок" і т.д. у "Швейків" та зрадників.

Як бачимо з наведеного, Донцов говорить майже виключно про ДУХОВІ властивості еліти, про характер, а не економічне становище чи походження. Проте, часто згадує і про походження, але лише тому, що воно дуже часто впливає на формування духа. Людина, що виросла і сформувалася в умовах робочої залежності, якій чужий незалежний спосіб постоуповання й примети "одного з еліти", потрапивши в р и п а д к о в о в оклад правлячої верстви, далі керується набутими навичками і скорше скитнеться при першому подуві вітру. Тому, Донцов підкреслює, що на дегенерацію козацького панства впливала також все більша домішка до козацької старшини людей негідних, доношків, підлабузників і т.д., яких НАВМИСНО вводили чужинці в число старшинства, щоб так, "штучним добром" /див. Дарвін/ здегенерувати еліту. Бреховецький, зроблений гетьманом за допомогою московської, був раніше "холопом", і тому, ставши гетьманом - без труда звав себе "холопом царським". Многогрішний був також не з козаків і легко зрадив Дорошенка й Україну. Самойлович - рівнож не козацький син - служив москвинам вірно. "З'являються серед старшин... такі Герцики, жида, бо генеральний суддя Забілло жениться з вдовою жидівкою, матіррю Герцика

х/ Знаками наведення позначені українські псевда і прізвища, за якими заховалися україномовні москалі чи московські вислужники /Дивнич/.

і ось той жид, що "торгував на полтавськiм базарi голками й шпильками" вже за вісім лiт є полковником Вiйська Запорозького "не з заслуги воєнної, iно по лукавому обману". А такі Левинцi попадали в неласку, хоч i "з молодостi своєї до самої сивизни во вояких казiях воєнних значння оказували працi" /ст. 35/.

Подiбно дiється i тепер, коли то такі Оглоблiни, що їх воя праця була окерована на обплитавлення українських патріотiв, Полонки, Ю. Черехи, та численнi iншi, не будучи часто навіть українцями - стають членами Н.Т.Ш. i професорами українського університету, щоб то подiбно Герцикам, приймаються "по лукавому обману" в склад емігранської еліти.

Як в одному, так i в другому випадковi вина не по сторонi Герцикiв, лише тих, котрi, щось подiбне робили, або толерували.

Тут очевидячки відіграє немалу роль i "свідомість" тої еліти. Донцов пише:

"Марксистам i демократам так мила була рiвнiсть, егалітарність, що для неї вони забули про свободу i власновладство /аби було "соціальне визволення", а хто його приобіцяє - байдуже/. Дворянська з верхiнка, навпаки, так кохала "лад" i "порядок", що їй теж вое одно було, як и їй це буде "порядок", свiй чи чужий" /ст. 38/, i ту любов до "ладу", який забезпечував сите життя їм i їхнім родинам, байдуже хто i в чийому iнтересi його встановлював - звать "державництво". Але так було не завжди.

"Давня козацька старшина, в добу її блиску" читаємо в цій працi Донцова, "була одним з прекрасних типiв провідної касти новiтньої європейської iсторії... це була група... яка в добу своєї найвищої слави мiрялася з султаном, з Москвою, з Варшавою i Кримом" /ст. 42/.

Це вони своїми особистими прикметами досягли того, що свiт опiнив прикмети українського народу i могутнi монархи трактували його як рiвнорядного партнера, як силу з якою слід числитися.

У цiлій працi Донцова дуже й дуже багато широкого захоплення, подиву й дослани до наших великих прадiдiв у порiвнаннi з котрим тим мiзернiйше виглядають очаснi кандидати на провідництво, виплеканi з меєковських iнкубаторах.

Далi Донцов критикує українську iнтелігенцію, яка зайняла місце адегенерованої старшини, але мала в собі тi виплеканi прикмети, якi робили її непридатною до виконання функцій еліти. Інтелігенція, яку, як ми вже казали виховувала ворожа держава на виконавцiв до державного апарату, охоче iдеалізувала всяких виконавцiв, а не тих, хто кермував, iдеалізувала "зоотехнiкiв, ветеринарiв, землевпорядчикiв, лiсоводiв, кооператорiв i т. п." їхню "мурiвину працю", забуваючи, що коли керма в руках чужинцiв, то чужинець "наказуватиме що вони мають спiвати i чим проовiшатися на рiдній мові. ЗА КОГО молитися, ПРО що читати в рiдних часописах що виславляти i КОГО звеличувати в "рiдних" проовiтах, театрах i книжках, НА КОГО працювати в "своїх" фабриках i на ланах i ЗА КОГО вомвати" /ст. 51/.

Ця iнтелігенція вмiла бачити свiт підсліпуватими, закритими полудом очима, лише таким, яким його вчили бачити наші пере-

можці і тому в дійсності не розуміла того, що діється, хоча дуже добре помічала другорядне.

На ст. 52 Донцов нагадує, що він ще в 1914 р. писав про те, що "конфлікт між Україною й Росією був засадничої натури, яка виключала компроміси, лише вимагала боротьби з перспективою знищення одної сторони або другої..." Але темна політично українська інтелігенція не була свідомою кінечности кривавої боротьби і альтернативи перемогти, або загинути. Українська інтелігенція воліла собі повторювати, що вона досягне кінечне "без жорстоких і кривавих, непотрібних форм боротьби", лише "розумним словом". Коли ж українська інтелігенція й помічала, що довкола кипить боротьба, то її "гнітив цей світ вовків", цей "звірячий світ", де "один бій, одна безнастанна тривога". "Вони не могли ВЗЯТИ СОБИ ЗА ВЧИТЕЛЬКУ ПРИРОДУ І ПРИСТОСУВАТИСЯ ДО ЇЇ ТВЕРДИХ ЗАКОНІВ, навпаки, кляли її за те, що вона "всіх затроє борнею" є "вчителькою ненависть"... і питалися в природи: "невже закон твій тільки сила, невже мій люд буде свободний, тоді, як сам він стане вовком". Часи "сірих вовків" зі "Слова про похід Ігоря" занадто віддалилися від цієї інтелігенції" /ст. 52/.

Донцов стверджує - що укр. інтелігенція давала фальшиву відповідь /не знаючи правильної/ і на питання "хто" /має вести/, "що" /осягнути/ і "як"? Всяку справу, вони, як типові провінціали, зводили до дрібничок. х/

Тому далі Донцов пише: "Коли б Лютер обмежив свій реформаторський запал до суперечки з Римом за висоту ціни розгрішальних грамот - Німеччина б досі лишлася б католицькою!" /ст. 53/, а саме щось подібне пропонують українські діячі замість боротьби з московським народом.

Очевидно, автор вважає, що причина такого ставлення справ є не в одному провінціалізмі, він вважає, що вплинув на це ряд причин, серед них - зірвання традиції, яке прийшло разом зі зірванням зв'язку між старою провідною і новою верствами.

Навіть при революційній зміні ладу в державі - нова правляча верства усе ж має де-які зв'язки з попередньою, під безпосереднім впливом кстрої вона зростала.

У нас - стара керуюча верства була в особі кращих представників вигублєна москвинами, або емігрувала, решта ж - здеморалізувалася й втратила всякий вплив на життя нації.

На місце керуючої верстви почали висуватися люди з демосу, які висувалися найчастіше "з народу" тому, що в м і л и д о г о д и т и, с п о д о б а т и с я та й освіту свою здобули від чужинців, які достосували її до своїх москов. потреб. Тому, здебільшого нові люди не мали ані прикмет потрібних для в е д е н н я народу, ані свідомости національної, ані поглядів -

х/ І нині більше обурення, запалу і "принциповости" викликає питання проте, яка барва має бути вгорі нац. прапору чим хоч би захоплення НТШ ворожими елементами, або ширення отрути "гарвардцями" на чолі з перекінчиком - Пріцаком, що одружений з московкою.

бо були виховані в дусі служення не нації лише жрбі. /Коли не були вірними слугами уряду, що їх для себе виховував/.

Донцов уважає, що "Витереблення, або занецищення козацької аристократії елементами не державнотворчими привело до руїни гетьманщини" /ст. 63/.

Очевидно, могли нові сили підхопити прапор боротьби, який вже не здатні були тримати zdeгенеровані решти старшини, але для того, вони мусіли дійти до того переконання до якого дійшов Донцов, а саме: "Лише в прикметах, життєвім стилі володарських верств князівської Русі, литовсько-руського лицарства й козацької старшини, так основно сплітавлених апостолами черні, може спутошена наша країна знайти спасенний вихід" /ст. 63/.

Тимчасом, як читаємо в тій праці, Грушевський мав рацію в тому випадкові коли писав: "УВЕСЬ інтерес, всі симпатії і вся творча енергія у покоління з 40 років /інтелігенції/ була перенесена на історію ostatніх століть та на оучасну українську етнографію. Старовинна Україна відійшла на другий план".

Тої України інтелігенція не знала, не розуміла і уявляла собі цілком фальшиво. Так напр., як стверджує Донцов, в її уяві "козаки були, або звичайні завадіяки, або мирні хуторяни, позбавлені того глибокого внутрішнього змісту понтійських шевальє, яких подивлялися на наших степах посли Людовика XIV, Карла X" /Дух нашої давнини" ст. 54/.

Представники української інтелігенції: М. Грушевський, Франко, Драгоманів, К. Студинський, П. куліш, Сумцов, М. Шаповал, О. Назарук, тільки виявляли, пише Донцов, нехить, а то й ворожнечу до "старої України" БО ЇМ БУВ ЧУЖИЙ ЇЇ СВІТОГЛЯД. Вони "абстрактній правді протиставляли конкретну людину, що в своїх забаганках не раз розсаджувала цілість; почуттю морального обов'язку, яке вяже суспільність в одну цілість, протиставляли вони потурання слабостям, фанатизмові в змаганні за ідею - потурання злу і поблажливості для всяких ворожих ідей. Старини чеснотам старої Русі, її непохитній обороні віри й церкви, Руської Землі, її негнучій комбативності протиставляли вони журбу за "людські достатки, життя і кров", за вигоди одиниць, журбу за бідних, протиставляли журбу про партикулярне, не раз egoїстичне, не за цілість національного організму. Самому поняттю правлячої касті, в якій також яскравим овітлом овітлюся тоді її основні прикмети - шляхетність, завзяття, мудрість - протиставляли вони розпливчасте поняття інертної, тупої "народної маси" /ст. 70/.

Тому отже тій українській інтелігенції "Стара українська культура, історія, письменність, менше надавалися ніж фольклор і народне мистецтво".

Грушевський і Куліш були проти гієрархії. Сумцов - проти культури Київно-Могилянської Академії, проти "духа командорства і дисципліни", проти поділу на "сенатую і популю", проти "дуже складної організації начальницької залежності і послуhy" протестує проти принципу гієрархії рівнож і Драгоманов.

"Вони, ті "демократи", пише Донцов, покликалися на "дух

народу", АЛЕ додає, "т о й а к т и в н и й д у х в о л о д а р с ь к о ї к а с т и н а ш о ї д а в н и н и б у в д і й с н о в р а з я ч і й н е з г о д і, А Л Е Н Е З Д У Х О М Н А Р О Д У, Л И Ш Е З Д У Х О М А П О С Т О Л І В Ч Е Р Н І 19 і 20 В І К І В" /ст. 72/.

Мусимо додати, що останні слова підкреслені були самим Донцовим, який передбачав, що як не пп. Рудницькі і Бобинські та Галани - то пп. Шерехи, Дивничі, Голубенки, Ісааки Мазепи намагатимуться перекрутити його думки. Донцов уважав, що то півобмисковлені й здегенеровані українські інтелігенти уважали прикмети й погляди виплекані окупантом в них самих - гідним пошани "духом народу". Тому, ці українські інтелігенти й запевняли наче б то український нарід "цілком позбавлений державного інстинкту", наче б то у нього "почуття домінує над практичним розумом", має вдачу головно ліричну", "в народі нашім взагалі не було найменшого стремління до підчинення чужих, до асиміляції чужинців" та буцим то "мисль про політичну самостійність ніколи не знаходила відгому в настроях українського народу" /ст. 73/.

Отже, Донцов стверджує, що не він і не справжні націоналісти, лише та українська інтелігенція малювали український нарід по власному образу і подобію. Та ж інтелігенція, не раз усі свої помилки і гріхи перекидала на той же нарід і оскаржувала його в темноті, несвідомості, невігластві. Собі вони взяли монополію вихвалити "народ" і лаяти його. Вони могли оскаржувати і принижувати нарід, вони могли, як Драгоманов у своїй книжці "Шевченко, українофіли й соціалізм" знецінювати й карикатуризувати Шевченка - і все було в порядку.

Тимчасом, "коли хтось розвінчував цих ворогів наших давніх традицій /Грушевського, Драгоманова, Куліша/ ціла інтелігенція демократична, а часто і "націоналістична" /в "Самостійній Думці" в "Пробоем"/ СТАВАЛИ В ЇХ ОБОРОНІ".

В житті нації бувають різні випадки, різні речі, а така, або інша традиція, що повстає в наслідок свідомого культу постатей минулого, говорить також і про тих, хто плекає ті традиції, сама не від того, щоб творити потрібні для своїх цілей традиції. Тому, як стверджує Донцов, ця інтелігенція також "Радила заброндзовувати наше минуле /але не минуле старої Руси, а минуле драгоманівців/, картала плямування "хиб наших предків" /але знову не Володимирів і Ярославів, а Грушевських і Кулішів"/ст. 74/.

Завдяки такому світоглядові укр. інтелігенції, коли деколи, як пише Донцов, "Кулішеві історія шептала, що може вже час /поки нас доля не зіла/ "самим заворушитися і заздалегідь городського /у нього синонім володарського/ духу і розуму набратися, протиставити твердому тверде". Але в такі хвилини відповідав Куліш: "ліпше намповмирати - ніж на той шлях вступити", Оце була їх суть це був ДУХ ЇХ ВЕРСТВИ, а НЕ НАРОДУ, як вони хотіли вмовити... а формотворчий ДУХ БУВ ЇМ ЧУЖИИ, НЕ НАШОМУ НАРОДОВІ" /ст. 74/.

Наведені слова вистарчаючо ясно і не двозначно зясовують погляд Донцова на українську "демократичну" інтелігенцію, погляд негативний, * а одначасно не лишаять сумніву, що Донцов

* Див. примітку під наступною сторінкою.

не лише не поширивав цього погляду на український нарід у цілому, але й боронив його перед тою "народолюбною" інтелігенцією.

Чому ж де-хто вперто, вопереч правді, намагається бачити в його книжці, книжку, яка говорить "про український нарід у цілому, про його расову природу?"

Та лише тому, що Донцов дошукується де лиш може пояснення виродження провідної верстви і заступлення її якоюсь цілковито іншою. Ми на початку цього тому вже згабували, що тоді, як селянство, робітництво, шляхта чи міщанство виростають, творяться самі, органічно - тоді в умовах чужої імперії, такої, якою була і є Московська імперія, інтелігенцію виховує ця ворожа держава для власних потреб. На нашу думку не в "природі" дикого коня треба шукати причин повстання типу татарового коня /першерона або биндига/ лише в свідомому виплеканні його людиною. Звичайно і природа коня має де-яке значення, бо ж є причина, чому людина годує на сало овину, а не козу й вживає до перегонів коня, а не вола. Однак момент виховання, виплекання національного гермафродита, не слід нехтувати.

Донцов, очевидно під впливом модерних течій в антропології поставився також з певною увагою до того, що твердять антропологи, яких міркування Донцов не уважав себе компетентним виправляти, або заперечувати.

З повним довіррям і повагою поставився також Донцов до праці проф. Шербаківського і цитує його погляди.

Донцов не заперечує тверджень Шербаківського, які торкаються расових примет українського народу, або його раси, лише не годиться примети, якими захоплюється Шербаківський уважати корисними й добрими.

Отже, то, як пише Донцов, Шербаківський твердить, що на Україну в неолітичній добі прийшли дві раси, кожній з них даючи характеристику. Далі Донцов додає до переказаного за Шербаківським, що "наші апостоли юрби, ЧУЛИСЯ нащадками не кляси організуючої, правлячої, що зорганізувала державу, а якраз касту тих омердів, котрі про таку організацію ніколи не думали, яка їм була сооружна".

Вони, ці апостоли юрби самі "ЧУЛИСЯ представниками нашого субстрату, підвладної касту" /ст. 75/. З наведеного випливає, що Донцов не пише, навіть що ті "апостоли черні" дійсно походили від іншої раси, лише, що "чулюся", а це цілком не те саме.

Далі Донцов ще раз виразно наголошує свою власну думку, а саме: неправду писали ті "народолюбці", що наш нарід у цілості не має у собі державотворчих примет, лише є правдою, що ті "народолюбці" не мали тих примет у власній натурі підвладної верстви, якої нащадками умовими й духовними вважала себе наша інтелігенція" /ст. 76/.

х/ Книжка писана в 1943 році, а проте особливо ганьбить у ній Донцов українську інтелігенцію за "революційність до своїх панів, холопоцьку покірливість до чужого тирана" /ст. 56/.

Щоб було ще яснійше про що йде мова, пише тут же Донцов, що мова йде НЕ про "м е н т а л ь н і с т ь двох націй, а двох рас, каст в н у т р і о д н о ї і т о ї с а м о ї н а ц і ї".

З цих слів ясно, що расою зве Донцов виплекану світоглядну групу, касту, верству.

Чому ж уживає автор слова "раса" для означення такої групи?

Тому, що Шербаківський пише про "субстрактну хліборобську расу" /до якої Шербаківський виявляє всі симпатії/ і "расу номадів", яка мала згідно з Шербаківським "боєву енергію і до найбільшого фанатизму розвинене національне чуття".

Донцов з тої нагоди висловлює припущення, що "Під їх імям мабуть просто крилися великі формотворці, будівничі нації, бо як видно з цитат Шербаківський підкреслює гідні уваги прикмети тих "номадів"; вони, пише Шербаківський, "навчилися цінити культуру витворену осілими хліборобськими народами" "мали потяг до невтомної діяльності, до боротьби проти когось і чогось, що вэле" "їх відрізняли воля і активність, певні засади що-до організації і порядку, певна міцна відраза до хаосу й непорядку, невдержна воля, незломна енергія і відвага", "боєва енергія і до найбільшого фанатизму розвинене національне почуття".

На основі цієї характеристики Шербаківського, Донцов, висуває припущення, що мабуть під цими "номадами" "просто крилися великі формотворці, будівничі нації, організатори суспільності. ПРИКМЕТИ ЦИХ ОСТАННІХ "НОМАДІВ" БУЛИ ПРИКМЕТАМИ І НЕ НОМАДІВ, НАПР. ВАРЯЖСЬКО-РУСЬКИХ ДРУЖИННИКІВ І КОЗАКІВ"...

З наведеного випливає, що Донцов твердо стоїть на становищі що психологічні прикмети властиві расі, яку Шербаківський уважає расою номадів, а в дійсності притаманні просто верстві і то також такій верстві, як напр. верства козацька, яка в жодному разі не ріжнилася расово від решти українського народу під оглядом походження.

Розуміючи справу так, Донцов, не цікавлячися "генеалогічним деревом" Шевченка, Лесі Українки, або Стефаника, якрівнож і Шербаківського, Винниченка чи Шаповала рішуче й не вагаючися зачисляє перших до одної "раси", а других - до другої.

Шербаківський є цілою душею проти "раси номадів" і захоплений саме прикметами "хліборобської раси", яку він же уважає "расою субстратною".

Донцов же з тої нагоди пише: "... верства субстратна, якої ПРЕДСТАВНИКИ ВИСТУПАЮТЬ ПОХОДОМ ПРОТИ СТАРОКИЇВСЬКИХ ТРАДИЦІЙ НАШОЇ КАСТОВОЇ, ГІЄРАРХІЧНОЇ КУЛЬТУРИ" і дає, маючи на увазі духові прикмети "субстратної" верстви, окреслені тим же Шербаківським, "це були... прекрасні слухняні раби, мали вони, як бачимо з розкопок, не культуру зброї і меча, а культуру кераміки і горшків, садівництва, збіжжя і взагалі господарських рослин і овочів, були, як свідчать греки, дуже добрі раби... як свідчить Маврикій жили в спокою, без боїв, грали

т. зв. "проф. Ю. Шерех" сугерує читачам думку: "... вершиною розвитку антинародної теорії Донцова було обурливе твердження в його останній книжці "Дух нашої давнини" виданій в роках війни, ніби український народ у своєму навіть расовому складі - народ рабів і що повинні прийти представники іншої раси, щоб над ним панувати і володіти... за наукою Донцова, народ - отара баранів, бидло, нездатне ні на що велике, ні на що тревале... повинна прийти якась особлива "раса панів" безпощадна і підступна, позбавлена думки з витравленим почуттям... еліта погоничів людського бидла, ненавистників живої думки... удосконалених гестапівців, фірерів" /"Українські Вісті" ч. 56-57, І.48 р./...

З наведеного бачимо, що т. зв. "проф. Ю. Шерех" в цілях нам невідомих, але безперечно чужих цілком, як науці чи елементарній журналістичній етиці так і українським національним інтересам СВІДОМО ПІДСОВУЄ ДОНЦОВУ САМЕ ТІ ТВЕРДЖЕННЯ, ЯКІ ВЛАСНЕ ДОНЦОВ ПОБОРЮЄ.

Очевидно Ю. Шерех не один, не сам він робить подібні "штучки", як це побачить читач з матеріалів поданих у "Додатку" до цього тому, що вже самі не дозволяють бачити в особах їх авторів не лише якого будь вченого, але і взагалі порядну людину. Ціла зграя ворогів націоналізму українського, перекликаючись і повторюючи один одного, повторюючи вперто тіж огидні вигадки, не один уже рік намагаються, жируючи на всьому тому, що була мова, коли ми писали про "Братство Тарасівців", або про "РУП", скомпромітувати український націоналізм і забризкати отруйною олиною справжніх ідеологів та заступників націоналістичної української ідеології, щоб таким чином знеохотити українську інтелігенцію до читання націоналістичних праць. Саме тому, ми вважали доцільним перервати виклад думок Донцова, висловлених в його праці "Дух нашої давнини", щоб зіставити з наклепами і з уоією яскравістю та очевидністю зясувати на прикладі гидкі методи антинаціоналістичної пропаганди, яка так любить маскуватися словами про "мораль", "гуманність", "чесність", "річевість" і "об'єктивність". Тими словами вони здобувають довіря у читачів, яке використовують для розкладу і деморалізації української еміграції. Подібні приклади до наведеного /і ті матеріали, які зібрані в "Додатку"/ повинні навчити українське суспільство НЕ ВІРИТИ ЖОДНИМ ГОЛОСЛОВНИМ ТВЕРДЖЕННЯМ, як би голосно і вперто їх ні повторювали, і як би "однозгідно" ні писали про це органи найрізнійших партій.

Своїм порядком, незалежно від цієї справи, ми СТОЯЛИ СТОЇМО ЗА ПІЗНАВАННЯ ВСЬОГО З ПЕРШОГО ДЖЕРЕЛА. Лише відсутність на еміграційно-книжковому ринку не сфальшованих праць Донцова, змусила нас їх "реферувати", в цій праці, однак ми наполегливо радимо нашим читачам, які матимуть змогу дістати ту, чи іншу книжку Донцова, не обмежуватися до цього викладу, а УВАЖНО ПРОСТУДІЮВАТИ КОЖНУ ЙОГО ПРАЦЮ, і то старе, не "цензуроване" видання!

Але ми вертаємо до праці Донцова.

На ст. 80 Донцов, для кращого зясування подає за Ортегом і Гасет характеристику, п о д і б н у ж до нашої, плебейської

верстви ~~верств~~ еспанської, еспанського "культурного круга" який леліє ідеал "жити, щоб не напружуватися", Покликається далі Донцов на Шпенглера, який помічає наявність у різних народів нахилу певних суспільних верств до втечі від всякої боротьби.

І тут Донцов виступає проти "ідеалізаторів вегетативного стилю життя", ідеалізаторів сільського затишку, психіки "мирного хуторянина", якого завжди "хата з краю". До них зачисляє автор П. Куліша, П. Мирного, Винниченка, І. Липу та інші.

Донцов є при тому проти специфічної, підсолодженої "селянської культури", але Донцов, як ми це бачили - на українське селянство в цілому дивиться не очима цих ідеалізаторів підсолодженої селянськості, а бачив селянство таким, яким воно було і шанував його.

Донцов не раз підкреслював, що козацтво мало своє коріння в цілому народі; Донцову був чужий "класовий" світогляд соціалістів чи гетьманців.

Однак Донцов /як і Шевченко/ тоді визнає селянина елементом повновартісним в розумінні громадсько-політичному, коли він з "Яреми, хамового сина" - обертається в Галайду, коли у нього "виростають крила".

Отже і тут Донцов виступає НЕ ПРОТИ СЕЛЯНИНА, ЯК ТАКОГО І НЕ ЗА ВСЯКОГО ШЛЯХТИЧА ЧИ КОЗАЦЬКОГО СТАРШИНУ, - ЛИШЕ ПРОТИ ІДЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУ "ПЛОХОГО ГРЕЧКОСІЯ" ВСЕ ОДНО ЧИ ЦЕ "ЯРЕМА - ХАМІВ СИН" чи... "ПАН ХАЛЯВСЬКИЙ", або інший подібний. Він проти культу "світогляду верстви підвладної і за плекання "світогляду верстви організуючої" /ст. 89/. Донцов проти т. зв. "селянської психіки, яку також поборкує Ортега, який пише: "Селянськість це характеристична риса суспільності без провідної касти. Нарід, який думає, що може жити в своїм світі думок, моралі, політики і смаку, сам правити - приходить неминуче до розкладу".

Зрештою, тут слід нагадати, що Донцов був проти охлократії ще пишучи "Підстави нашої політики" і тому природно, що й у цій книжці він виступає проти панування ворохобної маси в особі демагогів і верховодів, які не втратили ні одної з відомних рис мас. Не проти селянина, а проти "демократичної інтелігенції" виступає Донцов. Не безпідставно твердячи, що ця інтелігенція не здатна заступити провідну верству, не здатна завдяки своїм поглядам, обмеженню свого обрію, браку прикмет характеру, конечних для членів провідної верстви. І коли вона пробувала кандидувати скінчилося, пише Донцов "тим, чим мусіло скінчитися захоплення ідеєю загального добробуту, вона мусіла скінчити рабством" /ст. 85/.

Чи маємо дивуватися, що в наслідок такого поставлення справи усі, подібного типу українські інтелігенти, створили спільний фронт з керованими окупантом ворогами українського націоналізму і почали наклепницьку кампанію? Не маючи аргументів для оборони себе і інших подібних інтелігентів вони намагаються переконати загал немов ця книжка Донцова скерована є не проти них, а проти українського народу. Очевидно і далі вона вожватиме проти Донцова тою ж зброєю/ як певно і проти цієї праці/, це б то - наклепом і брехнею.

Однак застосовуючи подібні методи, можна навіть Івана Франка зробити ворогом селянства і народу, бо останній також написав був про "ідеали", яким до нині служать численні наші інтелекенти: "це були наївні мрії мужика, що поза свою громаду або повіт не бачив світу, не піднісся думкою до зрозуміння більшої суспільної організації".

Перший розділ другої частини "Духа нашої давнини" закінчує автор твердженням про неухильну konieczність відродити керуючу верству, провідну касту, коли ми хочемо знова стати вільними.

У наступному розділі узasadнює Донцов konieczність існування гієрархії і необхідність плекання засади гієрархічності при чому впроцесі розважання висловлює думку, яка знова є в цілковитій згоді з першою частиною нашої праці, а саме: "І ПОЛІТИЧНА МУДРІСТЬ І БІОЛОГІЯ ДОВОДЯТЬ, ЩО ЖИТТЯ - ЦЕ БОРОТЬБА ЗА ПРОСТІР ОРГАНІЗМІВ І ПОРОД, ЩО КОЖНИЙ ІСТОТІ ЖИВІЙ ВЛАСТИВИЙ НАХІЛ ДО РОЗРОСТУ, ЯК В ЦАРСТВІ РОСЛИННОМУ, ТАК І В ТВАРИННОМУ І ЛЮДСЬКОМУ. Щоб перемогти в цій боротьбі організм повинен мати власну, відповідну до ового завдання форму" ... /ст. 90/.

Говорячи тут про "форму" він її для суспільства - ідентифікує з державою та далі зясовує чим є всяка держава.

В державі творцем її й організатором є провідна верства. Підкреслюючи значіння спеціалізації для гармонійного розвитку і добробуту суспільства, наполягаючи на значінню спадкової спеціалізації і ролі провідної верстви, Донцов покликається раз у раз на Сковороду, який уважав, що "Лучче бути натуральним котом, ніж з осячю природою львом", що "сокола хутко навчити літати, але не черепаху".

Донцов наводячи ті думки й вислови Сковороди, стоїть на становищі, що українська інтелігенція /яку, як ми це зясовували в першому розділі цього тому, виховала чужа імперія на овоїх урядовців, на підлеглих чужої держави/ не виявила прикмет потрібних для керування нацією, бо вона має іншу духову "природу", а не ту, яку треба щоб "бути львом".

Однак безперечно не слід думати, вчить Донцов, що здатність до керування навіки закріплена за певною кастою.

Всяка каста може здегенеруватися і тоді її місце повинні зайняти люди, які виійшли з інших груп та створити знова керуючу верству, коли нація не висуне таких - вона програє в життєвій боротьбі. Але це дасть добрі наслідки лише тоді, коли ці нові люди справді виявлять прикмети потрібні для керування.

Далі автор подає докази, що устрій, як князівської так і козацької України відзначався гієрархічністю, яка добре була тоді у патріотів українських закорінена в свідомості.

Бачучи, що провідна верства здегенерувалася - ми не повинні виступати проти самого принципу гієрархічності, тільки навпаки підтримуючи його - мусимо намагатися відродити, виплекати провідну верству.

Може за великий наголос на моменті приналежності визначних діячів минулого до правлячої касты, на ролі взагалі приналежності до тої, чи іншої касты /зрозумілі, коли мати на увазі, що Донцов

доводить нині непопулярну у нас істину/ де-коли викликає вражіння, немов Донцов боронить права бувших дідичів, яко нащадків старшинської верстви до дальшого пановання.

Звичайно, цього Донцов не боронить. Навпаки, Донцов у цій праці не раз підкреслює, що "Коли правляча верства розминається з своїм покликанням, коли її члени "мовчать на раді і зброю надягають як кайдани", коли "вони з ними на розмові не бувають" - це б то, коли відбирають їм розум, обачність і відвагу, коли вони впадають у привату, тоді ТАКА ПРОВІДНА КАСТА Є НЕЮ ЛИШЕ "ПО ІМЕНІ НЕ ПО СУЩЕСТВУ" /ст. 105/.

Думку, яку тут цілком ясно висловлює Донцов, або з нами і ром не хочуть зрозуміти, або й справді неспроможні зрозуміти, вороги українського націоналізму. Як приклад такого злобного перекручування згадаємо хоча б ще раз книжку Ісаака Мазепи "Підстави нашого відродження", якої автор цілковито перекручує цю думку Донцова в тому напрямці, що навмисне підміняє "провідну верству", про яку пише Донцов - "упривілейованою верствою" /а це звичайно зовсім не те! / яку розуміє, як верству заможну. Розуміючи все, за своєю марксісько-матеріалістичною теорією Іс. Мазепа певно думає, що то "капітал" /в данному випадку земельні багатства/ роблять верству "упривілейованою" /у Донцова "провідною"/, а тому запевняє, що така верства, почала повставати щойно за Самойловича і Мазепи, та очевидно досягла свого розвитку за Скоропадського і пізніше. Так перекрутивши думку Донцова Ісаак Мазепа пише: "Хіба різні Родзянки, Стороженки, Ханенки, Кочубеї та інші нащадки козацької старшини були правдивими представниками упривілейованої верстви?" /Іс. Мазепа ст. 10/ "Як ми бачили, козацька старшина могла перетворитися в упривілейовану верству лише пізніше, за гетьманування Самойловича і Мазепи" /ст. 15/.

Тимчасом з одного боку Донцов, як ми вже бачили то, цілком слушно зве провідною верствою ту верству, котра не завдяки багатствам спромоглася здобути собі упривілейоване становище, а тільки ту верству, яка завдяки своїм якостям вела на рід. Тому, у Донцова творилися і була в розцвіті ця верства за гетьмана Богдана, а її "розцвіт" в розумінні Ісаака Мазепи Донцов уважає її дегенерацією.

Так п, Ісаак Мазепа, який хоче вдавати з себе мало не вченого, який оскаржує /для збереження себе/ Донцова у фальшуванні цитованих авторів - сам, найбільш безцеремонним способом, свідомо фальшує написане у Донцова, щоб потому доводити абсурдність власного фальсифікату. На чому спирається наше твердження про свідомість фальшування? На таму, що хоча ми й не шукаємо у Ісаака Мазепи жодної мудрости, а навіть льогіки, однак не уважаємо Ісаака Мазепу цілковито нездатним хоча б відрізнити стало уживаного Донцовим терміну "провідна верства", "провідна каста" від терміну "упривілейованої верстви" уживаного Ісааком Мазепою. Коли б дійсно Іс. Мазепа навіть цих виразів не міг розрізнити - то тоді йому взагалі було б не слід писати!

Ряд так пофальшованих думок дали "підставу" Іс. Мазепі зробити такий висновок: "... їх /Липинського і Донцова/ ідеології збудовані на одному спільному змаганні - п о в о р о т у н а з а д... до старих ПОРЯДКІВ у формі якогось туманного, для них не з'ясованого нео-абсолютизму" /ст. 46/.

В дійсності ж наведений шойно "висновок" п Ісаака Мазепи /імовірно в наслідок якоїсь "туманності" в свідомості автора/ є цілковито безпідставним. Донцов ніде в своїй праці ні слова не пише про "старі порядки", і виразно суперечить тому, що Донцов пише в цій справі на ст. 108 де він підкреслює, що говорить про поділ на верству керуючу і підвладну н е л и ш е т а к и й який був у монархіях, але й існує за інших устроїв. Такий поділ ми бачимо і в московській більшовицькій імперії і в демократичній Англії, де також існує правляча каста, хоча, підкреслює Донцов "окремим здібнішим одиницям нижчої верстви завше була відкрита дорога вгору!" /ст. 108/.

"Гієрархізація суспільності" вчить Донцов, є конечна "щоб бути сильним і відпорним, щоб ставити чоло б і о л ь о г і ч н о м у закону боротьби і розширення" /ст. 108/.

Потому звертає увагу автор на те, що "зіпсута каста провідна губить загаль" /ст. 110/ і ще раз повторює таку безсумнісну істину: "Не "народня стихія, первопричина всіх надбудов", як думають демократи, але ті, що тою стихією кермуть, ліплячи з неї свою задуману форму. Маса стремить лише до аморфності. А егалітарність - престісійний шлях до тиранії" /ст. 117/. Ми б лише в цьому реченні поправили одне слово і замість написати "як думають демократи" написали "як запевняють демократи, бо ж всі демократичні течії мають своїх лідерів і свої "партійні верхівки", які не лише ведуть свої маси, але й на кожному з'їзді витрачають досить зусиль, щоб затримати за собою провід. Природно, що вони до цього не признаються і кажуть що-сь цілком протилежного.

Кінець наведеної цитати вказує, що Донцов не є знова таким прихильником диктатури, яким його малює Іс. Мазепа та інші.

То не штука нині кричати проти диктатури - Донцов же ті слова написав за пановання нацизму! Інша річ, що Донцов /дивись міркування, які ми докладно висловили в другому томі/ не робить з жодного устрою фетиша, не є отже звеличником рівнож і демократії.

Донцов дуже велику вагу прив'язує до особистих якостей членів провідної верстви, ще й ще повторюючи, що до тих якостей належать: енергія, сталість, жертвенність, патріотизм, намагання матеріялістів фальшиво інтерпретувати його слова, далі пише, що провідній верстві п о в и н н і б у т и ч у ж і е г о і с т и ч н і п о р и в и, вона повинна орієнтуватися не на момент, а на "Завтра" і "працювати для Бога і Батьківщини.

Саме ж головне, повторює Донцов, з д о б у в а є т ь о я п р о в і д н е о т а н о в и щ е "НЕ ЧЕРЕЗ БАГАЦТВО, ЛИШЕ СВОЇМИ ПРИКМЕТАМИ ДУХА". Далі наводить пораду князеві Данила Заточника не ігнорувати "нища а мудра" і "не возносити до облак багата несласенна".

Закінчує другу частину своєї праці Донцов словами, що нам можуть здаватися пророчими, взятими з Поля де Бодуена "Nous entrons dans une periode de L'histoire, ou une nouvelle chevalerie est necessaire."

Третя част. - зветься "Психологічне обличчя провідної верстви" і Донцов, який н і д е н е пише про заможність, чи господарність, чи вміння "робити інтереси", як про прикмети правлячої верстви, у цій частині дуже докладно пише про значіння мудрости, мужности, завзяття, твердості, одержимости великою ідеєю.

Це все "речі неіснуючі", "містика" для наших провансальців, чи Шерехів і Голубенок, для однодумців Ісаака Мазепи, що звикли, засліплені своєю теорією ототожнювати провідну верству з "буржуазною класою", "класою капіталістів", що мають в руках великі багатства і в їх уяві є в першу чергу череваними, які думають лише про кишеню й уживання.

Тимчасом Донцов особливо підкреслює значіння ідейности представників провідної верстви і фанатичного запалу з яким вони переводять в життя свої ідеї та величезне значіння ясної, до деталей опрацьованої концепції, що їх твердо і неухильно втілюють вони в життя.

Писучи про те все, наводить Донцов надзвичайно багато прикладів з літописів, хронік, старого письменства, які всі разом доводять, що ті важливі прикмети і МАЛА І КУЛЬТИВОВАЛА провідна верства князівської України.

Далі наводить Донцов слова В. Парета, який каже, що людина, котра відзначається інтелігенцією, енергією і характером повинна "ж е р т в у в а т и спокоем і о с о б и с т и м и в и г о д а м и ДЛЯ ЗАГАЛЬНОГО ДОБРА".

Це є те, чого домагається Донцов від члена провідної верстви.

Як же це далеко від цих прикмет, які бачать наші соціалісти у членів провідної верстви, які вони уважають притаманними їй!

Певно, саме тому вони в той час, коли мали провід у своїх руках справді намагалися на кожному кроці виявити якісь властивості до кстрих сором признаватися.

Однак і плекання тих, захвалюваних Донцовим прикмет є певним особам /а може й державі/ не на руку, бо культивування тих прикмет утруднює їм їхню "діяльність" так, як добра поліція "не на руку" злодіям".

Не можуть однак одверто виступати проти плекання всього того, чим захоплюється Донцов, півінтелігенти-політики, а також агенти "пятої кольони", що разом відиграють на жаль таку велику роль в наших установах, що відзначаються і браком характеру, і браком інтелігенції, а рівнож не мають наміру жертвувати ані власним спокоем, ані добробутом для загального добра - саме тому, намагаються наклепами й вигадками знеохотити молодь і дорослих до читання цієї праці Донцова.

Вони між іншим використовують, викрививши до непізнання, й те, що Донцов надає досить великого значіння походженню. Однак у цій справі /як і в усіх засадничих питаннях/ стоїть Донцов на

природничо-біологічному ґрунті, а не на ґрунті якогось "монархізму". Він уважає, що певні нахили виділяються біологічно рядом поколінь і окріплюються завдяки оточенню і сталому культивуванню. Але ми в першому томі не раз підкреслювали таку характеристичну для опертого на здобутках природничих наук світогляді, істину: все живе росте, змагається, зростає, доходить свого розцвіту, а проте обов'язково, раніше чи пізніше, починає слабнути й занепадати, щоб поступитися місцем чомусь новому!

Ця ідея є глибоко-чужа всякому консерватизмові, вона є запереченням самих підстав консерватизму і треба досить злої волі щоб намагатися представити роблений Донцовим наголос і на походжені - чимось з консервативного арсеналу.

Донцов пише, щоб не було неясности, що "Шляхетні. касти му-жичаться, х/ а "муґирі" - стають лицарями, яокравий приклад цього бачимо на запорожськiм лицарстві" /ст. 136/.

Ніщо не стоїть, зростають, а потім дегенеруються і занепадають і касти і нації і раси!

Цим Донцов ясно стверджує, що він не на "шляхецьку верству" ставить ставку лише жадає від тих, котрі хочуть і можуть зайняти провідне місце - шляхетности, як перед умови конечної для займан-ня того становища.

Те, що під цю пору "провідне місце" є вільне - не управління кожного недотепу намагатися витарабунитися на нього.

Хто має потрібні якості - ніщо не стоїть йому на дорозі. Як символічний приклад к і л ь к а р а з о в о згадує автор "Ярему - хамового сина", жидівського попинача - який перетворюється у Галайду. Поза цим літературним прикладом, покликається Донцов, як на приклад, на подібну ж метаморфозу, що сталося з Б. Хмельницьким, Лютером, Кромвелем чи Наполеоном. Про приналежність до аристократії, про приналежність до провідної касти рішає "Служба абстрактній ідеї, ідеалові, Богові, почуття честі, вірність слову, аскетизм" /ст. 142/.

Сторінками подає Донцов вибрані ним цитати зі старих наших памяток, підкреслюючи ідеалізм нашого козацтва в добу його розцвіту, ідеалізм, якого жадає і від нашої провідної верстви.

Цитує Донцов рівнож і Цицерона, який писав: "біль не є найбільше з усіх лих, найбільше з лих є ганьба, зневага, розманижений бабський спосіб думання" цей останній на думку Донцова й культивують наші "демократи".

Чи цитуючи Цицерона - Донцов тягне нас "до старого" у "глибину віків"?

Ні, властивості, які уважали гідними пошани і наслідування стародавні римляни, уважатимуть такими і в майбутніх віках. Чому ж тоді з такою злістю накидається пп. Дівничі, Багрянні, Шерехи і т. д. на намагання Донцова ширити культ цих ченот, чому Багрянний бризкає отрутою на ст. "Українських вістей" /ч. 91, 1949 рік/ на саму ідею обов'язку політичної еміграції нести смолоскип політичної української думки, розробляти націоналі-

х/ стають духовими плебеями.

тичний світогляд, як колись Ленін опрацьовував комуністичний, на еміграції в Мінхені?

Відповідь на це питання знайдемо легко, коли пригадаємо собі, як глузували комуністи і інші соціалісти перед революцією 1917 року з патріотизму, батьківщини, почуття обов'язку перед батьківщиною, військової честі, дисципліни, як сміялися з тих хто казав "краще смерть ніж полон" і т. д.

Їх підпільна преса інакше не писала, як в лапках, глузуючи, вираз "честь салдата", або "ворог батьківщини" бо ж пролетаріят не мав батьківщини!

Нині - все це з чого глузувалося - культивується. Чому? Бо перед цим треба було розкласти і здеморалізувати тих, кого хотілося потім подолати.

Нині - тим же способом розкладається Францію чи Англію, але московський нарід виховується знова в дусі тих же чеснот і за них нагороджується тими ж орденами.

Нині московський нарід має вже "батьківщину", але Тітові не вільно мати навіть комуністичної СВОЄЇ ВЛАСНОЇ батьківщини!

В цьому і є причина глибокого обурення наших "поступових" патріотів чужої батьківщини проти таких "застарілих" чеснот, які намагається Донцов культивувати в українців.

Самозрозуміло особи типу Ісаака Мазепи, в цій акції "няньок отечества чужого" виконують відповідаючу їхній політичній мудрості скромну роль Квіткового "підбрехача", не цілком відомого навіть власної ролі.

Надаючи однак такого великого значіння переліченням поперед чеснотам, Донцов присвячує цілий III розділ зясованню великої ролі "мудрости", починаючи його такими вимовними словами Данила Заточника: "ЛИХО ТОБІ ТІЛО, БЕЗ ГОЛОВИ",

Мудрістю зве Донцов НЕ "зручність, сприт, фахову навичку, рутину виконавця" чи навіть очитаність "начотчіка" /ст.149/ бо пише він "Щоб правити суспільністю не вистарчить бути добрим урядовцем чи фахівцем, ТРЕБА ШЕ ЗНАТИ ЗАКони ЛЮДСЬКОГО СПІВЖИТТЯ, закони росту й упадку суспільностей, НЕЗМІННІ, ЯК ЗАКони КОСМОСУ" /ст. 150/. А "Плебс і його вибранці завжди негували у нас першорядне значіння цієї мудрости для державних справ" /там же/ і, додамо ми, тому - що два роки мусіли докорінно перероблювати свою "програму"!

Лише знаючи те все, хоч би коротко, хоч би в обсязі першого і другого тому цієї праці, може людина передбанати розвиток подій і пробувати мудро керувати своїм народом.

"Мудрий" писав Донцов у "Дух нашої давнини" - "це той, хто вміє з того зерна кожного явища, як воно ще кильчиться, своїм духовим зором уздріти вже вирослі з нього дерево і цвіт" /ст.151/.

"Мудра думка - це та сила, що формує речі і тримає їх у формі, в тім числі і людські спільноти" /ст 152/ х/ а тому

х/ "Безглуздом є чин, хоч би як героїчний, не кермований ясною ідеєю, непримиренною і продуманою до деталей" /ДОНЦОВ, ЛНВ. "Наші цілі"/.

Донцов ще раз повторює ту думку, яку ми вже наводили, лише іншими словами, словами Данила Заточника: "...лучше один мудрий десяти хоробрих без ума" /ст. 152/.

Справжня ж мудрість, пише Донцов, "бачити світ таким, яким він є, а не таким, яким він нам здається, або яким би ми хотіли його бачити... ЦЕ ЗНАЧИТЬ БАЧИТИ ЙОГО ЯК АРЕНУ БОРОТЬБИ, ДЕ ПЕРЕМАГАЄ СИЛЬНІЙШИЙ ТАКИЙ ЗАКОН ЖИТТЯ В ЦАРСТВІ ПРИРОДИ ВЗАГАЛІ, В СВІТІ ТВАРИННІМ І В СВІТІ ЛЮДСЬКІЙ" /ст. 159/.

Отже по перше, на підставі наведеного мусимо ствердити ще раз усе цинічне нахабство т. зв. "проф. Ю. Шереха", який писав "Головні негативні риси "вісниківівського" типу людини - однобічна культивована волюність, зведення до мінімуму ролі розуму й критичних здатностей" та його підгалоска - Іо. Мазепа, що писав про Донцова: "проповідуючи теорію панування стихійних почувань, а не розуму, Донцов... /"Підстави нашого відродження" ст. 136/.

По друге, як бачимо, тут знову повторює Донцов ту істину, яку він отільки раз уже висловлював істину, зясованню котрої, ми уділили отільки місця в першому томі цієї праці! Оминаючи "одіозне" у неуків імя Дарвіна, Донцов натомість цитує далі Аристотелеву "Історію звірят" та інших стародавніх авторів, які як і Дарвін, вміли бачити світ таким, яким він справді є.

З тієї істини мудрий завжди зробить висновок "треба бути сильним".

Той, хто справді є мудрий, пише Донцов, не піддається чужій пропаганді, бо знає істину, знає і бачить життя таким, яким воно є і має вироблений світогляд. Але саме наші "провансальці" /"демократи" і "не демократи" / не були мудрі, бо "скільки таких брехань, що їх для нашого поневолення намагалися представити істинкою ПРИНОСИЛОСЯ ЧУЖОЮ СИЛОЮ на Україну /взяти хоч би більшовизм/ і скільки інтелігентної голо-ти кожному їх "правду" "не суцюз", - брали за "суцюз" /ст. 161/.

Тут слід звернути увагу на те, що ці слова були писані тоді, коли німецькі війська несли на Україну ідею "Нової Європи"! Правда, вороги націоналізму, слуги Кремля та інші, скажуть, числячи на прищелепуватість "інтелігентської голо-ти", що тут не названо німців /у 1942-43 р./, але Донцов передбачав подібну "мудрість" тої "голо-ти" і заздалегідь виомікнав тут же тих, які "зі міркою будуть підходити до кожного нового трикутника, щоб зміряти чи дійсно сума його кутів рівняється двом протим, ЯК ДО КОЖНОЇ НОВОЇ ТИРАНІЇ, за якою, за її не раз пишаними і брехливими шатами не побачать вони її внутрішнього ества" /ст. 150/.

Очевидно ті представники "інтелігентської голо-ти", які тоді мовчали в загалі - нині пишуть "Донцов, як правило проповідує лише те, що сьогодні є модне" /Іо. Мазепа там же ст. 108/, а ті, що перед тим хвалили на весь голос інших тиранів - нині пишуть "Ми вірили Донцову. Ми вірили, що Гітлер - це історична Європа" /Дивнич "Укр. Вісті" 1949 р./.

Але ці панове Донцова не читали, або, коли їм це вигідно, вдають, що не читали. Адже ж в остатньому числі "Вісника", яке вийшло перед війною, власне Донцов наводить цитати з "Mein Kampf" і остеріга перед Гітлером! А знова "Дівнич" не має права писати "ми вірили..." бо він належав до того "ми", яке вірило не Донцову, а Ленінові і Сталінові.

Ті ж представники "інтелігентської голови", незважаючи на те, що Донцов далі бачить світ по націоналістичному, "як арену боротьби де перемагає сильніший", що Донцов і далі покликається на **ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ ЗАКОНІВ ПРИРОДИ**, закликаючи **"ВЗЯТИ СОБІ ЗА ВЧИТЕЛЬКУ ПРИРОДУ і ПРИСТОСУВАТИСЯ ДО ЇЇ ТВЕРДИХ ЗАКОНІВ"**... /ст. 52/, незважаючи на це, що такий світогляд в корні протирічить всякому консерватизмові, твердять, ризикуючи тим виявити свою "мудрість", що Донцов у цій книзі проповідує орієнтацію на український консерватизм". /Іо.Мазепа, "Під нашого відродження" том II ст. 107/.

Третьою прикметою мудрости провідної верстви уважає Донцов "уміння так зорганізувати своє суспільство, щоб "недопускати до непокоїв, до розкладу, до переваги відсередних частин.

Далі з великою силою підкреслює Донцов значіння мужності і войовничости та твердості у затриманні дисципліни внутрішньої.

У наших предків, пише Донцов, "На першому пляні йшла не милосердність і гуманність до одиниці, до "конкретної людини", не милосердність, яка загрожувала смертю суспільству, лише полум'ям горілка жадоба у т р и м а н н я ц і л о с т и - викорінити зло, відсікти гниле галуззя, щоб не заразилося ціле дерево"/ст. 176/.

Отже, як бачимо, і тут, як і в "Націоналізмі", Донцов не виступає проти милосердя і гуманности взагалі, лише проти невдастивого їх застосування, проти такого їх застосування, яке шкодить нації, яке веде до розкладу і деморалізації, проти, як він висловився в "Націоналізмі", співчуття "до провокатора тільки тому, що той має жінку і діти".

Не треба й казати, що ті, хто здіймає з цього приводу демогогічний галас і "роздирає одяги" - в тому випадкові, коли ж саме так, як то радить Донцов, роблять ті інші, ті у яких вони заповідають ласки - уважають це природним і нормальним. Ми напр. не чули з боку тих, хто обурюється на Донцова за таке природне і зрозуміле ставлення справи - будь-яких уваг з приводу кар застосованих Нюрнберзьким трибуналом, а тому, над їх вереском можемо перейти спокійно "до порядку денного". Так, як вчить Донцов думають усі нації, що живуть повним, вільним життям.

Інакше думають наші "остійці" каже автор і при тому зачисляє до них не наш нарід, тільки нашу демократичну інтелігенцію, яка є проти плекання тих чеснот, що їх означали стародавні римляни словом "virtus".

Від провідної верстви домагається Донцов у першу чергу вміння панувати над своїми слабостями:

Далі Донцов, говорячи про расовий момент, цілком слушно підкреслює, що з одного боку расові первні, а з другого боку минуле

і винесені з нього традиції, "обидва ці чинники накладають свою печать і на психічне обличчя народу, а бо краще сказати на психічне обличчя ЙОГО РІЗНИХ ГРУП. В КОЖНІМ НАРОДІ є Дон Кіхоти і Панци, Річарди і Гамлети Скуратови і Обломови, Шевченки і Шельменки" /ст. 186/.

Наведені нами слова знова підтверджують правильність нашого твердження, що Донцов увесь час не погоджується властиво з "расольогами" і сам говорить не про расовість українського народу, лише про вплив расових домішок на психіку деяких груп даного народу і одиниць і то вплив сполучений з впливом інших чинників.

Говорячи про вплив раси, Донцов, ще більше, ніж у інших випадках, висловлюється обережно, причому головну увагу концентрує на психічних властивостях. Ось, що він пише: "З цієї точки погляду той психічний тип, який у РАСОЛЬОГІВ відрідає нордійській расі, представляє собою МАБУТЬ найвищі "укриті можливості" і що до своєї біологічної потенції МАБУТЬ займає найвищий шабель в драбині різних людських типів. Моємо тут ствердити, за нашими і не нашими расольогами, що цей тип, колис поширений у старій Україні, тепер стрічається на ній дуже рідко" /ст. 189/.

Отже мова тут лише про "психічний тип" в межах нації, який лише "мабуць" згідно з твердженнями "расольогів", але не автора, відповідає нордійській расі. І цей тип був, твердить Донцов, дуже поширений за козацьких і князівських часів серед українців.

Таким чином, хоча Донцов і передає далі погляди тих "расольогів" /а з них - Шербаківського/ проте цілком слушно обережно додає "мабуць", бо узагальнення того роду є надто схематичні, далекі від життя і за мало узаasadнені. Тому, Донцов уважав konieczним зазначити, що В КОЖНІМ НАРОДІ є і Дон Кіхоти і Панци, тим майже переkreслюючи твердження "расольогів".

Незалежно від того чи один з окреслених "расольогами" психологічних типів справді пов'язаний з нордійською расою, а другий - з "остійцями", але психічні прикмети тих типів добре надаються для класифікації і прикмети "остійця" надто надаються для характеристики нашої "провансальської" інтелігенції.

Однак Донцов не пов'язує цього типа з біологічними прикметами нашої нації і стоїть твердо на становищі, що такий "остійський тип", лише в меншому відсоткові, зустрічається і серед інших народів в тому числі і західно-європейських. Тому Донцов зазначив, що у німців такий психологічний тип зветься "кляйнштеттер" /ст. 191/ і зрештою, пише Донцов, "остійці" живуть і в Баварії, Савої, Оверні, в Польщі й на Україні" /ст. 193/.

Це речення є доказом, що не можна приписувати Донцову навіть тієї тенденції протиставляти український нарід німецькому, а тим більше винищувати останній.

Навпаки Донцов зазначивши, що на повстання психічних типів впливає і минуле, а головню к у л ь т и в о в а н а традиція - тим самим вказує на те, як виник тип нашого інтелігента - провансальця /про існування нечисленних інтелігентів іншого типу також не раз згадував Донцов/.

Треба думати, що понад 250-літня московська неволя, виплекуваний свідомо москвинами тип інтелігента і культивовані під московським впливом традиції - були головними чинниками, що вплинули на повстання цього типу.

Що ж до українського народу - то Донцов в основному згоджується з проф. Шербаківським, уважаючи останнього за фахівця в цій справі, який зачисляє українців до динарської раси, лише вважає, що деякі прикмети динарця, з числа тих, що їх ідеалізує Шербаківський, є власне такі, яких було б варто позбутися, характеристику цього типу, за Шербаківським, подає автор на ст. 194-195, ясно зазначаючи, що д а л е к о н е ц і л и й український нарід має прикмети цього психологічно-расового типу.

Досить велике поширення має у нас середземноморський тип, але "Найменше м а б у т ь представлена в ТЕПЕРІШНІМ у к р а ї н с ь к і н о р д і й с ь к а раса" /ст. 197/.

Тут знова мова не про нарід, лише про "українство" і як побачимо далі, про психологічні властивості.

Характеристичні прикмети вдачі нордійця подає Донцов, цитуючи різних авторів, які уважають цю расу створеною для панування, так, як "остійців" - за расу, яка має прикмети рабської вдачі. Донцов не полемізував ані зі Шербаківським, ані з цими расологами. І це зрозуміло. Ціла книжка свідчить, що Донцов н і н а х в и л и н у н е п р и п у с к а в, що український нарід внаслідок своїх расово-біологічних особливостей, своєї природи - є нарід "остійський". ТАК ДОНЦОВ НЕ ДУМАВ і писав щось цілком іншого. Донцов лише оперує готовими характеристиками расологів, СТОЯЧИ ТВЕРДО НА СТАНОВИЩІ, ЩО В КОЖДІМ НАРОДІ Є ДОН КІХОТИ І ПАНЦИ", і мова у нього йде про "психічна обличчя різних груп того ж наряду" і не більше.

Отже тому для Донцова важливим є лише більше чи менше поширення того, іншого типу і можливість змінити існуючий стан поширення.

Навіть переказуючи думки чужих расологів Донцов має на увазі лише більше чи менше поширення певного типу в межах нації.

Тому, що нині раби чужих ідеологій навмисне намагаються приписати Донцову намір приподобатися тою працею німцям, за панування яких була написана і видана та книга - ми мусимо підкреслити, що говорячи про нордійську расу з одного боку. Д о н ц о в н а з в а в, я к її п р е д с т а в н и к і в "англійців, норвегів, шведів" /ст. 198/ це б то ворогів Німеччини, а ПРОМОВЧАВ ВЛАСНЕ НІМЦІВ /теперішні критики Донцова робили і роблять, як раз навпаки - вихваляють кождохасову "владу" під час її панування/.

При тому, там же, не звертаючи уваги на основну напрямку

Гітлера в справі України /українці - можуть бути залишені в дуже невеликій кількості власне, як раби-тубольці/ пише Донцов: "Багато нордійських пернів мала в собі наша блискуча доба князівської Руої, окремі представники цієї раси вирізняють у перших початках козацтва і пізніше/Богун/... Прекрасний взір типа нордійця відтворив у літературі Гоголь у блискучій постаті пана Данила /в "Срашній помоті"/ своєю цілістю, лицарською стилістикою, дійсно старо-київською мужністю і елеганцією..." /ст. 198/.

Але Донцов хоча може надмірно числитися з авторитетом Шербаківського, у справах расових, однак сам, як ми вже казали, думає головню про п о н и ч н і типи /в яких можуть виявляватися властивості первних рас/.

Що це так, - доводить також той приклад, який подає Донцов на ст. 220 - "Дума про Івана Коновченка", в якій іде дискусія між МАТЕРІЮ І СИНОМ. З приводу різниці поглядів м а т е р і й с и н а пише Донцов: "Та син, представник другого світу, культури героїчної, требує і доматорськими приємностями і родинними привязаннями, своїми речами конкретними, щоб іти битися і життя своє наражати для такої безкорисної і абстрактної речі, невидимої для інших, як слава. Конфлікт двох типів культур двох верств, які різно дивляться на ідеал щастя свого народу. Відмова сина матері, що не може він "на воли козацьким гласом гукати" підкреслює в цій думі неприродну протилежність двох каст, двох культур народу, двох ідеалів його щастя" /ст. 219-220/.

Тимчасом не може бути сумніву що до фізичної, отже і расової /в антропологічному розумінні/ спорідненості матері й сина.

На початку частини четвертої, так формулює Донцов мету існування суспільства в свідомості провідної верстви і в свідомості верстви підвладної: "Ціль суспільства в очах провідної верстви є сила, або слава цієї суспільності, ціль суспільства в очах верстви підвладної - це щастя і добробут окремих частин того суспільства" /ст. 203/. Такою частиною є напр. родина.

Це та засаднича різниця, з котрої виростають два цілком різних підходи до держави, нації, політики, які й зясує далі Донцов. З окрема підкреслює Донцов різне розуміння значіння тямки земля /"Батьківщина" і "власний лан"/ і різне до неї відношення представників обох психологічних груп /"земля - по якій воля козацькая гарцувала" і "аби добра була для городу"/.

У слідуючому розділі Донцов зясує, що провідники нації представники провідної верстви, розуміють інакше і слово "населення", вони, думаючи про інтереси населення, ніколи не думають про інтереси конкретного населення, лише про інтереси нації, а люди, що мають психіку підвладної верстви, навіть говорячи про націю - в дійсності думають про інтереси не нації а "конкретного населення".

Тут же Донцов ще раз нагадує чим є в дійсності вояка нація /просимо переглянути в томі першому/, покликаючися на Фюстеля де Кулянка, який писав, що "населення, людську крбу єднає в націю не опільність мови, не територія, не однаковість матеріяльної культури, тільки ЧИННИК ДУХОВОЇ ПРИРОДИ". "Мільйони розбіжних

людських воля єднають в одно - "спільні тріумфи в минулім", слава предків", даліше "спільна воля в теперішнім" і "готовність до дальших великих діл, одна велика ціль у майбутньому" /"Дух нашої давнини" ст. 213/.

"Н а с а м п е р е д ц е" отже "спільна воля в теперішнім", що випливає з почуття, або свідомости приналежности до одної спільноти - нації" /там же/ і цілковита свідомість "окремих завдань, окремих від інших спільнот" /там же ст. 214/.

При цій нагоді ще раз тверджує Донцов, що наші "п р о в а н с а л ь ц і" такої свідомости не мали, а мали замість свідомости окремішности національної - свідомість окремішности племінної.

З огляду на те, що саме тоді, коли Донцов писав цю свою книжку, серед організованих "націоналістів" пустих хтось чутку про те, наче б то Донцов "змінив свої погляди і перейшов у табір "гетьманців", а нині подібні ж вигадки пускає в рух Ісаак Мазепа, ми далі наводимо в цілості уривок з "Духа нашої давнини", який з одного боку ясовує розуміння нації у "провансальців", а з другого - виявляє засадниче розходження Донцова з "гетьманцями".

Ось, що читаємо у Донцова: "Драгоманів завжди думав, що Малоросія відноситься до Великої Росії не так як Польща а тим паче Чехія, але не так як, напр. Нижегородська губернія до Московської", отже була ця українська нація не зовсім ідентична з пануючою; але все ж таки творила окрему галузку, окреме плем'я пануючої нації. Костомаров писав до "Колокола" Герцена, що "Україна хоче свого селянства і рідної школи, а в решті не бажає собі нічого власного крім спільного з Росією", ніяких окремих політичних цілей, які становлять про те, чи є якесь плем'я окрема національна індивідуальність чи ні. Майже такий самий вираз - Україна відноситься до Москви не як Польща чи Чехія, це б то не як окрема нація - здибуємо в "Хліборобській Україні", орган "гетьманців", де відношення нашої країни до Росії прирівнювалося до відношення Баварії до Прусії. В рамки цих поглядів на націю нашу вміщалися очевидно й теорії "трьох Русей", ССРСР, федерації й інш. Все це показувало, яким нескрипталізованим було у наших політиків поняття власної отчизни. Ідея рідного краю була в них аморфна, розпливчата" /ст. 214 "Дух нашої давнини"/.

Наші предки, пише Донцов "протиставляли" провінціальним ідеалам "ідеї отчизни, традиції й історичної лінії нації, що звикла вписувати своє в літописі історії... Населення без свідомости своєї окремої лінії - в його найвидатніших представниках перекидалося в службу місії чужого народу" /ст. 224/.

Нарешті, в останньому розділі говорить Донцов про пієтет до влади, про бажання влади, яке характеризує всяку правлячу верству, всяку державну націю й яке характеризувало і українську еліту, яка кажучи словами Лесі Українки, розуміла, що пурпуровий плащ володаря "мов прапор єднає коло себе всіх відважних, всіх, що не бояться крові і сльозами сполучувать каміня осли й влади для вічної будови слави".

Особливо підкреслює автор свідомість, яку мали наші предки і Шевченко, що без влади - немає волі.

У "Закінченні" говорить автор про запанувавший у світі загальний розклад суспільних організацій, виродження керуючих верств, хлестаковщину і перемішання всього та конечність відновити лад. Цей лад можуть відновити, пише Донцов, лише нові апостоли, люди, що вірять у свою ідею і своє призначення".

"Мало носити в серці ідеал. Колийого не боронитиме запеклість фанатиків - цей ідеал перекреслить інша, чужа фанатична сила" /ст. 254/.

Віра цих апостолів і творців нового світа /отже справді нашої України/ повинна бути така велика, що "коли б хто прийшовши, іншого Христа проповідував, якого ми не проповідуємо", коли б "хтось проповідував Євангеліє інакше, ніж ми його сприйняли, хай буде проклятий".

"Даремно шукали б ми типа "апостола правди і науки" в сучаснім нашім суспільстві демократичнім. Тип формотворця, якого прагне і сучасна Європа й Україна - для нас - знайдемо не в тих які завинили сучасну катастрофу, не в тих, що вважають себе нащадками наших омердів, гнізджиків* і полежайів, тільки в живих прикладах нашого історичного. Цей тип не буде представником селухів-гречкосіїв /Мирний, П. Куліш, Квітка/ "тутешніх", яких єдина чеснота "пересиджувати" лихо, ані представником нашої глоти /Винниченко, Шаповал/. Наша доба вимагає нового лицарства, отже й типа героя нової доби треба шукати в старих часах нашої "шевалерії". З їх світоглядом не ідилічним, а трагічним, бо більше ніж коли-будь в сьогоднішнє життя сповнене трагізму, завше обложене і загрожене звідусіль, вимагаючи опору й оборони" /ст. 255/.

З особливим отже запалом пропагує Донцов у цій праці конечність відродити "дух лицарства":

"Ідеалом нашої давнини був тип мандрівного лицаря, світового, або духовного, тип князівських дружинників і козаків Дмитра Вишневецького, Острозького, Глинського, Богунів, хмельничан з їх вождем, Вишневецького,, Филиповича, Тура й ін., які не раз міняли меч на хрест, козацький жупан на рясу й навпаки, завше лишаючись "воєнниками" і лицарями".

"Ідеологи "полежайства" називали цей тип лицаря-кочовником, номадом, протестували проти його "дикунства", протиставляючи йому культурність хлібороба. Антитеза фальшива! Нема двох бігунів: культурний хлібороб і - кочовник козацький. Протиставлення в інше: з одного боку хлібороб з другого - татарин, кочовник, що нищить плоди його праці, або московський наїзник, а з третьої, - воєк і праводавець козак, що охороняє хлібороба від руйників. Очевидно, ні Ігорі, ні Богуні не були хліборобами, вони були такі ж лицарі - воєвники, як Ричард Львине Серце, Готфрід Бульонський, або Карл Мартель, і коли їх не було, то хлібороби ставали жертвою кочовника, або підпадали в залежність інших лицарів меча. Забув Куліш, що так бездарно оплював нашу героїчну епоху і славословив таких "культурників", як Петро і

* "гнізджок" від "гніздо"- призирилива назва з часів Хмельницького тих, хто ідеалізував служіння своїй власній родині і протиставляв її інтереси інтересам нації.

Катерина, забував, що ті "птенці гнізда Петрова", або "орли бжатиєри" теж не були хліборобами".

"Зрештою, як вже зауважив вище, найзавзятіший очернювач лицарства, Куліш, мусів визнати, що своїм духом наїхнула козацтво не "культурна голота", а литовсько-українська аристократія. В другім місці Куліш порівнює козаків з "лицарськими орденами" європейського середньовіччя. Що він при тім уважає, що козацтво було таке ж "антикультурне", як середньовічне лицарство, то увага Куліша тільки підкреслює - що ворожість наших грецько-східних у письменстві до козацтва була ворожістю плебса не до "номадів", лише до лицарства. Бо це середньовічне лицарство було зявищем великих позитивних вартостей, виявило в історії велику культурну й державотворчу силу і здібности і дуже спричинилося до піднесення культури тодішньої Європи. Не в ганьбю, як думає Куліш, порівнювати запорожців з середньовічним лицарством, тільки навпаки, доказом їх високої культурности й формотворчого духа. Даремно очернювали козацтво і дружинництво, наші полякаї теж несправедливо намагалися очернити і їх стихію - степ. Все, крім застиглої ставки й садка було їм осоружним! Але наше лицарство якраз у степу виплекало свій гордий дух, ненависний оидням, виплекало "анархію степової романтики".

"Степ - це був "сухий океан" наших конкістадорів, усе овіяний чаром неомертельної романтики й поезії /чужої гніздицею і сидням/. Була це романтика нашого мандрівного лицаря, чужа "культурним" Санчам Панчам".

"Таким мандрівним непосидючим лицарем був Святослав, який казав: "не любю ми єсть в Київі жити", все його тягло в степ на Дунай, будувати далеку імперію. Таким мандрівним лицарем була княгиня Ольга, жінка "мудра зіло" з мужеським розумом і нахилами, яка "хотіла градом і по містом, учаша віри Христової"... поваливши "требища і куміри окрушати". Мандрівними лицарями були й ті, що бігали степом "мов сірі вовки", щоб "іспити шоломом далекого Дону". Мандрівним лицарем був Володимир Всеволодович, який "на землі опав і дому бігаєть, і по лісах ходя, сиротину носить одєжу", справляючи оное княже лицарське діло. Таким мандрівним лицарем був Володимир Святий, бо "того старого Володимира не лєзі бі пригвоздити к горам Київа", як і того козака Коновченка, якого не можна було нічим пригвоздити до хати, якому соромно було, щоб його "домарем прозивали" і який ішов у степ гуляти, віру овяту проти татарви захищати. Такими мандрівними лицарями були виворожені генієм Шевченка козаки, бо козак "і воє, і гарше з усієї сили", "нема в його ні оселі, ні ставу ні саду". Такими були й мандрівні лицарі, оспівані Котляревським, прозвані Шевченком "вагачом пройдисвіта" Енея. Таким був і їх типовий кошовий Еней-троїнець, який "окитався по миру, мов ланець, по всім товкся берегам" і взагалі був "завзятіший із всіх бурлак". Таким був ідеальний образ мандрівного лицаря нашого литовського періоду, опоеетизований Михайлом Литвином, з своїм наказом брацтва лицарському: "храмини да не соградите, і сімена не сійте, но в кушах да живете", як козак в байраку. Таким мандрівником був і Шевченко, що змалку любив

блукати, шукаючи місця, "де небо упирається в землю", якого картали дома за "бродяжництво", а брат даремно намагався привчити до хліборобської праці, бо він кидав волю і йшов бродити... Сам ще не свідомий, яку форму прибере пізніше його мандрівна туга, форму геніального мандрівника по простору нашої історії, збирача й поета її блискучих духових окарбів.

Про цей світ блукаючих лицарів, які не трималися хати в козацькій добі пише пані Бфименкова: "замешкали на пограниччю з кочовими ордами, ці лицарі все були готові зложити свої голови". Ці осадники "не покладали на державу й на упривілейовані кляси журбу про свою безпеку", брали це завдання у власні руки. "Сильне, горде, свободолюбне населення тих земель природно видвигав з свого середовища людей, які мало дорожили приємностями осілого хліборобського життя", яке не забезпечувало завтрашнього дня, вважаючи далеко кращим, "привабливішим і займаючим з переслідуюваної звірини, обернутися в сторожевого чи ловчого пося, помінятися ролями з ворогом". Так повстало населення особливого типу, що відзначалося "загартованістю, мужньою погордою смерті, що безпастанно заглядала козакові в вічі, любовю до свободи", козак "не дорожив життям, не дорожив майном". З тих степових орлів, що штурмували Білгород і ходили по Чорному Морю, вийшов і Байда. Створена ним степова романтика з якої черпав свої сили і натхнення і Сірко і Хмельницький, допомогла відродитися в козащині старій князівській Русі і створити нову блискучу культуру гетьманщини, до якої навіть самі хлібороби культурники не додумалися б, як не додумалися б до культури князів Київської Русі тодішні омерди без Ігорів і Ольг". Цей дух мандрівного лицаря, творця культури й імперії та оборонця її, погромника номадів і творця держави, одушевляв і "воєнників Христових" старої України. Таким був св. Антоній Печерський, якого Господь післав блукати "в страну грецьку", а потім "нача /він/ ходити по дебрах і по горам", "странствуя за страньшого Господа", або його апостола Андрія, що теж був великим мандрівним лицарем Христа. Таким странником був Вишенський, для якого священник був "голяком і странником". Таким странником був Сковорода, мандрівний філософ. Вони були - за Сковородою - "нищії духом", це б то хоч може не раз і багаті, але не привязували великого значіння до дочасних благ, не давали уярмити ними свій дух і совість, які "уповали на Бога", не "на окровища своя", Такі нарешті, були наші "вагі окольярес", колишні "мандровані дяки", яких життя вирізнялося "продерзостію і отвагою" і які вправлялися голодом в іспитах всякого роду".

"Все це були лицарі створені, як писав Максимович - двома стихіями: наїздницькою і християнською. Дух боєвий, наїздницький, ратний дух, вихований вічними герцями з кочовиками і дух греко-православний, вихований від часів Володимира і хрещення старої Київської держави. Живий вплив цих двох

стихій разом з природними прикметами "їх душі", уформував їх в да-
чу, її основні властивості - понуру,
таку здібну до внутрішнього жит-
тя глибину духа, яку, з покоем віку
взлеліяло в них рідне Чорне Море
й тужливу очайдушність до якої
наклонило їх життя в Дніпрових
степах".

Дві наші рідні стихії, які таку домінуючу роль грали в ге-
роїчні періоди нашої історії, за морських походів Олега і коза-
ків, за часів степових лицарів Святославів і Хмельницьких, За
Христових мандрівників, які всі разом розширяли границі Землі, і
впливів нашої культури, приносили світло християнства, тримали
під острахом варварів і кували душу свого народу, горду, тверду
і мудру, далеку від адриатичної душі нових "культурників", що прий-
шли їм на зміну з своїми "доматорівськими" і поляжайськими ідеала-
ми вегетативної культури дроворубів і водоносів. Були це святі і
герої, які стояли в один "язик" країну своєю безстрашністю і
мужністю і здобуток в світському і духовнім подвижництві шляхет-
ністю душі" /"Дух нашої давнини" ст. 254-258/.

Як бачимо отже зі зреферовання змісту і з численних цитат
Донцов справді у цій книзі лише даліше розпортав і поглиблював
ранішні висловлені ним погляди.

Про "гієрархізоване суспільство" пише він ще в 1922 році в
Літ. Наук. Вістнику також і в "Націоналізмі" і в багатьох інших
писаннях говорить про прикмети, про плекання характерів і значін-
ня характеру. У році 1923 писав Донцов: "Кріза нашого націоналізму
не в тім, що нація "не дозріла", не в вадах програми, лише в браку
людей... "Спір про "програми", "коаліції", "концентрації", "ори-
єнтації", що ведеться цими людьми ні до чого не doprowadить! Це
живі трупи, що забули вмерти" /Л.Н.В. стр. 70/. "Всі вони" чита-
ємо далі, "виховані в поняттях бл. пам'яті "Нової Ради", це були
люди, яких тепер називають більшовики "мягкотелами". Говорючи про
вдачу і прикмету еліти, говорить Донцов і про ті погляди, які во-
на повинна мати, отже про речі світоглядні. Те, що торкається
світогляду - є в повній згоді з тими, що ми згадували в першому
томі, бо світогляд, який Донцов хоче бачити у кращих людей "в ово-
їй основі світогляд націоналістичний. Чи він є більш скомпліко-
ваний /у модерного націоналіста/ чи більш примітивний /у князів-
ського дружинника/ - не міняє справи".

Хоча та праця, як бачимо, повністю трактує про прикмети вда-
чі - але ж тим Донцов не зменшує ваги світогляду. Потрібне одне
і друге бо, це писав Донцов: "є велика небезпека від того, що
"наш нарід ст. б'єтсь обезволенний і "обезмозглений"... без націо-
нального "вірух" і без сильної волі боротися за нього "саме" в
такий момент".

Тому Донцов хоче запалити великою вірою молодь, хоче їй
прищепити бажання наслідувати наших великих предків, яких може
навіть де-що ідеалізує, показуючи їх такими, якими вони самі
себе бачили хотіли.

Хоче Донцов викласти "дух мандрівного лицаря і творця культури й імперії та оборонця її, погромника номадів і творця держави", той дух, який "одушевляв і їх і "воєнників Христових" старої України". Бо, твердить Донцов, ці власне "лицарі" меча і хреста пізніше "отворили нову блискучу культуру гетьманщини, до якої мабуть самі хлібороби-культурники не додумалися б" /ст. 258/.

Але ні на хвилину не можемо забути слова Донцова: "Бач, згляу з дим є чин, хоч би як перо хитрий, не кермований ясною ідеєю, не примиренною і продуманою до дотайлів" і що тому "такі й ідеї. СЛІД ДАТИ ЯСКРАВІЙ ЗМІСТ" бо знову "тепер маємо час на вироблявання ідеології".

Найкраще опрацьовану ідеологію однак могли би без шкоди з'єсти мислі, так, як без борців за соціалістичні фантазії й теорії - з'єли б Маркоїв "Капітал". З другого боку - і французька революція без тих філософів та авторів, які її приготували була б звичайно жакерією /подібною до гайдамаччини / і не відіграла б не лише в історії людства, але і в історії Франції жодної більшої ролі.

Це треба увесь час пам'ятати і не нехтувати ані одним, ані другим /ні світоглядом ні якостями вдачі національного проводу/.

Уважний читач не може сумніватися, що ті світоглядні тези, які ми викладали в першому томі є в повній згоді з тим, що писав Донцов, що викладені за порядком і систематично здобутки природничих, економічних та соціологічних наук допомагають кращому зрозумінню думок Донцова.

Про властивості характеру, які треба плекати - ми в першому томі не писали, рахуючися з тим, що по перше реферуючи писання Донцова про це згадаємо, а по друге - що і "Пласт" і інші подібні організації, плекають в істоті речі властивості характеру, подібні до тих, які вважає потрібним плекати Донцов.

Однак, як показує практика, коли пластун не є британцем, лише українцем - /у складних наших обставинах / він без детально опрацьованої ідеології не знає, що є варте його підтримки, а що - ні, що наближує мету, а що штовхає наманівці.

У народів державних світогляд не відіграє аж такої великої ролі, як у народу не державного, хоча і у них він має велике значіння.

В наших умовах ґрунтовний перегляд усіх поглядів політичних, а в першу чергу пов'язаних з українською справою є konieczний. Конечне засвоєння нового світогляду і опрацьовання нового, справді українського програму. Правильність нашого твердження підтримують загальновідомі факти із недавнього минулого та а сучасного, в яких де-які ми нагадаємо, щоб краще засувати konieczність засвоєння нового світогляду.

Усі ми знаємо, в якому душі виховувала московська держава і оточення /яке само було наслідком московського панування / нашу інтелігенцію.

Усі ми знаємо, що ті українські політичні діячі, які мали вплив, а потім і владу в 1917 році і гадки не мали творити окрему державу і на думку їм не спадало, що може дійти до збройного конфлікту між ними і "поступовою Росією"!

В. Винниченко, у своєму "Відродженні нації" писав: "Ми стали частиною /з моментом революції 1917 р./ - органічною частиною активного, живого ЄДИНОГО ЦІЛОГО. Всього окремих і окремих ВСЯКЕ ВІДОКРЕМЛЕННЯ СЕБЕ ВІД РОСІЇ, здавалося, і не існує і абордним. Ми так широко, так безоглядно були захопані у свободолюбність, у широкість морально-волевої демократії" /ст. 43/.

Це значить, що московська імперія виховала діячів Центр. Ради так, як виховується "вірного пса", що навіть отруту приймає з руки пана з песичою відданістю.

Вони були певні, це випливало з їх світогляду, що "оводолюбна московська демократія" передасть "згідно з програмою" своїм вихованням керування в їх імені Україною. Вони були певні цієї "нагороді за відданість" і тому запевняли устами того ж Винниченка: "така Росія - це наша Росія... яку ми будемо берегти і боронити всіма силами" /там же ст. 48/.

Тому ці діячі, нічого "лихого" не думаючи у першому Універсалі заявили про бажання "самим творити своє життя", маючи на увазі не чекати довше на переказання влади московською демократією, лише заходитися перебрати самим керування своїми, суто українськими, місцевими справами. Коли український нарід зрозумів ці слова значно ширше, це б то, як заклик закладати підвалини власної державності - "діячі" виховані на Драгоманові /які себе протиставили, як і він "мазепинцям"/ - поважно стурбувалися. Вони вжили всіх заходів, щоб пригасити, або окерувати на манівці запал українських мас /напр. на першому Військовому З'їзді настрої був "націоналістичний" з перевагою радикально-мілітаристичних тенденцій/, але, як стверджує "Русское слово" "Винниченко та інші довго закликали З'їзд до опокон і вказували на необхідність підтримувати контакт з Временним Правительством". Вони послали до московської столиці делегацію з меморандумом в якому, "з обуренням" відкидали думку "що українці можуть хотіти відокремлення від Росії".

Вони ж, ці "діячі", убагали московський уряд дати їм змогу брати участь бодай у адмініструванні частиною України і погодилися скласти "уряд" у якому мали москвини творити половину членів "уряду", москвинам же мали належати найважливіші ресорти. Цей "уряд" мав в імені московського уряду адмініструвати лише половиною України, бо решта мала підлягати безпосередньо московському урядові.

Ці ж діячі українські допомогли москвинам зліквідувати організований самотійниками виступ військових українських частин, які захопили були Київ, розброївши московську залогу. Ці діячі на всіх З'їздах поборювали стремління українців до самотійності. І ані те, що москвини з-засідки розстріляли

багатьох воєнків українського полку, що їхав за намовою тих же діячів, боронити ворожу московську імперію, а ні те, що вірні своїй політичній лінії московські демократично-соціалістичні кола розпочали судову справу оскаржуючи тих же діячів у "державній зраді" /не зважаючи на їх "собачу вірність"/, ані навіть наступ московських червоних військ - не востані був захитати москвофільсько-провансальського світогляду тих наших діячів. Вправді, проти волі, в останній хвилині, мусіли вони проголосити ненависть до самостійності /четвертий Універсал/, однак, щойно по кількох місяцях, не маючи іншого виходу, повнобили до своїх партійних програмів "визнання факту самостійності України".

Потім один факт за другим виявляв твердий намір московської демократії розчавити і знищити Україну - але це все не зміняло їхнього світогляду.

Своєю політикою в 1917-20 рр. занести вони український нарід, на їхніх руках є кров мільйонів засланих і закатованих московськими більшовиками українців, бо то вони спричинили поразку у визвольних змаганнях. Самі вони опинилися на еміграції.

А проте вони і далі боронили свого москвофільського світогляду, лише з огляду на рішучу зміну поглядів українського загалу, головню молоді і не відважуються вони відверто висловлювати ті погляди і від часів визвольної боротьби вдають зі себе також "державників".

Але і далі вони вперто намагаються ширити ті ж твори Драгоманова, а з ними - москвофільство /і далі вони намагаються усякими способами удержувати тісний зв'язок зі своїми улюбленими московськими демократами.

Ще вони обіріхують на еміграції закатованого москвинами Міхновського, це вони фальшують історію визвольної боротьби, це вони із темних закутків пущають різні вигадки на Донцова і Л.Н.В. та це вони ж, з впертістю маньяків, творять у 1928 р. разом з московськими демократами воєні "Ліги Нового Сходу" метою якої було "не обособлення, а об'єднання", провадять у Празі "дискусії" з московськими соціалістами і не зважають на те, що за кожним разом простягувана ними рука висить у повітрі - не можуть вилікуватися від свого москвофільства.

По другій світовій війні виявляють вони надзвичайну активність, об'єднуючись з новою генерацією інтелігентів, вихованих тою ж московською імперією, лише тепер - червоною. Підставою "взаємного розуміння" знова є приховане обома групами москвофільство.

Знова /вже по цій війні/ творяться різні "східні" і "східно-європейські" об'єднання, знова творяться "уряди", які, як і колись уряд Скоропадського, - говорять про українську державу, а працюють над збереженням московської.

Виходить у 1946 році книжка Ісаака Мазепи в якій він знова, як вивчена папуга, твердить, що "коли б після вибуху революції в Росії знайшлися демократичні сили, що не дозволили б

х/ під впливом діяльності "Братства Самостійників".

більшовикам захопити владу в свої руки, то можна з певністю сказати, що проблема державної незалежності України була б поставлена раніше чи пізніше на порядок денний тільки в залежності від умов життя в ній, пореволюційній Росії" /Іс. Мазепа "Підстави нашого відродження" т. I. ст. 152/.

Коли ми на хвилину подумаємо над езопівською мовою, звичайно примітивно-ясного в овогомусь писанні Ісаака Мазепи - то зрозуміємо його думку: "коли б не більшовики, то з меншовиками московськими ми раніше чи пізніше дійшли б до згоди, а гварантії жадали б хіба в залежності від "умов життя".

Ці слова вказували, що світогляд Ісаака Мазепи, світогляд "провансальця" москвофіла, як і уряду його колеґ, лишився той самий, що й був у 1917 році.

А цей факт /зафіксований у наведеному уривкові/ дав вистарчаючу підставу Р. Млиновецькому в "Історії українського народу" /1945 р./ написати "коли б Мазепа міг знова захопити в свої руки політичний провід - він би знова "повів би" тою ж старою доріжкою і знова довів би до... еміґрації" /"Історія українського народу" ст. 239/.

Захопити справжній політичний провід одностудіям Іс. Мазепи не вдалося, але вдалося організувати маріонетковий провід і вже в 1948 р. "Закордонна Комісія У.Н.Ради" отвердила, що вона думає про якусь "систему співжиття народів", очевидно "Східної Європи", в основу якого, як і в 1917 р., "має бути покладена засада самовизначення" і має підтримуватися "ПІСНА кооперация усіх народів Східної Європи".

Так знова виплинула в замаскованій формі ідея "федеративної Російської Республіки", в якій знова Ісааки Мазепи "боротимуться" за "право на самозначення" та за "визнання впринципі" права на автономію України /яка тепер, за більшовицьким зразком - зватиметься "самоостійністю"/.

Минув ще рік, і в американському півтажневнику "Америка" з 14 жовтня появляється доослівний відпис з автентичного звіту довірочної наради українських соціалістів з соціалістами московськими в Н'ю Йорку, дня 18 вересня 1949 року.

З українського боку взяли участь відомі всім з року 1917-20, вистарчаючо скомпромітовані постаті "Іван Паливода /партиїний колеґа Ісаака Мазепи/ Л. Ганкевич, Наріжний, Марґолін, Григорев-Наш, Кедровський, Безручко, Чиж, а крім того "зі свіжого транспорту й "останнього видання" - п. Дражевська, п. Міщенко та інші.

З московського боку присутні були, як казав Шевченко, "неудобозабиваємі" вороги української нації: Чернов, Бутенко, Шорін, Церетелі, а також Дієпров та інші.

Очевидно "взаємне зрозуміння" було повне, а подробиці національної зради докононої українськими діячами тримаються в таємниці, поки не вдасться їм "обробити" і підготувати українську еміґрацію!

В правді, учасники, твердять, що жодних таємниць немає.

"Головна Управа Союзу Українських Соціалістичних Парцій" видала по двох місяцях /коли в пресі не переставали кружляти різні уваги з тої нагоди/ дня 27/XI 1949 року спеціальний "Комунікат" який в дійсності... підтверджував нами написане.

Комунікат твердить, що "розмови" - це була просто... приятельська зустріч окремих людей, щось такого, як той "чай" на який мріяв В. Винниченко "ходити один до одного в гості".

Пункт 3 того комунікату говорить, що "окремі діячі українських політичних груп..." підтримували "думку спільного фронту у визвольній боротьбі всіх народів поневолених ТОТАЛІТАРНО-ІМПЕРІАЛІСТИЧНОЮ СИСТЕМОЮ ССРСР" - ОТЖЕ НЕ МОСКОВСЬКИМ НАРОДАМ !

Це, як бачимо лінія "драгоманівська" - боротьби з режимом спільно з москвинами. Що це не є жодне наше припущення - про це свідчить пункт 4 того ж Комунікату:

"Політичні групи, або окремі особи з поміж росіян, що з правдивого розуміння інтересів російського народу, стоять на засаді визнання державних потреб поневолених Росією народів і реально борються за ці засади, не можуть бути в нашому політичному світі безкритично трактовані нарівні з усіма іншими російськими політичними групами, що вславилися своєю ворожістю та ненавистю до всіх державно-визвольних рухів НАРОДІВ СХОДУ а зокрема - українського".

Тут, як бачимо знова, ясно вже висунута драгоманівська вигадка, яка привела до провалу визвольних змагань 1917-20рр. про "прихильних росіян з якими однак, як побачимо далі з комунікату... дискутувати треба /на цій згоді "подискутувати" і кінчається їхня "прихильність"/!

Україна ж тут оповіщена також вже ясно інтегральною частиною Сходу.

Говориться в тому ж "Комунікаті", що й українські соціалістичні діячі і московські стоять на ґрунті "визнання самостійності України", але не договорюється, що напр. виступавши з московського боку п. Дніпров заявив "Я українець і стою на платформі визнання повної самостійності і незалежності України. ЦЕ ПРАВО УКРАЇНА МАЄ ВЖЕ 30 РОКІВ, воно зафіксоване в Конституції ССРСР і ніхто нам того права ВІДІБРАТИ не може".

Це отже значить, що мова про "Україну", - таку, як УСРСР і "українців" таких, як "Дніпров" /замість - Хрушова/ і про визнання такої "самостійності" і "суверенності", як та, яку має вже Україна протягом 30 років.

Це значить, що мова про ту "федеративну Росію", яку "будували" вперто українські соціалісти в 1917-18 роках і про "право" України бути її "суверенною" провінцією. У 1917 році домагалася Центр. Рада "визнання автономії України в принципі" і більш нічого не хотіла - нині більшовики московські "розяснілі" слова "суверенність", "самостійність" так, що вони стали рівнозначними автономії і тому... обидві сторони вдоволені. І це не суб'єктивний погляд п. Дніпрова.

П. Ніколаєвський, як і личить "руському демократові" прилюдно "кається" в недоцінюванні національних рухів і заявляє, що "тому, що в свідомість народніх мас глибоко ВВІЙШЛА ідея незалежних республік" - мусить бути це прийнято під увагу.

Якийсь інший представник московський - інженер з Москви, заявив: "нам советокім русскім странно слухать", сумніви, чи може бути Україна самостійною... "до того ми вже давно звикли" /витягає тут же з кишені книжку/ "Ось у мене в руках конституція ССРС., а цю книжку знає кожний громадянин ССРС, знає, що Україна є самостійна держава". І додає: "ми собі не можемо уявити, що при новому режимі, коли впаде ССРС - це мало впливміняється".

Як бачимо, ясно про яку "самостійність" мова! Економіст моск. Шварц також заявив, що "не може заперечувати права на незалежність, коли це нині майже є ФАКТом", але додає, що то большевики своєю "політикою вогнали народ в самостійности", кажучи, що "головна розмова має бути з Україною, з нею Росія найбільш звязана економічно". Це значить, що ходить про збереження колоніальної залежності.

Віктор Чернов /бувш. голова "всеросійських" установчих зборів якого "приятель" відчули не раз українці в ІУІ7 році, зрозумівши про яку "самостійність" мова, заявив, що він ще в І905 році в Швайцарії боронив такої "самостійности".

Очевидно п. Григорєв-Наш не мав жодних з приводу того зауважень у своєму виступі, а п. Кедровський /українець! / заявив: "мовиться не тільки про самостійність української ТЕРІТОРІЇ, але Україна брала велику участь у будуванні Росії і має свої права та інтереси також у Сибіру, Середній Азії та на Далекому Сході. Ці питання вимагають також обговорення".

Ці слова Кедровського доводять, що й ті укр. соціалістичні діячі розуміють "самостійність" так само, як і москвини /зрештою - нічого дивного - була ж по третьому Універсалі Україна "самостійною в складі Росії і не відділяючися від всієї Росії"/.

Отже тепер, вертаючи до "комунікату" будемо розуміти, що значить твердження: "Контакт окремих осіб з поміж еміграції... з тими російськими демократичними колами, що... визнаватимуть самостійне буття поневолених під Росією народів... не може бути негативно оцінюваний".

Таким чином, як бачимо, комунікат підтверджує лише те, що ми писали, а саме, що важко добачати брак характеру в тій упертості з якою ці "діячі" свій програм здійснюють, уперто, мов репях, тримаючися московського хвоста.

Вправді зроблення в моменті появи Комунікату шуму довкола приватного листа п. Левицького польському майорові і ціла та історія дозволяє припускати те, що діє в цій справі таки рука керована безпосередньо з Кремля, але це не міняє справи. Пп. Григорєви певно не встані її доглядіти, їм не дає це зробити їхнє московфільство!

На цьому кінчаємо наш досить "довгий" приклад, але тішимо

себе надією, що він вистарчаючо ясно і переконуючо доводить правильність нашого твердження про вагу опрацювання і поширення правильного світогляду. Адже ж перераховані особи та їхні одностайні відзначалися і упертістю і завзятістю і навіть не бракувало їм, прищепленої виховачами, неморальності, підлості і нечистих рук, стосованих для досягнення їхніх цілей, для реалізації їхнього антинаціоналістичного і антиукраїнського світогляду.

Вирвання з корінням усіх тих поглядів і прищеплення правильного світогляду - ще більше має значіння, ані ж виховання характеру.

Чи реалізація тамтих ідей, ідей симбіозу, ідей "провінції", що знова вирости, як на фальшивому уявленні про світ і відносини в ньому так і на основі фальшивих відомостей з українознавства - була б для нас корисна, коли б їх реалізували високо ідейні одиниці з винятковим характером?

А до того ж такі праці, як праці Донцова можуть читати лише вже дорослі люди, які окрім того можуть /коли завдадуть собі труда/ зревідувати і змінити неправильний світогляд - правильним, ані ж змінити свій характер.

Ми свідомі того, що одне і друге є нелегко, особливо тоді, коли більша частина написаного по українськи мусить бути зревідована і виправлена, а проте - це єдиний шлях, яким можна започаткувати справжнє відродження нації.

Отже, - повторюємо: - мусимо опрацювати і виробити до деталей український націоналістичний світогляд, українську націоналістичну ідеологію, а одночасно мусимо звертати увагу на плекання вдачі тих, хто творитиме провідну верству і не тільки тих.

Однак і в справі підвищення моралі ми зустрінемося, якщо з "головним противником" - зі здеморалізованою "провансальською" інтелігенцією /бо рабство і виховання в "школі льоків" - деморалізує!/.
 Те, що та інтелігенція кричить про "етику" і "мораль" як побачать читачі зі слідуячого розділу - може лише бути доказом їх облуди, їх права на сумнівної вартості "лаври" Тартифа.

Звичайно, Донцов у період між написанням "Націоналізму" та "Духу нашої давнини" написав дуже багато глибоких змістом статей і брошур.

Слід згадати хоча б: "Таємниця організації", "Що таке інтернаціоналізм?", "Політика принципіальна і опортуністична", "Патріотизм", "Маса і провід", "Де шукати наших традицій" і велику збірку статей на теми літератури - "Наша доба і література".

Брак місця і неможливість дістати деяких з них змушує нас обмежитися до їх вичислення.

Сподіваємося в майбутньому доповнити цю працю зреферованими названих видань і радимо читачам намагатися знайти їх, але знайти оригінали, а не "другі, пофальшовані видання".

Донцов усіма своїми працями зробив дуже багато для захистання шкідливих для української нації поглядів і закладання підвалин нового, правильного світогляду.

VI

РЕАКЦІЯ НА ТВОРИ ДОНЦОВА ЕЛЕМЕНТІВ ЯВНО-ВОРОЖИХ УКР. НАЦІОНАЛІЗМОВІ. ЗНАЧІННЯ І ВПЛИВ ПРАЦЬ ДОНЦОВА.

Очевидно, ворог українського народу пильно приглядається до діяльності Донцова і та праця не уникає його уваги. З окрема реагує на появу "Націоналізму" преса видавана москвинами для українців. Ще свого часу ідеологічний орган "Більшовик України" /ч. 2-3 за 1926 рік/, який виступив проти "Націоналізму" мусів однак признати таке: "Своїми мітами дає Донцов українському суспільству смертельну отруту"... /не забуваймо, що це пишуть окупанти для українців/, признаючи тим, що появу цієї праці не можна легковажити. Далі ж мусіли написати і таке:

"... його поклик до культивування волі не позбавлений значення і для нас... його заклик до волі не повинен безслідно пролуhati й мимо нас" "Аспірації широкі, всеукраїнські".

Згадують про Донцова на окупованій Україні часописи окупантів і пізніше. Той же "Більшовик України", який в 1926 р. у статті "Новий ідеологічний маніфест українського фашизму" писав про "Ідеї національної романтики" обраховані на українську інтелігенцію" в "Націоналізмі" та підкреслював, що Донцов "перед усім важить на замовніші /??/ шари нашого селянства" у 1929 р. стверджував, що "ідеї Донцова знаходять собі де-яких послідовників і тут" /в УССР/.

Але вже в 1926 році "Вісті" сумніваються чи націоналізм Л.Н.В. знайде вихід із кризи, бо на Великій Україні - панує комунізм, а "галицька інтелігенція - з такого матеріалу, що з неї кулю виліпити трудно" х/

Два роки ж пізніше "Пролетарська Правда", придивившись до практичних наслідків появи "Націоналізму" і маючи досить часу проаналізувати ситуацію та продумати ідеї Донцова, заявила, що "трагедія Донцова" в тому, що його ідеї ПРОПАДУЮТЬ ІДЕЇ "ВЕЛИКОЇ НАЦІЇ", які очевидячки були чужі українському провансальству.

Але цю цитату ми подаємо на своєму місці в цілості.

Ми, зі свого боку, мусимо ствердити, що ці ідеї дали нам все, що було, за роки існування Л.Н.В. та Вістника, кращого в нашій літературі по оба боки "рижської лінії" а з хвилиною, як замовк ЛНВ і Вістник - письменники ті, що йшли певним шляхом і давали твори великої мистецької вартості і виразного спрямування, почали виявляти тенденцію заховуватися так, як... корабель без

х/ московська солдатська приказка говорить: "з г... не сделаеш пулі".

керманіча, або керманіч без компаса.

Зле стоїть справа виховання характерів, але далеко гірше стояла справа в ділянці ідеологічній. Тут мало було оформлювати в мистецькі образи, надавати крові і тіла, або патосу і дзвінкості вже сказаним думкам. Тут треба було "пропедевтику" вивчити і почати писати "виклад" предмету - це б то дати саму до деталей опрацьовану ідеологію. На ряд проблем вправді співробітники Л.Н.В. в своїх статтях дали певну відповідь, але треба було дати цілість і треба було згуртувати довкола неї громаду апостолів. Саме це, як побачимо далі, завдяки впливові багатьох чинників, не було dokonane.

На перешкоді стояла опівчинність:

а/ браку природничих знань і впливаюча з нього вузькість обрію,

в/ впливу великої частини досі написаного по українськи, а в першу чергу - приступнішого масовому читачу, яка прищеплювала молоді багато фальшивих поглядів та ідей.

с/ загального низького рівня освіти і браку ґрунтового знання про наше давнє і недавнє минуле.

Все згадане разом впливало так, що читач не одну з висловлених Донцовим ідей або не міг зрозуміти цілком, або розумів не так, як думав Донцов, висловлюючи їх.

Де-коли таке нерозуміння доходило до того, що нагадувало виклад християнського місіонера на тихоокеанських островах, коли тубольці вислухавши виклад про те, чим є дух, душа / з цілим рядом прикладів/, приходив до висновку, що за наукою білих, в людині, в середині є дим...

Це не є жодне перебільшення! Вистарчить хоча б перечитати у довоєнному "Студентському вістникові" статтю /здається - Штикала/ на тему статті Донцова "Партія чи орден". А таких прикладів можна подати безліч. Такий стан в першу чергу утруднював працю над дальшим опрацьовуванням ідеологічних питань. Тому ж, що Донцов пишучи свої праці не написав попереду якогось більшого підручника, подібного до московсько-більшовицького підручника "Політґрамоти", який популярно і за порядком ґрунтував би підставові речі без яких неможливе розуміння його праці і систематично та приступно викладав би його погляди - здебільшого читачі окремі, ґрунтовані Донцовим, проблеми /навіть приблизно коли зрозуміли написане/ не пробували передумати і пов'язати з іншими проблемами в дусі одного світогляду, а "вибирали" і намагалися засвоїти те, що їм "сподобалося" - вичитану, як вони казали "правильну думку".

Робили це часто майже механічно, не розуміючи істоти, не розуміючи підстав на яких вона спочивала. Прикладом, що зявляється сказане може бути безперечний факт, що дуже багато навіть "ширих" послідовників Донцова погоджувалися з усім написаним Донцовим, а одночасно... заперечували здобутки природничих наук, наївно заперечували "дарвінізм" і не розуміли, що ціла філософія націоналізму, ціла "система тверджень"

ріжних філософів цитованих автором "Націоналізму" спочиває на місці підмурівку здобутків природничих наук і в багатьох випадках висновком з них.*)"

Читачі Донцова здебільшого того не розуміли, як не розуміли, що Донцов ставляючи на деякі тези більший наголос, тим самим не відкидав цілком того, що уважав самозрозумілим і тому тільки не наголошував.

Так навіть у прихильників Донцова повстала в голові дуже часто саламаха, чи краще сказати, якийсь вінегрет, в якому були змішані механічно погляди, що не мали зі собою нічого спільного.

Усвідомлена до дрібниць ідеологія - легко і певно тримається в пам'яті, а механічно засвоєні речі й фрази - легко частково забуваються, а частково - деформуються і звичайно не можуть бути підставою для дальшої праці в тому ж напрямкові.

Все попереднє згадане не лише перешкодило появі праць розгортаючих українську націоналістичну ідеологію, але дало в ній тямово оприятливі умови для плянкової пропагандової акції веденої в практиці спільно всіма представниками українського "провансальства", стимульованої дуже часто з розумом, ворогами українського народу та його відродження. Не слід рівнож забувати і того, що в порівнянні з націоналістичним світоглядом, світогляд соціалістичний є досить примітивним і тому є більш приступний для менш освіченої публіки.

Не раз рівнож грало роль ображене самолюбство дрібних людей, які намагалися помститися за те, що Донцов виявив хиби їхніх писань. До таких належав хоча б Вячеслав Липинський, В. Мартинець, Іо. Мазепа та інші. Донцов не мав нічого до Липинського, яко особи, але, що наївна українська публіка не могла сама розібратися в наче б то "державницьких" /в дійсності - москво-фільсько-провансальських/ концепціях Липинського /див. "Український націоналізм" т. I/, то мусив виступити з їх критикою.

Донцов цілком спокійно виявив, що криється за монархічними концепціями Липинського в кількох статтях написаних у різний час. Зокрема Донцов дав навіть місце в Л.Н.В. "гетьманцям" для полеміки і Залозецький двічі забирав голос на сторінках Л.Н.В. полемізуючи зі статтями Донцова "Панько-мушкетерський центавр і неомонархізм" та "Тарговица чи Полтава".

Але роздратований розшифровуванням його поглядів В. Липинський накинувся з непристойною писаниною, переповненою лайками, на Донцова.

Ці напади разом цікавлять нас лише постільки, поскільки всі вони в сумі доводять безсилість ворогів націоналізму зробити якийсь поважний, справді узаasadнений закид, однак про них також треба знати і хоча те що претендує на назву "критики" треба розглянути докладніше.

Закінчивши огляд важливіших праць Донцова ми мусіли б далі перейти до засвоєння того, як і що саме "організовані націоналісти" переймали і перейняли з думок Донцова, а щойно потім подавати в хронологічному порядку напади ворогів націона-

*Звертаємо увагу, що видані в СРСР підручники "Дарвінізма" спотворюють науку Дарвіна.

лізму. Однак, один поважний аргумент промовляє проти того і змушує нас розкласти матеріал інакше.

Річ у тому, що "закиди" /краще буде сказати, як побачимо далі, "наклепи" /роблені були протягом останніх 30-40 років, майже ті ж самі, а тому зручніше для читача є, коли ми спинимось де-що над цією справою, так би мовити "за живої пам'яті", це б то, коли читач краще пам'ятає всі зреферовані нами, думки Донцова.

Тягдоти викладу це не буде шкодити, навпаки, олідуючий розділ /"Сторінка з історії" /буде тоді більш зрозумілим.

Природно, було б добре, коли б ми могли подати цитати з найдавніших нападів на Донцова і так в історичній перспективі розгорнути загальну картину тих нападів.

На жаль, однак, умови еміграції унеможливають нам познання наших читачів з оригінальними текстами передвоєнних нападів. Тому муємо обмежитися лише до згадки, що вже в 1913 році заатакували його однозгідно і комуністичний соціаліст Коряк і соціал. демокр. - Л. Юркевич і "народник" - Фремов.

Всі йому закидали тоді "шовінізм" і націоналізм.

Отже, перейдемо до огляду нападів, зазначивши однак, що далі рівнож не будемо спинятися докладніше на тих нападах які містилися на сторінках видань "організованих націоналістів", бо їх доводиться розглядати в наступному томі.

У 1920 році виступив проти Донцова Василь Панейко /колишній редактор "Діла" а пізніше - високий урядовець дипломатичної місії З.У.Н.Р./.

Панейко обурювався на протимосковський характер "Підстав нашої політики", та доводив, що всі держави світу, можуть підтримувати українські стремління об'єднатися в межах Московської імперії, що "самоостійність" можлива лише в більшовицькому розумінні - "самоостійного" члена очолюваної Москвою "федерації". А що увесь світ буде стояти на перешкоді самоостійності України у "зміслі антиросійському".

Там же писав яono: "Україна всіма основами свого буття предис-тинована жити й розвиватися в зв'язку зі своїм північним сусідом і добратимом... усувається на другий план... питання про форму, зміст і назву такого політичного новотвору". /"Зєднані держави східньої Європи"/.

Ця брошура не висуває жодних поважніших закидів проти праць Донцова /викликана була "Підставами нашої політики" /але у відміну до всіх інших книжок і статей спрямованих проти Донцова - в ній виразно вишнута контрпозиція об'єднання з Московщиною.

Інші, що виступали до того і після того, - завжди намагалися не виявляти виразно, яку політичну лінію вони хотіли б заступати.

Пізнiйшi виступи проти - здебільшого були подиктовані тими чи іншими внутрішніми політичними причинами /виборами, боротьбою за молодь, тою чи іншою статтею Донцова, що часто викривали угодівські потягнення тих, чи інших груп/.

Серед них слід згадати: демагогічні статті комуністів В. Бобинського, /"Вікна" 1929/, Галана, такі ж виступи т. зв. укр.

монархістів /"Передмова" В. Липинського та статті Назарука/, замітки в "Громадському Голосі" та інші радикальних виданнях, брошуру Пушкаря "Націоналізм" /написану крайнє демагогічно, нечесно, примітивно, а до того ж виявляє цілковите нерозуміння автором справи, про яку пише/. Цю останню - видали радикали, які рівнож містили демагогічно-провокаційні замітки в одному журнальчику "Проти хвиль", до якого назви додавали аматори іронії "але за водою".

Нападали рівнож енергійно ундіоти, як у своїх офіційних органах так і в "сателітному" органі /наче б то націоналістичному/ редагованому Боднарівичем, що і спеціалізувався у писанні пашквілів.

Скільки того було може уявити собі читач, хоча б на підставі такого /не повного! / обрахунку нападів тільки за один місяць першої половини 1933 року: "Дзвони" ч. 5 /"Вістник і ідеологія Д. Донцова"/, "Нова зоря" /"Не можу мовчати", "Націоналізм Донцова"/, "Мета" /"Від ідеології до зоології"/, ця остання була з признанням зреферована більшовицьким "Гартом" під заголовком: "Свій про своїх, або "Нова зоря" про Донцова"/, більшовицька "Українська думка", харківський "Комуніст" /ч. 91 "Переклик інтервентів"/, "Громадський голос" /дрібні демагогічні замітки і статті/, "Діло" /"треса протиділати"/ - ця остання статтю пера Целевича - з вдоволенням передрукували "Газета поранна" і "Хвіля". "Закиди" були більшові і досить потріпані, але й до нині повторюються тому, що на ніщо більше антинаціоналістичний табір спромогтися не воли. В "Додатках" друкуємо уваги видруковані з нагоди цього виступу "спільним фронтом" усіх провансальців, які появилися у "Віснику" за VII-VIII 1933 року в "З-пресового фільму", ці уваги з одного боку засовують уся безглузду абсурдність вигадок, якими воювали проти Донцова і Л.Н.В., та "Вістника", а з другого боку показують де є "джерела надхнення" пп. Шереха, Левчука, Голубенка, Іс., Мазепи, Лагодиського, Мартинця, Соодовського та інших, які знову і знову переписують "наклепи", яких фальшивість була давно і не раз засовувана.

Треса тут відмітити, що ще за довго перед війною почали де-які партії стосувати мімікрію для поборювання українського націоналізму.

Так ундіоти /"Українське Нар. Демокр. Об'єднання", а в дійсності знова зіплена "трудова партія", "партія "Діла", яка під впливом невдач і власних помилок розпалася на кілька менших політичних угруповань в році 1923/, Творять наче б то "націоналістичну" групу під проводом Боднарівича. Вони ж намагаються впливати і на "організованих націоналістів" через персональні зв'язки. Так звані "уенерівці", а властиво група прихильників Андрія Левицького починає з цієї ж метою видавати за польські гроші кварталника "Ми". Цей журнал у своїй мімікрії посувається так далеко, що не розуміючи істоти націоналізму, думає чомуось /можливо таке фальшиве уявлення викликали де-які з віршів вміщені в Л.Н.В./, що націоналісти повинні ідеалізувати.

"варягів" і тому містить на обкладинці журналу "варяга" з піднятим мечем. Самозрозуміло журнал не мав нічого спільного з жодним, а тим більше українським, націоналізмом, навпаки, був типово "провансальський", "драгоманівський" і антинаціоналістичний. Довкола нього гуртувалися люди, що з тих чи інших причин "потребували грошей". Чоловим "публіцистом" мусив стати у них amator археології і знавець старого мистецтва Б. Ольхівський, у якого його молода жінка - московка стало жадала грошей. Це й змусило його до виписування несмачних вигадок на адресу Донцова, за які - платили урядові чинники Польщі.

Це ж "видавництво" пустило в обіг брошуру, яка може вважатися "зразковою" збіркою інсинуацій і фальшованих цитат під назвою "Донцовщина", автор її заховався під псевдом "Доленга".

Ще перед тим намагалися подібним способом зліквідувати вплив "Вісника" московські більшовики, які розпочали широко закресну акцію, яку вів московський консул у Львові - Лапчинський. Лапчинський був українцем з походження, вмів говорити по українськи і тому був посланий Кремлем до Львова. Він оплачував усе видання грубого, ілюстрованого місячника /значно грубошого за Л.Н.В./ "Нові Шляхи", протягом кількох років. Редактором його був призначений /навімисне/ не комуніст, совітний діяч і письменник - І. Крушельницький. Консулят оплачував видання в той спосіб, що він купував 500 прим. кожного числа за го-тівку в доларах, по московському урядовому курсу на... переробку на папері.

Ця вся історія була "публічною таємницею" і з того приводу карикатури містилися досить часто в гумористичнім часописі "Зиз".

Як бачимо з наведеного, усе "провансальське українство" дружньо, спільним фронтам /і то не перебираючи в засобах/, намагалося "знищити" український націоналізм в першу чергу компромітуючи й атакуючи його ідеолога - Д. Донцова.

Дрібніших нападів ми не згадуємо, а їх рівнож не бракувало.

Не зважаючи на те все "Літературно-Науковий Вісник" та "Вісник" редагований Донцовим, домінували рішучо і гуртували довкола себе найкращі сили, існувавши тоді.

"Літературно-Науковий Вісник" та "Вісник" існували лише на гроші одержувані з передплати, не мали ані ілюстрацій, ані додатків, а проте, завдяки правильності світоглядової лінії, добору мистецьких і наукових сил - мали ту перевагу, про котру ми згадували. Редагував Д. Донцов Л.Н.В. та "Вісника" від року 1922 до 1939.

Перед другою світовою війною Д. Донцов був арештований і посаджений до концентраційного лягеру в Березі Картузкій.

Під час війни Донцов не хотів бути на території окупованій німцями і тому виїхав до /тоді ще незалежної/ Румунії, де й почав видавати журнал "Батава". Однак і в Румунії незабаром запанували німці і тоді Донцов звідти виїхав і сидів не виступаючи в пресі - спочатку в Берліні, а потім - в Празі.

По війні він опинився в Англії й аж до переїзду до Канади не брав участі в політичному житті еміграції, це б то до середини 1947 року.

Большевицькі публіцисти і преса /про напади котрих ми тут не згадували /увесь час, як до війни, так і після війни, згадували Донцова "не злим тихим словом" /де-які згадки цитуємо в наступному трі/. Тому, що українці не перевезли "поза залізну заслону" книжок Донцова - на терені Західної Німеччини можна було знайти в приватних руках не більше 4 прим. "Націоналізму". Така картина не лише сумнівів, що нападати на Донцова не було ні у кого з тих "біжучих" причин, а однак напади почалися.

Як посячимо далі, що єдине розумне пояснення цього явища є таке: Москва слушно уважає найзлішим своїм ворогом український націоналізм, а прив'язуючи цілком олушно велику вагу до світогляду та ідеології - хотіла, "ліквідувати" Донцова, - ліквідувати ті о к р е м і націоналістичні ідеї, які все ж зустрічалися і почали зашеплюватися і серед "організованих націоналістів" і серед студенської молоді, докінчити почату ще за пановання німецьких нацистів ліквідацію гурта найближчих співробітників Л.Н.В. і "Вістника", як фізичну /Ольжича, О. Телігу/, та і пізніше моральну /Самчук, Б. Маланки/. "Зліквідовано" пізніше /"на всякий випадок" / Ю. Кленак та вжито заходів для ще посмертної ідеологічної ліквідації шляхом офальшовання творів і поглядів Леоніда Мосендза. Крім того велася плянова акція ліквідування ідей ширених самим Донцовим, шляхом перевидання - писаних Донцова з пофальшованими текстами.

Безперечно усі виступи проти українського націоналізму по другій світовій війні /виступи проти Донцова і "вістниківівства" /були кермевані, або інспіровані одною рукою.

З цієї мети опановується організація письменників "М.У.Р.", однак і тут теж стосується "мімікрія". Номінальним головою "М.У.Р." роблять ворожі націоналістичні кола - Уласа Самчука, який можна сказати "виховався" в Л.Н.В. та "Вістнику" на письменника, а який мав на жаль значно більше "дрібної амбітності" ніж хисту і політичного розуму.

Тому він дуже добре надавався, як "параван", що позбавляв сіру масу можливості зорієнтуватися в тому, що діється.

В році пса-гончака, керований вправною рукою, виступив у цих ловах "на великого звіра" - п. Ю. Косач, про якого мусимо написати тут кілька слів.

Ю. Косач, походить з тої ж родини, що й Леся Українка, компромітуючи своєю писаниною славне ім'я великої поетки.

Ріс він на селі в маєтку, на Ковельщині в нездоровій атмосфері. Коли приїздив із середньої школи на свята - попадав в оточення буш. москов. офіцерів, п'яниць і розпусників. Оргії з оільськими дівчатами, п'яничення - це були приємності, які займали оточення. Треба думати, що погляди того оточення вплинули на Косача-кшака фатально.

Він має певний хист оповідача і перші свої спроби /наслідування Хвильового / послав до Л.Н.В.

Донцов завжди намагався допомогти молоді і заохотити її до творчості, отже тому вмістив і ті перші "проби пера" Ю. Косача.

Саме тоді почали виходити фінансовані більшовиками "Нові шляхи". Косач спокусився на гонорари і почав туди давати свої оповідання, а "Нові шляхи" охоче йому платили, хоча б для того, щоб виглядало наче б то вони гуртують коло себе "всіх", отже і "співробітників" Л.Н.В.

Донцов, самозрозуміло, приймаючи під увагу, що Косач знав хто був справжнім видавцем "Нових шляхів" і знав, яка була їх мета - негайно усунув його з числа співробітників, зясувавши причину. в Л.Н.В.

Те, що далі писав Косач, поза легкістю вислову, не тільки не мало жодної більшої вартості, але й було шкідливе для розвитку української літератури і навіть - мови /докладні рецензії були міщені час від часу в Л.Н.В./.

Згодом, як літературна, так і ідейна вартість "творів" Косача ставала, що раз нижчою, але це є питання, яким ми тут не можемо займатися. Нас тут цікавить де-що іншого.

Отже, після того, як "Нові шляхи" замкнулися /навіть цілковито безглатна розойдка - не давала жодних наслідків/ - Ю. Косач піддурив "каяттям" Ольжича і почав працювати в пресі "організованих націоналістів". Однак він зберігав контакти і зі своїми попередніми хлібодавцями. Коли це викрилося - "організовані націоналісти" порвали з ним усякі стосунки. Тоді він переходить до прихильників Скоропадського і став редактором часопису, що виходив у Берліні, одночасно співробітничавши під псевдом у московській еміграційній пресі. Після підписання урядом Гітлера з урядом Сталіна умови - Косач виступив у редактованому ним же "гетьманському" часописі зі статтею на честь тої умови, а з окрема на честь Молотова. П. Скоропадський - обурився пробольшевицькими висловами Ю. Косача і негайно його усунув з редакції. Після того Ю. Косач нав'язує стосунки з пропагандними установами німецького уряду, а по війні - негайно пристає до "народнофронтівських" груп і починає тісно співпрацювати з т.зв. "проф. Ю. Шерехом".

У році 1946 він виступає з рефератом /"доповіддю"/ на з'їзді М.У.Р.-у, яку потім містить у цілості в "літературно-критичному" /а de facto - політичному/ збірникові М.У.Р.-у.

Головою "МУР-у", як ми вже казали був Улас Самчук /який до війни був аж до кінця - співробітником ЛНВ та "Вістника"/. У. Самчук таким чином не лише дав формальну апробату на вміщення писання Ю. Косача, але і далі формально очолюючи МУР, несе цілковиту відповідальність, як за опублікування тих хуліганських п'ятакань Ю. Косача, так і за обпльовування Ю. Шерехом не лише "вістниківів", але й загалом усіх письменників поза С.С.С.Р., які писали в роках 1920-1939. /див. "МУР" збірник I, 1946, Шерех "Стилі сучасної української літератури на еміграції/.

"Доповідь" Ю. Косача звалася "Вільна українська література" і була вміщена в збірникові II, /Мінхен, 1946/.

У ній без усяких доказів і підстав звється писане в ЛНВ та "Вістнику" соковитою мовою Ю. Косача "систематичним павіжаніє butelke поштивого русина". Далі читаємо, що ... цей "традиціоналістичний європеїзм", який був звичайним "шарлатанством" мав шкодити українській літературі.

З метою "виконати замовлення" пише Ю. Косач про "опрямлення нашої, такої ще молодої в європейському розумінні літератури на манієрі "нєшадимости", "аморальности" ексклюзивности, закабалюючи політично-злободенною, шовіністичною тенденційністю".

Справину вартіс цих тверджень не потребуємо зясовувати нашим читачам.

Не оціняючись на правду пише Косач:

"Пориваючи з гуманізмом література під знаками вістниківського леопарда, дарма, що "традиціоналістична", зривала з українською літературою традицією... літературні "ексклюзивісти", аж ніяк не могли приточити до себе Франка і Кошубинського... У ці рами звичайно не міг укластися дух української творчості".

"Європа", М. Хвильовий, горікий за фаворитівську Європу... сахнувся від тієї "психологічної Європи"... більшість творців сьогоднішньої /і вчорашньої/ Європи "літературні імперіалісти" могли через явну свою неспівзвучність з ними замовчати, або вписати на індекс. Бо хто з них міг ілюструвати доктрини шановного редактора "Вістника"? Ромен Ролан? Анрі Барбюс? Томас Манн? Франц Берфель? Джон Голсворсі? Перль Бок? Теодор Драйзер? Елтон Сінклер? Джованні Папіні?" /"МВР" II, ст. 48-49/.

Нема що й казати, що п. Косач серед призвищ яскравих симпатиків комунізму або "розчарованих" де-що в московському комунізмі, але тим не менше комуністів і "народньо-фронтівців" таких, як хоч би Елтон Сінклер, Анрі Барбюс, подав навмисне пару призвищ де-що інакше настроєних письменників однак свідомо розлячи в цьому випадкові наклеп на ЛНВ та Вістника, тому, що ті автори, які не були комуністами в дійсності друкувалися в ЛНВ та "Вістнику". Так напр. оповідання Голсворсі було друковане навіть в тому ж числі журналу /ЛНВ, книга VI, 1929 р./ в якому вміщені були й оповідання п. Ю. Косача /"Кінець отамана Козиря", "Москаліщина"/ ще перед його співпрацею з "Новими Шляхами".

Очевидно в "Європа" і "Європа" /про що виразно писав Донцов/, в "Європа" Карла Маркса, Лібкнехта, Розі Люксембург, Цвайга, Н. Сінклера, Барбюса, Маргеріта, Торреса, але й інша Європа - Європа Кіплінга, Шова, О. Овна, Баксфорда, Гвайта, Кейзера де Монзі, Жірара, Мансфілда, Зудермана, Честертона, О. Флягерті, Бенуа, Зіммеля, Німце й багатьох інших. З окрема то ж ЛНВ видрукував також твір Ромена Ролана /"Дантон"/ якого, як запевняє п. Косач, він "друкувати не міг".

Отже, як бачимо, при першій спробі перевірити "закид" п. Ю. Косача - він обертається в наклеп, а тим самим падають і пороблені з того наклепу Косачем висновки.

Щільковитою демагогічною вигадкою, обчисленою на недоумкуватість слухачів і читачів є твердження Ю. Косача, що такий напрямок ЛНВ та "Вістника" є "прямою причиною закриття нам вступу до т. зв. "великої літератури" "... Ми ж, заперечивши "всесвітняновго" ... викинувши на смітник Толстого, Достоевського, культивуючи шовінізм... бемось об поли й дивуємось: чому нас не хочуть брати до світової літератури!" /"МУР" ст. 51/.

З наведеного ясно, що це пишуть п. Косачи, /як це ми щойно казали/ для тих, - хто "беться об поли" і хто, як і слід примітивові, який звик, що його взагалі поза поріг рідко пускають та, що взагалі самому "йти" не можна, бо він належить до тих, що їх інші "пускають" /бо самі вони вміють лише плазувати!/, а тому й уявляє собі, що й "у світову літературу", так само, як у "панські покої" можуть "пускати" або "не пускати".

Такий примітив думає, що щоб "пустили" - треба "привітно махати хвостиком", "зазирати в очі" і взагалі виявляти на обличчі "благодячність" і бодай разів з 10 виоловитися з захопленням про Л. Толстого чи Достоевського. Зрозуміло, що таких примітивів, а очевидно з них складався "МУР", /бо інакше б хтось би зміюця запротестував, а хтось - голосно розреготався б/ легко переконати, що всіх їх разом з Косачем, тільки тому досі "не впустили" до "світової літератури", що Донцов замість друкувати твори Ептона Сінклера, Барбюса, Шолохова чи Бренбурга - друкував твори Лондона, Кіплінга, Зудермана, Бенуа, Жірара, Шніцлера чи Честертона.

Читачи це - несамохіть пригадуєш безсмертну пародію О. Вишні на "МУР" - /вибачте - на "ПЛУГ"!/ де репрезентантка публіки на яку числять Косачі і Шерехи, також певно "бється об поли", вигукує:

"Так ото о Тичина? Диви!

-Так ото він такий? У пенсне...

"Диви! І в штанях...

Так ото він такий!..."

Самозрозуміло та к і й публіці не може прийти в голову ані одне з нижче поданих простих питань:

1/ Чому "ЛНВ" та "Вістник" були такою "непоборимою перешкодою", коли одночасно виходило /часто матеріально ліпше поставлених/ к і л ь к а інших журналів, які заступали саме ті погляди, які так импонуєть Косачеві, згадати хоча б: "Нові Шляхи", "Вікна", "Світ", "Назустріч", або "Дзвони", "ММ", "Нову Культуру", "Культуру", "Мистецтво" і т.д. і т.д. Адже ж це журнали, які лише в межах Польщі виходили і були воі "антивістниківовкиди" під кожним оглядом?

2/ Чому писанина п. Косача, видавана окремими книжками /напр. "Чарізна Україна"/ не була "впущена до світової літератури"?

3/ Чи і "советських" колег п. Ю. Косача, різних Панців, Головків, Дончєнків, Корнійчуків і т.д. і т.д. також з "вини" ЛНВ "не впускали до світової літератури"?

4/ Чому по другій світовій війні, коли "Вістника" і ЛНВ вже давно не існувало, а "господарили" пп. Косачі, Костєнькі,

Багряні, Шерехи протягом кількох років - далі "не випустили" "творів" цих панів "до всесвітньої літератури" /самозрозуміло: те, що "метр Ю. Шерех" їх туди "випустив", наказавши "потіснитися" ріжним Шекспірам, Золям і Гете - ми трактуємо так, як і продаж таборовим спекулянтом сотні гектарів землі на місяці /?

Ми думаємо, що аж ніяк не є виною "ЛНВ" чи "Вістника" те, що п. Косач своєю майстерністю не перевищує майстерності слабенького фельетоніста брукової газетки за те є, до певної міри, заслугою і ЛНВ той безсумнівний факт, що твори з "вістниківської" доби п. Маланька, Мосендза, Черемшини, Стефаніка, Ю. Клена, Липи, Королевої і навіть Самчука - переважали на багато твори Сосюри, Досвітнього, Коцюби, Ле, Панченка, Любченка, Бобінського, Галана, не кажучи вже про Ю. Косача!

Адже ж навіть "метр Шерех" мусив проти волі признати: "Самостійний поет Юрій Клен з родився в зустрічі з колами "Літер. Наук. Вістника" /1933 р./". Взагалі для Ю. Клена характерна велика чутливість на впливи передових течій. Він умів знаходити ті гурти й групи, які вели в даний відтинок часу перед... тодішнє світовідчуження прекрасно вкладається в стару форму літературного вістниківства: імперіалістичний романтизм. Рух, бій, - а не спокій. Втручання, - не споглядання. Безмежне прагнення - а не вдоволення даним. Панування волі активної і рвучкої, а не регламентованість раціоналізму. Захоплення життям - а не втеча від нього"... /"Арка"/.

Отже, затятий ворог націоналізму українського, з тактичних чи інших причин, але мусив визнати, запліднюючий і користний вплив Донцова та редагованого ним журналу на Ю. Клена, мусив признати, що завдяки тому впливу став Ю. Клен "самостійним поетом".

А значить Косач, якого звичайно не можуть "випустити на поріг" до жодної літератури може продовжувати до схочу "бити об полі руками" і вигукувати: "так ось хто вище!"

Далі п. Косач, з явною досадою пише, що "літературному імперіалізму... вдалося посягти "командні висоти" й узурпувати провідництво! Але п. Косач не пише про те, що "літературний імперіалізм" здобув ті "висоти" ані за допомогою грошей, ані сили фізичної, ані підтримки впливових груп і осіб - тільки завдяки безперечній перевазі хисту, ідейності, розуму і провідній лінії своїх репрезентантів, яких ніхто не нагороджував на галицьких "літературних конкурсах" і ніхто не робив їм реклами в усіх перелічених по переду журналах та щоденній пресі!

Сам зрештою Ю. Косач відчуває, що його "закиди" є подібні бумерангові, а тому намагається оббрехати націоналістичну літературу, оскаржуючи її в тому ж, у чому так само безпідставно оскаржує її і "метр Шерех".

Коли ми читаємо ці оскарження-наклепи, то здається мимоволі, що то п. Ю. Косач просто занотовує тут свої власні прикмети /за винятком першої/ бо читач наш уже знає, що закликав плекати Донцов, а тим самим - які ідеали присвічували "вістниковцям"!

Ось ці цинічні наклепи: "Герой літератури /"вістниківців"-це носій кулака... це дуболобий доктринер, цинічний макіявеліст, демагог у політиці... тип карєриста, кон'юктурника... нехлюй, розгнузданий сексуаліст, жорстокий аж до садизму звір..." /ст.55/.

Спростовувати цей наклеп є звичайно зайвим.

Не менше цинізму треба було, щоб написати: "вистачило тільки... визнати себе ворогом "всесвітності й драгоманістства" /фатальних трьох М - марксизму, матеріалізму, масонства/ і дорога до... мастимости запевнена "Тисячі сопливих поперлося у літературу" - писав Хвильовий" /ст. 55/.

Не знаємо, чи п. Ю. Косач та його колеги Крижанівський і Авенір Коломиєць "визнавали" себе "ворогами всесвітності", коли послали свої перші белетристичні спроби до ЛНВ, але натомиць знаємо, що Донцов прийняв їх лише, щоб захопити знаків. Тому ж однак, що Л.Н.В /місяшна книжка/ мала лише сім аркушів - то слова Хвильового на адресу "Плуга" тут є не до речі, поскільки мова йде про "тисячі" /поскільки ж про "сопливих" - то справді завдяки поблажливості Донцова до молоді - у деяких "сопливих" /хоча б у Косача/ почала розвиватися графоманія і він досі нахабно "претяся в літературу".

Таку писанину, як щойно нами наведена /Ю. Косача/ очевидно не слід би було навіть згадувати в цій праці і ми би пройшли над нею мовчки, коли б не те, що її "фірмував" бувший сталий співробітник "Л.Н.В." та "Вістника" - Улас Самчук, який містять то все - знизився до самообльовування. Поза тим, як побачимо, ця писанина є типовою для "критиків" Донцова і націоналізму, поскільки мати на увазі її цинічну брехливість, розперезану демагогічність і виняткову безглуздість та несмачність.

Очевидно, ще раніше за Косача пустив у рух ряд наклепів і вигадок "сам" т. зв. "проф. Шерех" /його наклепи претендували на пристойну витонченість цинічної вигадки, сполученої з умисною недоговоренністю/ у першому збірнику МУР-у.

Головніші з його наклепів згадуються далі на властивих місцях, а тому на них тут не будемо забирати місця.

Очевидно між напасниками на націоналізм ролі були розділені і вони в пресі виступали потім по черзі, раз нападаючи на Донцова, раз - наче б то "об'єктивно оцінюючи", а все пильнуючи, щоб щось злого про нього писалось, щоб бризки смердючих помиїв безперестанку обхляпували націоналізм.

Ще по кількох дрібніших "випадках" у пресі - Донцов нарешті надсилав до всіх часописів "Відкритого листа" заадресованого Уласу Самчуку, як голові "МУР-у" /цей лист знайде читач у додатках/. Тут слід підкреслити, що "пятиколонники" подбали про те, щоб лист у цілому ряді органів /у тому числі і "націоналістичних"/ - не був друкований.

Лише завдяки персональному впливові одного колишнього співробітника ЛНВ - він був уміщений в журналі "Орлик" при чому редакція, в тому ж числі не лише "відхрестилася від листа Донцова, але ще й докинула свою грудку болота до дотеперішніх нападів.

Ми вже говорили про мовчання Донцова, яке тяглось дуже довго /аж до появи "Відкритого листа" і що це мовчання помічено було всіми - свідчать слова статті Ю. Дивнича в "Українських Вістях" /"Українські Вісті" в разі потреби завжди виступали з "чоловою" атакою і найбільш нищівними наклепами на все, що мало щось спільного з укр. націоналізмом і ширили бідш відверто ніж інші ідею орієнтації на "державно-творчий елемент" яким вони уважали наче б то "бувших" комуністів і взагалі вихованців Червоного Кремля. Головним редактором був Багрянний, а потім - Дивнич/. Ось як на думку Дивнича мали б де-хто сприйняти "відкритий лист" Донцова: "Постріл заокеанської гармати декого порадував /слава Богу - наш незрівняний публіцист і ще живий/".

Позиція Дивнича /це б то - намічена лінія/ є ясна, коли скажемо, що він неначе ненароком, при кожній нагоді, намагався знецінити Донцова, замозрозуміло - без доказів, а про У. Самчука пише "Я схилив свою голову перед витривалістю Уласа Самчука і перед його прозорливістю". х/ Про Ю. Шереха висловлюється: "прекрасні есеї Ю. Шереха" /мова про політичні памфлети/ і боронить Костецького й Косача. /"Укр. Вісті" ч. 76 рік 1948/.

Звичайно, згодом до гавкання більш солідних осіб, долучаються і високі голоси паршивеньких цуциків, що початково ховалися під брамами. Так і тут - слідом за Ю. Косачами і Ю. "метрами" - обзивається в ч. І "Шляху молоді" тоненький голосок Шуменка і ряд інших йому подібних.

Пізніше виступає прибораний в тогу "об'єктивності", ad hoc створений "Лагодівський" в журналі "Проблеми", який звичайно афішує себе наче б то "журнал національно-державної думки".

П. М. Лагодівський дає своїй статті "наукову" назву "Дмитро Донцов, його ролі в оформленні української духовості", але за претензійною назвою, як побачимо криється надто безпретенсійні вигадки.

Вигадки ці хоча цілковито не відповідають правді, проте були, а і певно будуть багато разів повторювані немов, щоб довести з одного боку неможливість зробити будь-який узагальнений закид, а з другого виказати усю несумлінність і неморальність "критиків", які повторюють уже виявлені і безліч разів спростовувані вигадки.

Пише Лагодівський: "Духова структура Донцова незгармонізована і повна внутрішніх противенств та несподіваних ексців, як мало яка інша".

"Наверх виявилось це в політичній кочовишці з одного табору до другого і в зміні політичних переконань та ідеологій: від "поступової" осцјал-демократії до "реакційного" гетьманства, далше від монархізму до демократичного республіканства,

х/ це останнє слово раніше /перед війною/ звикли вживати паче нове з "Укр. Вістей" коли мова йшла про Сталіна.

а звідтам до тоталістичного націоналізму, і даліше - від націоналізму до консерватизму. В останній книжці "Дух нашої давнини" Донцов проповідує головні елементи ідеології Липинського, якого він більше, як десять літ свідомо підборював, якраз за ту ідеологію... сьогодні став співробітником української католицької преси. Це один доказ, як тонко умів Донцов вичити коняктуру".

Наші читачі можуть переглянувши ще раз написане в томі III - переконатися, що всі твердження Лагодівського /повторені Ісааком Мазепою, Мартинцем, Соосновським і рядом інших/ є високані з пальця і навіть приблизно не можуть бути нав'язані до жодних, найбільш випадених фактів. Ми знаємо, що Донцов був увесь час націоналістом, пропагуючи цю ідею з подиву гідною сталістю вже більше 64-65 років і був за "націоналізм" виключений з укр. соц.-дем. партії, ще перед першою світовою війною. Тоді не міг "перейти" і не "переходив" до жодного "гетьманства" /його не було/, не пропагував ніколи монархічної ідеї і не переходив до жодного "республіканства", бо завжди стояв на становищі, що може за певних обставин надаватися "непарламентарна демократія", а за певних "олигопартизм", "диктатуру" чи "гетьманська форма влади" /не монархічна!/.

На цій позиції стояв він і в році 1916, 1920, і 1923, і 1928, і 1939 і стояв до смерті.

Самозрозуміло, ідея, яку пропагує Донцов у книзі "Дух нашої давнини" ідея коначності: плекання чеснот, які допомогли би створити нову еліту не має нічого спільного з ідеєю Липинського - шляхом відновлення консервативного монархічного ладу і створення догідних класових матеріальних умов для земельних власників - заохотити їх до поступової українізації і підтримки чомусь ними ж створеної української держави. Уважне і думливе перечитання цих двох концепцій покаже, що вони не тільки не тотожні /як було б коли б Донцов опрацював "проповідував головні елементи ідеології Липинського"/, а цілковито протилежні одна одній.

Донцов обстоює коначність шляхом плекання ряду названих ним чеснот виховання /створення/ нової еліти, нової верстви, яка завдяки тим чеснотам, очолила б український нарід в його боротьбі за державність і зробила б це з моментів високо-ідейних, ідеалістичних. Рекрутувалася б вона, як з нащадків колишньої провідної верстви так і з синів найнижчих верств. Їхні особисті якості і палка любов до свого народу перетворювала б вчорашнього жидівського наймита - Ярему у козацького провідника - Галайду.

Липинський же навпаки, обстоює виключне право керувати державою, належати до еліти людей, що зі шкурних мотивів зраджували свою батьківщину, а тепер, зрадять свої погляди і згодяться зайняти керуючі становища в державі, якої лад буде їм "до смаку", якої лад забезпечуватиме їм можливість добре жити. Він хоче привабити "панів Халаявських" та "Ярем Вишневецьких", даючи їм у державі винятково догідні соціально-політичні умови.

Але лишається таємницею Липинського хто ж має створити для тих тумів оту державу?

Як бачимо обом авторами пропагувалися цілком протилежні концепції.

Кожний легко може переконатися у всій абсурдності вигадок повторених в наведеному уривкові /без вказання джерела/ Лагодівським і рівнож /без вказання джерела/ - Ісааком Мазепом. Рівнож кожний зможе переконатися, що ці вигадки не раз ще будуть повторювані ворогами українського націоналізму.

Пише Лагодівський: "Коли модним був соціалізм, він подавав на ідеологічний ринок соціалістичний крам а г р о м и в н а ц і о н а л і з м. Коли ж кон'юнктура змінилася, він став проповідувати націоналізм"....

П. Лагодівський не зраджує к о л и на його думку "був" модним соціалізм - тим часом у 1913 році - пропагував Донцов самостійництво і націоналізм. У 1917 р. викриває суть соціалізму, як борня за волю всіх націй брошурою "Енгельс, Маркс і Лясаць, про неісторичні нації"; в брошурі "Похід Карла XII на Україну" /1918 р./ по націоналістичному трактує цю подію.

Щоб же знайти де "громив" Донцов "націоналізм" треба хіба стати сталим пацієнтом психіатра! При тому слід уважати Леніна, який уважав Донцова націоналістом - останнім дурнем.

Далі закидає п. Лагодівський, що "у писаннях Донцова завжди можна вказати, звідки, яку думку він перейняв". Ми з цим можемо остільки погодитися, що оправді в тих випадках коли Донцов переказує, або наводить чужу думку /а робить він це дуже часто, бо його "Націоналізм" напр. має до 400 цитат з різних авторів/ він завжди подає джерело, не маючи причини його затакувати. П. Лагодівський робить навпаки він ні в одному випадкові не назвав джерела вигадок та наклепів, які пускає в рух, а це де-коли могло би кинути на цілу кампанію цікаве світло. Так напр. п. Лагодівський "пускає в рух" твердження "... у відношенні націоналіста до свого народу і батьківщини повинно бути більш відданості і любові, більш пієтизму і пошани, як у ненаціоналіста... Тимчасом Донцов - націоналіст ставиться до українства мало що не з погордою. Ні тіні якогось інтимного ставлення до України... український нарід - нарід - бастард... тут - холод циніка".

Коли б ми хотіли полемізувати з п. Лагодівським - могли б навести не лише ряд цитат з "Духа нашої давнини", які виявляють захоплення Донцова героїчним періодом української історії і прикметами українського народу, як і численними висловами взятими з інших його творів, але нас більше цікавить подати звідки цю думку перейняв п. Лагодівський.

Отже, в часописі "Радянська Україна" читаємо: "...не щадить Донцов і Україну - її він глумливо називає "Провансом"... Донцов закидає Україну прозаїчною гряззю, Євген Маланек - віршованою... пароксизм окаянини викликає у них слова "Україна", "Український".

Як бачимо п. Лагодівський, у тому ж 1947 році пустив у рух

т о й ж е наклеп, який є і в цитованих словах большевицької газети, лише висловлений менш яскраво й темпераментно, а більш "науково".

Ще одна брехня написана далі в тому ж часописі чекає на "аматора", який би її пустив в обіг. Подаємо її ласкавій увазі пп. Шереха, Лагодівського, Дивнича, Іс. Мазепи, Голубенка, В. Мартинця, Лісового і інших.

Отже у тій же статті "Радянської України", що була джерелом натхнення для Лагодівського, читаємо:

"Донцов нетерпляче чекає, коли ці конкістадори принесуть на мечех" ... укр. народові долю ацтеків. Для тих, що учіляють, він готовий відновити кріпацтво, і друкує в своєму журналі статтю, яка має обґрунтувати запровадження в майбутній фашистівській Україні "права першої ночі". x/

На цю тему може т. зв. "проф. Шерех" настроювати цілу велику пропагандову статтю, яку його однодумці негайно зачислять до есеїв, а Ісаак Мазепа чи Лісовий навіть якісь "причинки" до пізнання "Донцовщини", або розвідку: "цілі вістниківства".

Як що писатимуть у найближчому часі - то не радимо повторювати наступного твердження з тої ж статті, яке такого, для якого ще не приготований ґрунт, а саме: "Любов до Москви - любов до України, ненавидіти Москву - значить ненавидіти Україну". Так його ставити справу уже можуть Галани, Бобинські, Левченки, але у нас це треба робити делікатніше, хоч би так, як це робить автор реферату "Прощання з учора", або "Когда же прийде той настощий день" /цей другий підзаголовком в московській мові/ був правдоподібно "криком наболелой душі" автора, xx/ якому нетерпиться/.

Але вертаймо до Лагодівського, ствердивши дивну "випадкову" подібність абсурдного наклепу п. Лагодівського зі щойно наведеною цитатою з "Радянської України", яка лише яких два місяці раніше за те число "Проблем", про яке мова, - побачила світ.

Такою ж чужою оклепаною вигадкою є й твердження Лагодівського "того окциденту Донцов не знав, бо був йому органічно чужий". На такий закид відповідав Донцов ще в Л.Н.В./.

А ось, що далі пише Лагодівський: "Всі ті і ще інші, противенства Донцова це другорядні речі в порівнанні з основною справою - його ставленням до релігії... Ставлення Донцова до релігії, до світа абсолютних цінностей є що найменше негативне, щоб не сказати вороже. Яскраво негативне становище до релігії зайняв він у брошурі "Школа і релігія". Далі п. Лагодівський

x/ в дійсності було під заголовком "Jus primo noctis "

видруковане оповідання, з часів середньовіччя, в якому оповідається про закохану в барона дівчину, яка добивалася сама, щоб молодий барон використав це середньовічне право.

xx/"проф. Ю. Шерех". А вираз взятий у московського публіциста і критика, яким захоплювався Ленін - М. Добролюбова /заголовок з його творів/.

у примітці наводить в и р в а н і слова, з яких шости різних сторінок брошури, а л е "дипломатично" НІДЕ НЕ ЗГАДУЄ, щ о т а б р о ш у р к а ВИЙШЛА МАЙЖЕ СОРОК РОКІВ ПЕРЕД "закідом" Лагодівського.

Коли б ми дозволили собі розшифрувати хто заховався під псевдом "Лагодівський" - ми б могли навести значно більше цитат і висловів цього пана не з перед 40 років, лише з перед 7-9 років і тим би поставили його в досить важке становище.

Справа навіть не в тому, що і Павло був Савлом, але справа в тому, що Донцов уже в період визвольної боротьби, це б то, понад 30 років тому, пише про позитивну роль церкви і боронить релігії. У 1924 році займає Донцов в и р а з н е становище в статті "Церква і націоналізм" словами: "ПОХІД ПРОТИ ЦЕРКВИ - Є ОДНОЧАСНО ПОХІД ПРОТИ НАЦІЇ". Це було знова ч в е р т ь в і к а - тому і протягом тих чверть віка Донцов умістив багато статей інших авторів на теми релігії, в редактованих ним журналах, сам забирав голос у тій справі і в своїх писаннях в и с л о в л ю в а в с я л и ш е, я к с п р а в д і в і р у ю ч а л ю д и н а. Отже, чим можна пояснити таке "чудо", що "релігійний" і "моральний" автор, пишучи про Донцова, вибирає окремі слова з майже сорок літ тому виданої брошури, але п р о м о в ч у є р і к її видання, п р о м о в ч у є в с е н а - п и с а н е Д о н ц о в и м н а т у т е м у д о н и - н і в к л ю ч н о, п р о т я г о м п о н а д ч в е р т ь в і к а, р е, щ о Д О В О Д И Т Ь Б Р Е Х Л И В І С Т Ь Н А К Л Е П У "морального" критика? При тому можна бути вірующею людиною, позитивно ставитися до "світа абсолютних цінностей" і одночасно негативно ставитися до конкретної релігії.

А п. Лагодівський, так "чесно" поступивши, не лише безпідставно оskarжує Донцова в тому, що Донцов "В методах боротьби не мав найменших скрупулів - ні етичних, ні громадських, ні товариських", але й твердить, що Донцов "поставив тезу про аморальність націоналізму... аморальність - рівнодушність і незаінтересованість в справах добра і зла", яка мала наче б то розкласти молодь.

Звичайно і цей наклеп був не оригінальним наклепом і він ще пізніше, в новій редакції, лише без вказання джерела - був повторений Ісааком Мазепою!

Приблизно тоді ж /літо 1947 р./ за допомогою організованих "націоналістів" улаштував т. зв. "проф. Ю. Шерех" у Мінхені реферат під назвою "Прощання з учора" /"Когда же прийде от настоящий день"/. Згаданий реферат, з таким "красномовним" підзаголовком, був надрукований в числах 29 і 30 "Часу" "організованих націоналістів" /з пропусками, /під заголовком "Криза людини визвольного руху".

Згаданий реферат буцім то був написаний з нагоди появи чергового Косачевого "твору": "Еней та життя інших".

Є певні підстави припускати, що написання цього "твору" інспірував т. зв. проф. Ю. Шерех, який потім наче б то взяв на себе роль імпресаріо.

"Бней та життя інших" це невибаглива "белетризована" пропагандова "агітка", яка виконувала "політичне замовлення" - це б то мала на меті оббрехати й очорнити націоналістичний рух, виставляючи на посміховисько карикатуризованих членів націоналістичної організації, мала довести їх моральне, політичне й ідеологічне банкруцтво та лянсувати думку повороту до окупованої батьківщини, як єдиного виходу. Недоговорене Косачом - мав "заясувати" і доповнити "проф. Ю. Шерех", пояснюючи наче б то всі ті неfortunні "герої" були такими тому, що прийняли ідеологію "Вістника", були "вістниківцями". Таким способом хотів "проф. Ю. Шерех" довести, що збанкрутували не Косачеві ляльки, лише український націоналізм, як ідеологія. Це було потрібне для того, щоб приготувати ґрунт для формальної "зміни всіх" організованими націоналістами, для створення фрондуєчих груп і нового розколу.

Наступний том цієї праці дасть вичерпуючі пояснення, чому дійшло до того, що акцію "проф. Ю. Шереха" та інших подібних, підтримали "організовані націоналісти", не лише влаштувавши цей відчит, /під час якого такі "вістниківці", як Янів - ганебно мовчали/, але й потім, публікуючи менш драстичні частини, цього реферату в "Часі" /орган одного з двох відламків "організованого націоналізму"/.

Ось де-які твердження "проф. Ю. Шереха", що він їх пропагував на викладі: "вістниківці" - це "паралітики, імпотенти і мертвяки"...

"Народницька доба рішуче засуджувала "мироїдів" "жмикро-тів"... Герой наживи був однією з іпостасей франкового "Беркута", що полоше кровю рет і з погордою глядить на низьких і слабих і поет патетично віщував йому неминуче знищення від руки трудящих "ста сот стрільців".

Доба "вістниківства" за законом контрасту - заперечення піднесла цього героя з усіма його хибам на щит. "Кулак" робився одним з героїв національного міту..."

Про "імпотенцію" - оперечатися з "проф. Шерехом" не будемо - він здається протягом п'яти років не породив ані одної живої думки, бо ані введення большевицько-москвофільського правопису, абсурдного і не вживаного ніким, крім "шерехівців" на еміграції, ані тим більше виділювання того розідаючого чаду, ширення котрого є одним із "здобутків" журналістичної советської "техніки" - ми аж ніяк не можемо уважати за доказ його "потенції"!

Що ж до слідуючого, нами наведеного, провокаційного наклепу - то він справді не може мати найменшого узаasadнення в науці Донцова, який ціле життя виступав проти егоїзму і погоні за наживою, пропагуючи "підпорядкування особистого - загальному" /"Націоналізм" ст. 194/ і виступаючи проти "колективного егоїзму" /там же ст. 28/, але має цілковите "узаasadнення" в твердженні одного з вчителів "проф. Ю. Шереха", який ще в 1926 році запевняв наївних читачів на сторінках "Більшовика України", що "ідеї Донцовської "національної романтики" обраховані... перед

усім на заможнійшій верстві нашого села, на "куркуля" і "глитая".

Так писав "Більшовик України" ще в 1926 році.

Треба думати, що обидва твердження "прототип" і "останній випуск" надихані однаковою зневагою до українського націоналізму, а їхні автори "творили" ці наклепи ведені однако-вими причинами і міркуваннями.

Далі у тому відчиті переконує наївних "проф. Ю. Шерех", що "Вістник" ширив "байдужість до маси, своєрідний вождизм і навіть е л е м е н т и, сказати б так, і д е а л ь н о ї б е с т і я л ь н о с т и і м а к і я в е л і з м у"...

Чиолить "проф. Ю. Шерех" тільки на легковірних забудьків, або людей, що не звикли думати, не вимагають доказів і яких то-му не обходить, як погодити вигадки "проф. Ю. Шереха" з тим, що Донцов у книжці "Дух нашої давнини" вимагав від володарських верств жертвенної праці і посвяти для нації, отже і для тої ж української маси, поскільки вона не протиставляла своїх егоїс-тичних інтересів інтересам української нації, поскільки вона брала участь у боротьбі цілої нації за краще завтра.

Це становище не можна аж ніяк назвати "байдужістю до маси", лише навпаки і ніхто інший, як саме Донцов, поставив питання: "Чи не робиться в нас страшної шкоди українському національному рухові нехтуючи настрої мас?" на яке дав він же притакувчу від-повідь.

Самозрозуміло ніколи не пропагував "Вістник" жодної бесті-яльності і т а к о г о "макіявелізму", який має на увазі "проф. Ю. Шерех". Але "проф. Ю. Шерех", вишколений в душі засад славної на весь світ своєю безмежною брехливістю, советської пропаганди, вперто і категорично "втокмачує" в голови, що "ві-стниківство" /"дипломатична" назва націоналізму/ ширило "его-центризм і бестіяльність", але робить він це за правилами тої пропагандової школи немов "між іншим", "принагідно", згадуючи про "егоцентризм" і бестіяльність старого "вістниківства" суг-геруючи так читачу наче доведене - власну вигадку-наклеп, та привчаючи так його одночасно до безглуздої думки, що націона-лізм - це щось "старе".

Самозрозуміло, це був далеко не єдиний виступ божка наїв-них вільноуніверситетських "городничих" і "Ляпкіних-Тяпкіних", синів лемківських чи пирятинських "ведмежих закутків".

Уривки з виступів далеко не такого нешкідливого, як гого-лівський, "ревізора з Харкова" знайдуть читачі в "Додатках" зіставленими з відповідними автентичними цитатами з писань Дон-цова, щоб з усією яскравістю виступала - як безсильність ворогів справжнього націоналізму, так, як і їхня "муриновська етика" якою вони стало послуговуваться в боротьбі з ідеями, яким не можна зробити річевого закиду.

На тлі того виразнішою стає безвідповідальність Хлеста-кових еміграційної науки, вся неповажність їхніх виступів, уся безпринципність, які в сумі дискваліфікують цілковито їх авто-рів, не лише, як претендентів на роль вчених, але й як людей, слова, яких можемо брати поважно.

Донцов, який тоді саме приїхав до Канади, імовірно не міг навіть бачити всіх наклепів у пресі скерованих проти нього, а тим більше - повного тексту Шерехівського реферату.

Треба думати, що саме перед виїздом він розіслав, як це ми вже згадували, до всіх редакцій "Відкритого листа до У. Самчука", як голови "МУР"-у, що його вороги націоналізму не хотіли вмістити ані в "Часі", ані в інших часописах. Потім, однак, як читачі вже знають, він був опублікований в "Орлику".

Про те, як пізніше Донцов реагував на діяльність ворогів українського націоналізму будемо говорити докладніше в наступному томі, тому, що Донцов у своїх статтях і брошурах, написаних в Канаді, правильно з'ясовував, як мету їх акції, так і ті процеси, котрі відбувалися в лавах "організованого націоналізму", а яких генеза є незрозуміла без прочитання наступного тому. Тут ми лише спинимося ще над книжкою Ісаака Мазепа а власиво над другим томом тої книжки, який майже в цілості спрямований проти ідеології українського націоналізму - Донцова. Кажемо "майже в цілості" тому, що Ісаак Мазепа використовує в ній праці Липинського головню, як засіб для знецінення праць Донцова і компромітації його ідей, визнаючи зрештою відверто, що вважає "небезпечними" праці Донцова, а не Липинського.

Над цією "працею" можемо і мусимо спинитися в цьому розділі тому, що Ісаак Мазепа не намагається вплинути на першу чергу на "організованих націоналістів" і видає її не коштом і засобами "організованих націоналістів", хоча звичайно видавцем її є колишній "організований" націоналіст /який відпущався і формально націоналізму/. Проте ця книжка може бути зброєю в руках також частини решти адеморалізованих організованих націоналістів.

Говоримо про другий том "Підстав нашого відродження", яка є книжкою скерованою проти націоналістичної ідеології, книжкою, який автор хотів надати вигляду "наукової" і "об'єктивної" праці, та яку підписав своїм власним іменем і прізвищем.

Це остатнє, не є на жаль актом громадської мужності, лише цинізму і зарозом... "наївності". Пояснити інакше цей факт не можемо тому, що книжка, як побачить читач, оперта на дуже численних фальсифікатах, продукції самого Ісаака Мазепа, фальсифікатах, які є надто легко викрити.

Звичайно, рівнобіжно з нечесною "критикою" укр. націоналізму намагається Ісаак Мазепа пропагувати і свої матеріалістичні-соціалістично-москвофільські погляди.

Тому, він намагається матеріалістичними аргументами узасаднити поневолення України, вже на перших сторінках, орудуєчи наївними, залежними "аргументами" нашого провансальства.

Донцов, цілком олушко, добачає головну причину сучасного занепаду України в занепаді й дегенерації її еліти.

Ісаак Мазепа безуспішно доводить, що "внутрішній" розвиток укр. народу означувався його зовнішніми відносинами. Неслабке географічне положення і зв'язане з цим історичне оточення, були головню причиною... і тому досі знаходяться в

бездержавному стані". /"Підстави нашого відродження" ст. 6/.

Щоб це довести він не лише намагався переконати нас, що "острівне положення Англії" привело до повстання Бритійської імперії, але, що навіть "історія Чехії показує, як вигідне географічне положення - в захищеній горами долині Центральної Європи - може навіть невеликому народові допомогти розвинутися в одну з найкультурніших націй Європи" /там же ст. 7/.

Ми, на жаль всіх матеріялістів і соціалістів, не можемо забути всевітньої історії, тому й не можемо повірити п. Іс. Мазепі.

Адже ж жодний Іс. Мазепа не встані нас переконати, що за колишніх часів, багато сотень років тому - канал був меншою перешкодою ніж тепер. А тимчасом знаємо, що за давніх віків "острівне положення Англії" не врятувало її від несприятливої долі далекої римської провінції, від завоювання римлянами. Не врятувало це положення її від завоювання англами, саксами і норманами. Не острівне положення спричинило її перемогу над Францією і не острівне, чи яке інше географічне положення, тільки особистість Жанны Д'Арк спричинила поразку тої ж Англії.

Ніхто не загрожував Іспанії, хороненій Піренеями, багатьох заморськими колоніями - тоді коли була зломлена Англією її сила на морі, а потім в колоніях.

На тому ж острові були англійці за римських Августів поневолені народом, /римляне ж здобули цей острів у I в. по Христі/, на тому ж острові стали автохтони рабами германських племен англів і саксів /здобули острів у V віці по Христі/, і всі мешканці острова, на тому ж острові попали в залежність від нових завойовників - норманів, що в XI віці прибули з Франції. Але на тому ж острові жили його мешканці і тоді, коли створили найбільшу імперію світу і на ньому ж живуть нині, коли їхня імперія втрачає свій розгін і перше місце в світі.

Отже, чи географічне положення є "головною причиною", коли було стільки змін долі?

Про Чехію, то шкода навіть говорити, бо Чехія є островом в німецькому морі, островом, який те море не раз заливало, а нарід перейнявши надто багато накинутаго німцями, лише в наслідок аж ніяк не географічних обставин, зберіг свою національність.

Стародавні римляне жили в тій же Італії, в якій і інші італійські народи, а проте, не вони, лише римляне створили Римську Державу. Потім римляне створили Римську Імперію. Ми ніколи не чули, щоб римляне, перед упадком римської імперії змінили місце свого оселення і ніколи не чули, щоб хтось пояснював упадок Римської Імперії, географічними причинами. Нині італійці живуть у тій же Італії, а проте, навіть в Абисинії не нагадували стародавніх римлян.

Нарешті українці заселяли ту ж територію і тоді, коли ще на думку Ісаака Мазепи "не було навіть самого поняття про... державу... /очевидно такого, як у пп. Григорєвих, Мазеп, Корнійчуків чи Дніпрових - Р.П./". Ні якої ідеї єдності держави... /"Підстави нашого відродження" ст. 26-27/, - це б то тоді, коли під проводом власних володарів створили антоську державу, а

потім під проводом варяжських князів створили могутню імперію, до якої МУСИЛИ, проти волі, належати і москвини, яких не врятували ні кордон з непрохідних лісів, ні навіть бідність території.

Тіж ліси не могли два віка пізніше перешкодити москвинам зруйнувати нашу державу /бо то лише "наука" проф. Феденка, Іс. Мазепи та інших перекидає всю відповідальність на татар за доконане москвинами ЗА 70 РОКІВ ДО ПОЯВИ ТАТАР/.

Так виглядає та "наука" на якій опирає Ісаак Мазепа свої міркування, "наука", що, як бачимо аж ніяк не уприравнює Ісаака Мазепу до тверджень про те, немов Донцов "порушує історичну правду" та немов "Брак зміслу історичного - найбільш характеристична риса теорій Донцова".

Ми думаємо, що механічне /і часто недоречно/ повторювання тверджень : вигадок Рожкова, Покровського та інших не є в жодному випадкові доказом "історичного зміслу" де-яких панів "професорів".

Характеристичним є те, що на ст. 8 п. Ісаак Мазепа ідеалізує діяльність Московщини в Болгарії під час боротьби Болгарії за визволення, цілковито так, як це роблять найзавзятіші московські патріоти, промовчуєчи справжні московські наміри, та їх поступовання в Болгарії, яке викликало довготривалу антипатію болгар до Московщини... Це тим більше варте уваги, що такого москвофільського становища не займали досі навіть свідоміші провансальці!

Все згадане, аж ніяк не викликає надто великого довіря до Іс. Мазепи, а далші сторінки його книжки переходять усі можливі сподіванки!

Вже на ст. II читаємо "Донцов... шукає причини нашої бездержавності в нашій провідній верстві, в її "едемократизованні"...

Тимчасом, цитата з Донцова, якою Іс. Мазепа підпирає своє твердження - говорить щось інше, а саме, що панство козацьке "схлопіло" /стало духовими плебейми/ і "страатило заінтересовання до вищих національних справ, приваті, стратило войовничий дух"...

Іс. Мазепа, як марксист і матеріаліст, усе висуває, як найголовнішу прикмету пануючої верстви її багатство, тай вираз Донцова "пануюча" уперто підмінює висловом "упривілейована" змінюючи тим ґрунтовно думку Донцова.

Тимчасом Донцов уважає головною прикметою всякої пануючої верстви в її розквіті- її організації н-о-державний хист, а також патріотизм і жертвенність. "Змушчення" - розуміє Донцов, як втрату цих прикмет і думає, що такий "змушчений" член колишньої провідної верстви - може бути і монархістом і багатієм, але не представником провідної верстви.

Для Донцова Кочубей - "плебей", а для Іс. Мазепи - "представник упривілейованого клясу".

Тому Іс. Мазепа пише: "Хіба різні Родзянки, Ханенки,

Стороженки, Кочубеї та інші нащадки змосковщеної козацької старшини перестали бути правдивими представниками упривілейованої верстви?" /от. 13/

Очевидно, представниками упривілейованої верстви бути не перестали, але п. Ісаак Мазепа, вио унаючи такий "аргумент" - просто "пересмикує карти", бо Донцов ніде не пише про "упривілейовану верству" - лише про провідну верству, а ЦЕ ЩОСЬ ЦІЛКОМ ІНШОГО.

Щоб "розбити" твердження Донцова, що занепад моралі еліти, дегенерація її, веде за собою розпад або занепад держави Ісаак Мазепа на ст. 14 запевняє нас, що Донцов є неук, який проповідує якусь свою "філософію", бо мовляв буває "якраз навпаки, упадок держави звичайно викликає занепад провідної верстви" /самозрозуміло поправляти такі "відкриття" є зайвою працею, вистарчить нагадати хоча б занепад Римської Імперії, який попередила дегенерація патриціанської верстви, факт остільки усталений, що може й Ісаак Мазепа не буде плутатися/.

Автор "Підстав нашого відродження" висунувши таку "продуману" тезу знова "доводить" нам: "Як ми бачили, козацька старшина фактично мала змогу перетворитися в упривілейовану верству лише пізніше за гетьманування Самойловича і Мазепи... тільки уперте бажання Донцова, за всяку ціну, порушуючи історичну правду і логіку, довести..." і т.д.

Тимчасом, коли б п. Ісаак Мазепа перестав, керований "упертим бажанням" помсти і знищення націоналізму порушувати всяку правду, став би хоча трохи рахуватися з логікою і перестав фальшувати думки Донцова, підмінюючи керуючу "провідну верству" у Донцова, - верстю "упривілейовану" - ми не потребували б витрачати на з'ясування елементарних річей час і папір.

Але тимчасом Ісаак Мазепа, числячи на прищелепуватість власних читачів, запевняє "Всі ці твердження Донцова такі ж наївно-тенденційні, як і його думка про причини упадку козацької держави" /от. 15/.

Можливо! Ми би не здивувалися б навіть, коли б Ісаак Мазепа написав, що всі історичні факти, які перечать Григореву - Напу або Покровському й Рожкову є - "наївно-тенденційні"!

Натомість мудрим і об'єктивним є твердження п. Ісаака Мазепи, який запевняючи, немов Донцов "майже мовчанкою обминає князівську дуже важливу добу нашої історії", несподівано навіть для нас, робить таке "відкриття": "український нарід продовж в'язого свого існування... ні разу не опромігся створити собі сильну, розвинену провідну верству..." /от. 17/.

Признаємося шире, що ми, слідом за нашими хроністами, думали, що імперію Святослава, Ольги, Володимира й Ярослава організувала й удержувала біля двох віків /а чи напр. Франція була надто довше могутньою?/ сильна і розвинена провідна українська верства.

Далі Ісаак Мазепа безнастанно повторює один старий закид /як побачимо, цілковито безпідставний/ обчислений на патріо-

тичних, але наївних читачів, на тих, кого дурять і використують соціалісти всіх напрямків не віднині, - закид в анти-традиціоналізмі, в тому, що Донцов наче б то прищеплює щось чуже українському народові. Ось ряд автентичних тверджень Ісаака Мазепи на цю тему: "Донцов виступає перед нами, ніби абстрагуючи свої погляди від української історії... Брак змісту історичного найбільше характеристична риса теорії Донцова..." /"Підстави нашого відродження" т. II, ст. 85/.

"Під впливом критики, що одноставно закидала авторові "Націоналізму" левий безтрадиціоналізм, Донцов у 1933 році публікує свою брошуру "Де шукати наших традицій"... у якій залишається тим же безтрадиціоналістом"... По суті кажучи Донцов і не шукає тут ніяких дійсних українських традицій" /"Підстави нашого відродження" ст. 100/.

На ст. 27, Ісаак Мазепа фальшуючи погляди Донцова представляє справу так, немов Шевченко захоплюється козацькою добою, а Донцов і цю традицію відкидає.

Такі закиди в справі відношення до нашого минулого робить Ісаак Мазепа Донцову.

Тепер спинимося на тому, як сам Ісаак Мазепа /навіть у цитованій книжці! / ставиться до нашого минулого і де шукає наших традицій.

Відношення Ісаака Мазепи до блискучого періоду нашої історії, періоду князівського, періоду, коли Україна була метрополією великої імперії, бачимо з таких його слів: "... які традиції ми можемо брати для наслідування з доби нашого середньовіччя?... в ту далеку добу панували ще такі примітивні суспільно-політичні ідеали, що було б ЗОВСІМ НЕ ДО РЕЧІ брати цю добу за вихідну точку наших історичних традицій.

Адже ж в Київській державі ще не було навіть самого поняття ні про націю ні про державу, як якусь суспільну єдність... Ні якої єдності держави тоді ще не було... Де ж ті тут традиції, де той "окрилятий дух"? Не даром а польгет "темного середньовіччя" крім загальних туманних фраз, уникає опинитися на цій добі". /"Підстави нашого відродження" т. II, ст. 26-27/.

Отже негативне відношення Ісаака Мазепи до князівської доби не улягає сумніву, при тому, він ту добу бачить лише через московські окуляри, вважає "общим періодом" і переяскраплює слідом за москвинами /які мають в тому політичний інтерес - мусять заглушувати українсько-московську боротьбу і зруйнування москвинами Київської держави - це їм псує "об'єднательную роботу"/, характерну взагалі для феодального ладу боротьбу між феодалами.

Вартіють "наукових" тверджень Ісаака Мазепи /переглянутих і виправлених Панасом Феденком /звичайно... ніяка!

По перше, жодній, просто хоч би пересічно-розумній людині, яка шукає в минулому зразків, яка творить історичні традиції -

не приходило в голову намагатися запозичати в минулому "суспільно-політичні ідеали", так, як це розумів Ісаак Мазепа: устроєві форми, суспільний лад і т. д. Люди зі здоровим глуздом не намагатимуться відновлювати "віча", ані ділити селянство на "омердів", "закупів" і "рабів" і т. д. і т. д.

Натомість не є жодним "примітивним ідеалом", ідеал патріота і муза, який хоче "постояти за землю Руську", який вважає, що краще в цій боротьбі "потягу" чим "полонену бити", який боліє поразкою одного з руських князів у боротьбі з чужинцями і який мріє про реванш!

Звичайно п. Торес, що дезертував з Франції під час німецької навали і заявив, що його батьківщиною є Московщина і тому він не потребує битися за Францію, Неронович, Винниченко чи Хвильовий - бували в такі хвилини іншої думки, для них, як і для Ісаака Мазепи могли б певно здаватися ці ідеали князівської доби - "примітивними".

Рівнож недоречним є "аргумент", що не було тоді "поняття ні про націю ні про державу, як суспільну єдність".

По перше: сам Ісаак Мазепа до сі не має правильної уяви про націю і про державу, чого найкращим є доказом, як написання тих слів так і його відношення /та його однопартійців/ до советського "райкокомісаріату України" та до "державності" української зафіксованої в "Сталінській Конституції".

По друге, за часів творення арабського каліфату - араби мали подібну ж уяву і про націю і про державу, як наші предки князівської доби, рівнож не модерні теорії визнавали французи за короля Люї XIV - а проте ніхто не уважатиме за не національні держави, як арабських держав, так і Франції часів короля-сонця. Їхні погляди все ж були остільки ліпші за погляди Ісаака Мазепи - що вони допомогли їм стати справді могутніми і справді суверенними націями, до чого не вміють п. Ісааки Мазепи навіть прямувати правильним шляхом, блукаючи між "трьома сооснами" своєї "мало-української" ідеології.

А тепер подивимося, як справді на ці справи дивиться Д. Донцов.

Донцов, /уопереч вигадкам ворогів українського націоналізму/ ще хоча б у році 1923, в статті "До старих богів" закликав: "Нехай бодай частина молоді... візьметься до цієї тяжкої, до цієї утяжливой праці - студійовання нашої національної традиції" /Л.Н.В. ст. 267/.

х/ Ісаак Мазепа не протестував проти "Комунікату" Голов. Упр. Союзу Укр. Соціал. Партиї в справі закулісових переговорів з московськими соціалістами, які вважають, що розмови йшли виразно на базі визнання самостійності і державності України, хоча, москвини виразно підкреслювали, що визнають таку самостійність України, як та, що є гарантована "Сталінською Конституцією" проти чого не протестували Григорєви.

Як-що молодь була для такої праці не підготована, як-що молодь, яка почала виявляти нахил до цієї праці не мала відповідних кваліфікацій і не вміла зайняти українського становища - то не вина Донцова, а скорше тих хто так, як і Ісаак Мазепа дивилися на наше минуле, на князівську добу.

У році 1924 р. в статті "Церква і нація" /Л.Н.В./ підкреслював Донцов, що традиціоналізм є однією з основних прикмет націоналізму.

У 1925 році знова підкреслює значіння традиціоналізму в своєму "Націоналізмі". Вертався до цієї ж теми Донцов не раз і всупереч вигадкам Ісаака Мазепа, саме Донцов кидає на цю справу яскраве світло, як в "Де шукати наших традицій" так і в "Дух нашої давнини".

Це такі погляди були у Донцова взагалі на конечність вивчення минулого і плекання наших традицій, що ж до князівської доби то в брошурі "Де шукати наших традицій" писав Донцов:

"... я вибрав якраз традиції нашого "темного середньовіччя", х/ але не як прихильник ТОЇ ЧИ ІНШОЇ ФОРМИ ПРАВИЛНИЯ, Мені ходило НЕ про зверхній фасад минулих віків, НЕ про установи - ЛИШЕ ПРО ДУХ, що од уше вляв і окрилював людей тої далекої доби".

З наведеного справа повинна бути кожному ясна.

Тепер пригляньмося, що пише п. Ісаак Мазепа про козацьку добу: "... українська національна ідея народжується лише пізніше, а саме в добу козащини при обороні православної віри від католицької... В цю добу ВПЕРШЕ В ІСТОРІЇ повстає ідея окремої /від кого?/ української держави..." /"Підстави нашого відродження" т. II, ст. 21/, а далі читаємо "... наші предки... аж до другої половини гетьманування Б. Хмельницького, жили надіями на "єдиновірну Москву" /там же ст. 28/.

"Доба українського руху в 19 віці... була... початковим фазом нашого відродження" /там же, ст. 94/.

Очевидно і ці твердження не далеко відбігли від московської "науки".

Коли б п. Ісаак Мазепа і П. Феденко потурбувалися були поцікавитися джерелами, хроніками, архівними матеріалами, то були б побачили, що національна ідея істнувала і в до козацьку добу, що в добі козацькій вона змінювалася /як і всяка органічна національна ідея/ не лише в боротьбі "за православну віру" /так це треба представляти москвинам/, але І В БОРОТЬБІ ЗА ПРАВА МОВИ УКРАЇНСЬКОЇ в урядах та судівництві і ЗА ПРАВА ШЛЯХТИ УКРАЇНСЬКОЇ за права козацтва українського, та за права міщанства українського за права УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ НАЦІЇ З ВЕЛИКИМ МИНУЛИМ! Нарешті вони побачили б, що й ідея орієнтації на "єдиновірну Москву" в першій половині гетьманування Хмельницького належать

х/ Донцов дає цей вираз в лапках, бо ж не він, а однодумці Ісаака Мазепа вважали його таким.

до творів московської фантазії "істориків" XIX-XX віків, а на-
решті й ідея Української Держави /лише не "окремої", бо то ли-
ше українські провансальці цим словом означають справді само-
стійну державу в етнографічних межах, підкреслюючи тим момент
"виділення"/ повстала за Хмельницького не перше в історії".

Коли п. Іс. Мазепа не знає відповідних джерельних матері-
ялів, то міг би бодай з "Історії Українського народу" Млино-
вещького познайомитися з де-якими з них і з тим, як цю ідею
висували українці задовго до Хмельницького.

Отже і з козацькою добою у самого п. Ісаака Мазепа дале-
ко не все з порядку.

Як же на цю добу дивиться Д. Донцов?

Донцов у вступі до "Де шукати наших традицій" пише: "Ми-
нулий вік залишив нам у спадщину, між іншим, критичне, коли
не зовсім зороже відношення до наших історичних традицій. З
височини свого "поступу" і своєї "культури" поблажливо дивив-
ся XIX вік на наше "темне середньовіччя" і взагалі на наше
некультурне минуле"... кликати до повороту тих віків... зна-
чило бути реакціонером, ретроградом... по 1917 р. частина ці-
єї інтелігенції... - намагалася погодити націю з інтернаціо-
налізмом... запорожців з соціалізацією землі. Друга частина
не робила: тих спроб пов'язати те, чого пов'язати не можна було;
вона просто і одверто старі традиції заперечувала. А натомість
висувала для прикладу і наслідування нові традиції XIX віку,
віку Драгманова на Україні і соціалізму".

Чи треба до цих слів Донцова додавати, що й Ісаак Мазепа
досить вже зусиль, щоб в і томі своїй ^{опорі} ополуляризувати Драго-
манова, а в цілості - ідеї Драгманова?

Чи треба казати, що п. Ісаак Мазепа своїми писаннями до-
водить правильність кожного написаного Донцовим слова:

Донцов ставив собі ціллю: "Вказати на потребу скінчити
раз на завжди з традиціями часів упадку, щоб повернутися до
інших..."

"Ми згадуємо" писав він, "традиції П. Дорошенка, Орлика,
Богуна. І в й такі, що хочуть відновити "традиції" Киселя.
Одні сламять традиції Мазепа, другі - Кочубея... Олек. Коні-
ський під час Кримської війни змушений був до короткої канце-
лярійної служби в Прилуках для "Матушки Росії" і це його так
мучило, що написав:

"Я блудний син, лукавий син
Зневажив я свою родину
І тяжко-соромно згадять
Про те, що я служив чужині".

... Липинський же" пише Донцов, "вважає заслугою Залеського,
який "во имя цієї нашої... реальної... політичної традиції
ослужив вірою й правдою державі російській" і додає Донцов:
"Кониському служба чужинцеві - варта догани, Липинському -
пошани. І один і другий мають право покликатися на традиції...
За якими ж традиціями йти?".

І ось Донцов стоїть за те, що традиції слід свідомо

1920 році був Донцов чуть не соціалістом і для цього після відповідної "підготовки" подає цитату, яка в дійсності лише доводить, що на думку Донцова про московський соціалізм не може бути і мови, а що оскільки мова про західній, європейський соціалізм, то в ньому "є багато здорового".

До того "здорового" зараховує Донцов "відкинуту Москвою засаду самоуправи, репрезентації й активності мас. Засади, що лежать в основі європейського соціалізму - це ЗАГАЛЬНІ засади динаміки ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЖИТТЯ і які так і мусять бути нами прийняті".

Це чи не єдина неспальшована Ісааком Мазепою цитата з Донцова, але... але вона доводить, що Донцов у ній не сказав ані одного прихильного слова про соціалізм, як економічну науку, ні одного про соціалізм як світогляд, ані про соціалізм, як устрій майбутнього. Донцов признав корисним /"здоровим"/ саме те, що було питоме не соціалізму - ві, а взагалі "європейському життю". Що ж тут особливого?

Ніхто не скаже, що ми в своїй праці ставимось позитивно до соціалізму, але і ми признаємо, що соціалізм досить багато зробив напр. для виборення ліпших умов праці робітництву, для соціального забезпечення, підвищення культурного рівня робітництва і т. п. Чи для того, щоб боротися за кращу долю робітника треба бути обов'язково соціалістом?

ЩЛЖОМ НІ! Навпаки, робітництво б виграло б коли б йому не прищеплювали фальшивих соціалістичних ідей, лише інші, правильні. Але тому, що лише соціалісти "ставили ставку" на робітництво і ні на кого більше - вони МУСИЛИ, коли хотіли мати підтримку робітників, не лише пропагувати свої фальшиві ідеї, але й очолювати робітництво у його боротьбі за робіничі економічні інтереси і політичні права.

Цим і лише цим з'ясовується чому на цьому відтинку діяльність соціалістів на Заході була корисною, але це не має нічого спільного з соціалізмом, з ідеями соціалізму, як такими,

Подібно мається справа і з твердженнями Донцова. Признавати, що якийсь енкаведист був чудовим скрипалем - не значить признавати користність енкаведе. Признавати, що перейняті соціалізмом Заходу "загальні засади динаміки європейського життя" від партії не соціалістичних є "здорові" - не значить, признавати, що то лише в самому соціалізмі є щось здорового, тим більше, що Донцов тут же підкреслював, що то "засади" не питомо-соціалістичні.

Серед них похвалив Донцов засаду "самоуправи, репрезентації й активності мас". Чи ж ці засади Донцов поборював пізніше? - Ні!

Адже ж і в "Націоналізмі" також осуджує Донцов "льовального горожанина, що журиться лише дешевим урядом..." /ст. 34/

це б то домагається активності має і осуджує наших "провансальців" за те, що "демократизм утотожнювали з "мушкетизмом"... і думали, про рівність, а не про свободу".

Нарешті Донцов у "Націоналізмі" ж, на ст. 319 підкреслює, покликаючи на Шпенглера, що "дух окцидентальної цивілізації має такі характерні прикмети: "Переборення опорів... активність, рішучість, самоутвердження" це б то підкреслює Донцов такі прикмети, які можуть виявлятися лише при "активності має".

Отже і в цьому випадкові, як бачимо, твердження Ісаака Мазепи і ряду його попередників та наступників, що Донцов "впродовж кількох років різко міняє свої погляди" - показується цілком безпідставною вигадкою!

Далі Ісаак Мазепа так фальшує думки Донцова, наче б то переказуючи їх та переплітаючи з "цитатами", ось, що пише Іс. Мазепа: "Починаючи від Котляревського та Квітки-Основ'яненка і кінчаючи визвольним рухом наших часів - ВСЕ це сентиментально-плаксиве "провансальство" "поостепенщина" в якій мовляв не знаходимо НІЧОГО сильного, могутнього, широкого, яким бракує "безмотивної волі"... Де-який виняток Донцов робить для Тараса Шевченка і Лесі Українки... Донцов сміється з Драгоманова за його віру в закономірність суспільного розвитку... треба мовляв давати перевагу інстинктам і волі замість розуму... Словом зробити ВСЕ навпаки в порівнянні з тим, як було раніше" /"Підстави нашого відродження" т. II, ст. 88/.

Уважний читач нашої праці, а тим більше уважний читач Донцова - відразу скаже прочитавши ці слова, що вони свідчать, або про "подиву гідну" несумлінність та неетичність Ісаака Мазепи, або ж... про небезпечний стан його свідомості, в якій, як в кривому дзеркалі гарні речі стають потворними.

Хто ж, як не Донцов, на сторінках Л.Н.В. та "Вістника" містив спільні учасників визвольних змагань, містив поезії й оповідання, які викликали у читачів та молоді подив, і захоплення патріотизмом, жертвенністю, ентузіазмом, героїзмом і ідеалізмом борців за самостійність України з років 1917-21 і пізніше?

Що поруч з тим описувалося і ганебну діяльність партійних колег п. Ісаака Мазепи - Винниченко, та інших йому подібних - це не зменшує подиву й признання Донцова для героїв Крут, Базару, Перекопу /щоб. Іс. Мазепа не помилюся, зясуємо - мова не про московські більшовицькі війська, а про здобуття в 1918 році Запорозькою дивізією Перекопу, дванадцяти ліній бетонних заоків і Чонгарського мосту/, героїв Холодного Яру і т. д.

Скільки раз Донцов сам писав статті на честь патріотів тої боротьби /між іншим - найкраща взагалі зі статей присвячених пам'яті Голови Директорії С. Петлюри, належить перу Донцова і була друквана в тому ж Л.Н.В./.

Треба відзначатися не лише максимальною несумлінністю, але й не аби яким нахабством, обчисленим на темноту власних

читачів, щоб написати те, що написав п. Ісаак Мазепа.

Рівнож фраза, в якій говорить п. Ісаак Мазепа, що Донцов робить для Тараса Шевченка і Лесі Українки - "де-який виняток" подиктована злобою і браком моральних засад.

Хто ж, як не Донцов, з величчю і поставив на недосяжний педесталь Лесю Українку своєю розвідкою "Леся Українка - поетка українського рісорджіменту", хто ж, як не він, створив культ Лесі Українки і ніколи не вказував у її творчості жодної плями? Хто ж, як не Донцов, ціле життя у численних статтях і в більших працях звеличував Т. Шевченка, того самого Шевченка, якого "божок" п. Ісаака Мазепи /М. Драгоманов/ намагався знецінити, скромпромітувати й осмішити в спеціально написаній книжці "Шевченко українофіли й соціалізм"?

Хоча М. Драгоманів написав: "Кобзар - багато в чому зерно, котре перележало в коморі і не послужило і в свій час, коли було ще свіже, а ТЕПЕР ВЖЕ МАЛО И НА ВІЩО ГОДИТЬСЯ" /жєневська "Громада" ст. 194/ "іноді виходять у Шевченка речі, котрі просто противно /гидко - Р.П./ читати всякому чоловікові з літературним образуванням /освітою/ і з простим смаком"/там же ст.187/.

Таке отановище М. Драгоманова до Шевченка /як і до цілого українського націоналізму/ не перешкаджає п. Ісааку Мазепі на двайцяти майже сторінках першого тому цитованої праці співати дитирамби і писати: "Заслугою Драгоманова, що він твердо і непохитно провадив свою небуденну /!/ українську працю..."

Донцов же писав: "У цьому непоборному туподумстві нашого провансальства і треба шукати причину того, чому всі ці виломи, які робили в його світогляді-в'язниці Гоголь, Куліш, Шевченко, Леся Українка, почасти Грінченко та інші - зараз зарєстали мохом провансальської маніловщини. Наші провідники бачили у відважнім дусі батьків, що ним оживляв їх струхлявілу совість Шевченко та інші - диявола. Слова цих кількох пророків..." /Донцов "Націоналізм" ст. 158/.

Ми розуміємо, що п. Ісаак Мазепа мав очевидно усі підстави прийняти на свій рахунок слова Донцова про "непоборне туподумство", розуміємо його злість на Донцова, але все це не управнює його до фальшовання думок Донцова, який, як бачимо замість робити "де-який виняток" /як пише Ісаак Мазепа/ з "усього", що було "починаючи від Котляревського... і кінчаючи визвольним рухом"... "лише для Шевченка і Лесі Українки" - в дійсності виразно виділяє ряд авторів, зве їх "пророками", протиставляє "провансальцям" і зазначає, що він назвав ще не всіх кого назвати треба. І це так, бо хто ж як не Донцов відкрив нам справжнього Стефаника в своїй критичній статті "Поет твердої душі"? Справжню Олену Пчілку, справжню Балшурцеву?

І це у Ісаака Мазепи не окремі "випадки" фальшовання думок Донцова - це у нього "систем".